

Vlaams
Parlement

ingediend op **15** (2018-2019) – Nr. 2-G
4 december 2018 (2018-2019)

Verslag

namens de Commissie voor Leefmilieu, Natuur, Ruimtelijke Ordening,
Energie en Dierenwelzijn
uitgebracht door Johan Danen, Gwenny De Vroe en Sabine Vermeulen
aan de Commissie voor Algemeen Beleid, Financiën en Begroting

over het ontwerp van decreet

houdende de algemene uitgavenbegroting
van de Vlaamse Gemeenschap
voor het begrotingsjaar 2019

over de beleidsbrief
Omgeving
2018-2019

over de beleidsbrief
Energie
2018-2019

en over de beleidsbrief
Dierenwelzijn
2018-2019

Samenstelling van de Commissie voor Leefmilieu, Natuur, Ruimtelijke Ordening, Energie en Dierenwelzijn:

Voorzitter: Tinne Rombouts.

Vaste leden:

Piet De Bruyn, Andries Gryffroy, Bart Nevens, Axel Ronse, Ludo Van Campenhout, Wilfried Vandaele; Robrecht Bothuyne, Lode Ceyskens, Tinne Rombouts, Valerie Taeldeman; Gwenny De Vroe, Lydia Peeters; Rob Beenders, Bruno Tobback; Johan Danen.

Plaatsvervangers:

Jelle Engelbosch, Sofie Joosen, Jos Lantmeeters, Jan Peumans, Grete Remen, Sabine Vermeulen; Sonja Claes, Jos De Meyer, Bart Dochy, Orry Van de Wauwer; Mathias De Clercq, Willem-Frederik Schiltz; Bert Moyaers, Els Robeyns; Elisabeth Meuleman.

Toegevoegde leden:

Stefaan Sintobin;
Hermes Sanctorum-Vandevoorde.

Documenten in het dossier:

- 15** (2018-2019) – Nr. 1: Ontwerp van decreet + Bijlagen
– Nr. 2-A t.e.m. F: Verslagen aan de Commissie voor Algemeen Beleid, Financiën en Begroting
- 14** (2018-2019) – Nr. 1: Ontwerp van decreet
- 12-A** (2017-2018) – Nr. 1: Advies van de Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen
– Nr. 2: Verslag
- 13** (2018-2019) – Nr. 1: Algemene toelichting
– Nr. 2: Toelichtingen per programma
- 16** (2018-2019) – Nr. 1: Verslag van het Rekenhof over de begroting
- 21** (2018-2019) – Nr. 1: Meerjarenraming
- 1717** (2018-2019) – Nr. 1: Beleidsbrief
– Nr. 2: Motie
- 1744** (2018-2019) – Nr. 1: Beleidsbrief
– Nr. 2: Motie
- 1731** (2018-2019) – Nr. 1: Beleidsbrief

INHOUD

I.	Deel Energie, bevoegdheid van Bart Tommelein, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Begroting, Financiën en Energie.....	5
1.	Toelichting door de minister	5
1.1.	Uitgavenbegroting 2019	5
1.2.	Beleidsbrief.....	6
2.	Vragen van de leden	12
2.1.	Tussenkoms t van Andries Gryffroy	12
2.2.	Tussenkoms t van Willem-Frederik Schiltz	14
2.3.	Tussenkoms t van Rob Beenders	15
2.4.	Tussenkoms t van Johan Danen.....	16
2.5.	Tussenkoms t van Robrecht Bothuyne	17
2.6.	Tussenkoms t van Tinne Rombouts	19
3.	Antwoorden van de minister	20
4.	Discussie	28
5.	Indicatieve stemming	29
II.	Deel Omgeving en Natuur, bevoegdheden van Joke Schauvliege, Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw	29
1.	Toelichting door de minister	29
1.1.	Beleidsbrief.....	29
1.2.	Uitgavenbegroting 2019	34
2.	Vragen van de leden	35
2.1.	Tussenkoms t van Wilfried Vandaele	35
2.2.	Tussenkoms t van Gwenny De Vroe	38
2.3.	Tussenkoms t van Valerie Taeldeman	41
2.4.	Tussenkoms t van Lydia Peeters	42
2.5.	Tussenkoms t van Elisabeth Meuleman	45
2.6.	Tussenkoms t van Axel Ronse	47
2.7.	Tussenkoms t van Hermes Sanctorum.....	48
2.8.	Tussenkoms t van Rob Beenders	48
2.9.	Tussenkoms t van Johan Danen.....	49
2.10.	Tussenkoms t van Ingrid Pira	49
2.11.	Tussenkoms t van Tinne Rombouts	50
3.	Antwoorden van de minister	51
4.	Discussie	60
5.	Indicatieve stemming	61

III. Deel Dierenwelzijn, bevoegdheid van Ben Weyts, Vlaams minister van Mobiliteit, Openbare werken, Vlaamse Rand, Toerisme en Dierenwelzijn	62
1. Toelichting door de minister	62
1.1. Beleidsbrief	62
1.2. Uitgavenbegroting 2019	66
2. Vragen van de leden	66
2.1. Tussenkomsst van Bart Dochy	66
2.2. Tussenkomsst van Gwenny De Vroe	67
2.3. Tussenkomsst van Sofie Joosen	69
2.4. Tussenkomsst van Els Robeyns	69
2.5. Tussenkomsst van Sabine Vermeulen	70
3. Antwoorden van de minister	70
4. Indicatieve stemming	76
Gebruikte afkortingen	77
Bijlagen: zie dossierpagina op www.vlaamsparlement.be	

De Commissie voor Leefmilieu, Natuur, Ruimtelijke Ordening, Energie en Dierenwelzijn besprak op 14, 20 en 21 november 2018 de algemene uitgavenbegroting van de Vlaamse Gemeenschap voor het begrotingsjaar 2019 (zie *Parl.St.* VI.Parl. 2018-19, nr. 15/1).

De uitgavenbegroting werd samen behandeld met de beleidsbrief Omgeving, de beleidsbrief Energie en de beleidsbrief Dierenwelzijn (zie *Parl.St.* VI.Parl. 2018-19, nr. 1717/1, 1744/1 en 1731/1).

De uitgavenbegroting 2019 werd samen geagendeerd met het ontwerp van decreet houdende bepalingen tot begeleiding van de begroting 2018 (*Parl.St.* VI.Parl. 2018-19, nr. 1746/1) waarover afzonderlijk verslag wordt uitgebracht (*Parl.St.* VI.Parl. 2018-19, nr. 1746/1 en het verslag ervan).

Johan Danen brengt verslag uit over het deel Energie. Gwenny De Vroe brengt verslag uit over het deel Omgeving en Natuur. Sabine Vermeulen brengt verslag uit over het deel Dierenwelzijn.

De bij de toelichtingen gebruikte presentaties zijn terug te vinden op de [dossierpagina](#) van dit document op www.vlaamsparlement.be.

I. Deel Energie, bevoegdheid van Bart Tommelein, vice-minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Begroting, Financiën en Energie

Het deel Energie werd op 14 november 2018 besproken.

1. Toelichting door de minister

1.1. Uitgavenbegroting 2019

Minister *Bart Tommelein* stelt dat de begroting Energie voor 2019 enkele wijzigingen bevat ten opzichte van de begrotingsaanpassing voor 2018. In de algemene uitgavenbegroting, het Energiefonds en het Vlaams Klimaatfonds wordt voorzien in de nodige middelen voor het Vlaams energiebeleid. Hij overloopt enkele toewijzingen van middelen voor 2019.

Voor het Vlaams Energieplan wordt vanuit het Vlaams Klimaatfonds voorzien in een tijdelijke premie van 4 miljoen euro voor de warmtepompboilers. Er is tevens een overdracht vanuit het Vlaams Klimaatfonds van 11,1 miljoen euro gereserveerd voor de uitbreiding van het warmtenet in Oostende. Voor de Vlaamse sloop- en heropbouwkering wordt voorzien in 15 miljoen euro. Wie buiten de dertien Vlaamse centrumsteden woont en er een woning sloopt en heropbouwt, kan gebruikmaken van het verlaagd btw-tarief voor vernieuwbouw. De forfaitaire premie bedraagt 7500 euro. Er is 4,5 miljoen euro vrijgemaakt om de energieleningen te operationaliseren. Het is de bedoeling hiermee de rol van de energiehuizen als uniek loket te faciliteren. De nadruk zal liggen op de begeleiding en de ontzorging op het vlak van energetische renovatiewerken. Dat is al herhaaldelijk in de commissie gevraagd en kan nu worden gerealiseerd. Met de middelen van de energieheffing wordt het certificatenoverschot met 100,5 miljoen euro verder afgebouwd. De ontvangsten uit de supercap, 4 miljoen euro, zijn bestemd voor het energiebeleid, zoals de afbouw van de mogelijke certificatenoverschotten bij de distributienetbeheerders, energie-efficiëntieacties ten aanzien van ondernemingen of andere maatregelen.

1.2. Beleidsbrief

1.2.1. *Missie en visie*

De negen punten in de missie en de visie zijn volgens de minister duidelijk. Op elk punt is opnieuw grote vooruitgang geboekt.

Wat de energie-efficiëntie betreft, wordt met succes ingezet op drie elementen, de energiepremies, de energielening en de energiebeleidsovereenkomsten. Een verstandiger omgang met energie heeft niet enkel een positieve invloed op de energiefactuur, maar helpt ook de Europese klimaat- en energiedoelstellingen te bereiken.

De visie op de energietransitie is vastgelegd en zal door het Energiepact en het Vlaams Energieplan worden uitgevoerd. In het voorjaar van 2018 heeft de Vlaamse Regering het Vlaams Energiepact als een belangrijke ambitiesnota voor de verdere implementatie van de noodzakelijke energietransitie verwelkomd. Net voor het zomerreces van 2018 heeft de Vlaamse Regering het Ontwerp Vlaams Energieplan en het Ontwerp Vlaams Klimaatplan goedgekeurd. Deze plannen vormen het Vlaams onderdeel van een Nationaal Energie- en Klimaatplan dat momenteel wordt uitgewerkt. Het ontwerp bevat de uitwerking van een Vlaams pad naar 2030 door middel van concrete maatregelen.

De betrouwbaarheid van de energievoorzieningen en de energiespelers vormt eveneens een sleutelement. Hoewel een belangrijk gedeelte van de beslissingen hierover door de Federale Regering worden genomen, neemt ook de Vlaamse Regering haar verantwoordelijkheid.

De Vlaamse Regering heeft het actieplan hernieuwbare energie goedgekeurd. Wat groene stroom betreft, zit Vlaanderen op koers om de subdoelstellingen voor 2020 te halen. In de zomer van 2018 heeft de Vlaamse Regering het ontwerp van het Vlaams Energieplan 2021-2030 goedgekeurd. Hierin is ook de ambitie met betrekking tot hernieuwbare energie, Horizon 2030, opgenomen.

De ondersteuning van hernieuwbare energie en warmte wordt constant gemonitord en bijgestuurd. Zo zal na de invoering van de investeringssteun voor microwarmte-krachtkoppelingen (micro-wkk's) op het einde van 2018 ook de eerste call voor kleine en grote windmolens plaatsvinden.

Het gebouwenpatrimonium van de Vlaamse overheid is verre van efficiënt er moet nog een lange weg worden afgelegd. Het Renovatiepact heeft het proces in gang gezet, maar momenteel loopt het BE REEL!-project. Tijdens de periode 2018-2024 zal dat project een extra boost betekenen voor de Vlaamse renovatiestrategie. In het Vlaams Energieplan staan concrete maatregelen om deze uitdaging tegen 2030 aan te pakken.

De minister deelt met enige trots mee dat hij er in 2018 in is geslaagd het historisch certificatenoverschot grotendeels weg te werken. Op die manier wordt de impact van de schuldenberg op de factuur drastisch verlicht.

Om de concurrentiepositie van de bedrijven te verstevigen, is de uitwerking van de energienorm in het interfederaal Energiepact opgenomen. De Vlaamse Regering heeft haar deel gedaan en heeft kort voor de zomer van 2018 een ontwerp van verzameldecreet goedgekeurd dat het Vlaams Parlement vorige week ook heeft goedgekeurd (*Parl.St.* VI.Parl. 2017-18, nr. 1678/3). Tevens is met dit decreet ook de zogenaamde supercap in regelgeving omgezet.

Zeker even belangrijk of misschien zelfs belangrijker is dat de Vlaamse Regering stappen blijft zetten om de energiearmoede bij de bron aan te pakken. De minister heeft middelen vrijgemaakt die bijdragen aan de uitvoering van het Energiearmoedeplan. De evaluatie van dit plan zal de basis worden voor de uittekening van een verder traject.

Een rode draad doorheen het beleid van de minister is dat participatie, co-creatie, communicatie en acties op het terrein meer dan noodzakelijk zijn. Hij gelooft in een bottom-upwerking, waarbij iedereen zijn verantwoordelijkheid neemt en mee aan de kar trekt. De minister vindt de betrokkenheid van stakeholders en een stevige ondersteuning door een slagkrachtige administratie essentieel, want dit zorgt voor voldoende draagkracht.

De minister zet maximaal in op de samenwerking met de overige leden van de Vlaamse Regering en met de andere gewestelijke en federale ministers van Energie. Hij wil maximaal gebruikmaken van opportuniteiten als innovatie, digitalisering, activering van nieuwe energieberoepen en verduurzaming van de Vlaamse samenleving.

1.2.2. Strategische doelstellingen

Strategische langetermijndoelstellingen

Wat de strategische langetermijndoelstellingen betreft, heeft de Vlaamse Regering het Energiepact als een belangrijke ambitienota voor de verdere implementatie van de noodzakelijke energietransitie verwelkomd. De nota vormt de insteek voor het ontwerp van Vlaams Energieplan en het ontwerp van Klimaatbeleidsplan die de Vlaamse Regering in de zomer van 2018 heeft goedgekeurd. Nu moet op basis van de verschillende gewestelijke en federale energie- en klimaatbeleidsplannen op Belgisch niveau een gecompileerd Nationaal Energie- en Klimaatplan worden uitgewerkt. Dit plan moet tegen het einde van 2018 aan de Europese Commissie worden voorgelegd.

Eerst en vooral gaat het om een grondige verbetering van de energieprestatie van het gebouwenpark. Het finaal energetisch gebruik daalt voor alle sectoren, zowel de bedrijven, de huishoudens en de tertiaire sector. Dit moet worden voortgezet.

Het Renovatiepact wordt voortgezet met concrete instrumenten, zoals de invoering van de eerste versie van de woningpas op het einde van 2018 en de invoering van het EPC+ vanaf 1 januari 2019. De 'Beter reNOveren'-campagne (BENOvere-campagne) zorgt voor meer bewustmaking. Op dit ogenblik moeten al innovatieve demonstratieprojecten worden uitgevoerd. Op die manier kunnen de nodige lessen worden getrokken voor het beleid van de toekomst.

Het Vlaams Energieplan vertaalt de ambities voor het gebouwenpark in concrete maatregelen. Zo wordt vanaf 2019 een tijdelijke premie voor warmtepompboilers ingevoerd. De vernieuwbouw na sloop wordt gestimuleerd. Er komt een geleidelijke verstrenging van het E-peil voor ingrijpende energetische renovaties, van E90 tot E70 in 2020 en dan tot E60 in 2025. Binnen een termijn van vijf jaar na de verwerving van een woning in volle eigendom wordt voorzien in de uitvoering van minstens drie energetische renovatiewerken.

Middellangetermijndoelstellingen

Vervolgens bespreekt de minister de strategische middellangetermijndoelstellingen. Eerst en vooral moet het energieverbruik efficiënter worden. Daar begint alles mee. Het energieverbruik moet worden verminderd in alle woningen en in

het bijzonder in de woningen van kwetsbare gezinnen. Dit moet gebeuren door middel van energie-efficiëntie maatregelen, maar dan ook door middel van sociale energie-efficiëntie maatregelen. Op die manier wordt het energieverbruik bij de bron aangepakt. De betrouwbare energievoorzieningen worden verzekerd. De aansluiting op het net moet tegen aanvaardbare nettarieven verlopen.

1.2.3. Operationele doelstellingen

Vervolgens overloopt de minister wat nog op de plank ligt voor het komende beleidsjaar. Hij verzekert iedereen dat hij niet zal stilzitten tijdens de laatste maanden van de legislatuur.

Renovatiestrategie

De aanpak moet prioritair worden gefocust op energetisch zeer slechte gebouwen. De minister zet daarbij zowel in op renovatie als op vernieuwbouw. Hij focust op het vermijden van lock-ineffecten en op het behalen van de langetermijndoelstellingen voor 2050.

Door middel van de upgrade van het EPC naar EPC+ zet hij ook in op de bewustmaking en de informatie van de burger. Vanaf 1 januari 2019 komt er persoonlijk renovatieadvies dat in de woningpas kan worden gevolgd.

De hervorming van het takenpakket van de energiehuizen tot er een uniek loket voor energie is, bevindt zich in de finale fase.

Het BE REEL!-project zal een boost vormen voor bepaalde renovatiestrategieën.

De nieuwe sloop- en heropbouwpremie zal van kracht worden voor wie buiten de dertien Vlaamse centrumsteden sloopt en heropbouwt en bijgevolg geen gebruik kan maken van het verlaagde btw-tarief voor vernieuwbouw. De minister herhaalt dat hiervoor 5 miljoen euro wordt vrijgemaakt. De algemene uitbreiding van de btw-verlaging voor vernieuwbouw zal met de federale en de andere gewestelijke overheden worden besproken. Dit is opgenomen in het federale energieplan. De Vlaamse sloop- en heropbouw korting is dan ook een overgangsmaatregel.

EPC-regelgeving

Wat het EPC voor residentiële gebouwen betreft, zet de minister volop in op het EPC+ en op de woningpas. Volgens de huidige planning zal vanaf 2020 een EPC voor gemeenschappelijke delen kunnen worden opgesteld. Voor de niet-residentiële gebouwen wordt dit volgens de huidige plannen vanaf januari 2020 ingevoerd. In 2018 vervallen ook de eerste EPC's van publieke gebouwen, die bijgevolg moeten worden vernieuwd. Het VEA werkt aan een vereenvoudigde methode voor deze vernieuwing. In overleg met de bevoegde ministers van de andere gewesten wordt momenteel gezamenlijk gewerkt aan een stappenplan voor de overstap naar de toekomstige EPB- en EPC 2.0-methode. De nieuwe bepalingen in de EPB-richtlijn zullen in dit proces worden verwerkt.

Energie-efficiëntie in de ondernemingen

De EBO's zijn verlengd en worden nu al door 341 vestigingen gebruikt. In 2018 en 2019 zullen de toetredende bedrijven hun actieplan en het bijbehorend energieplan voor de tweede ronde uitwerken en indienen. In 2019 zal het VEA overleggen met het VLAIO om na te gaan hoe een benchmarktool voor kmo's in het e-loket voor ondernemingen kan worden geïntegreerd.

Wat de mini-EBO's betreft, zijn nu al drie pilootprojecten gestart. De gesprekken met de Boerenbond en met Comeos lopen nog, maar bevinden zich in een eindfase. In 2019 zal de minister evalueren of het mogelijk is dat naar meerdere sectoren uit te breiden.

Investeringsklimaat voor hernieuwbare energie

De minister merkt op dat het investeringsklimaat voor hernieuwbare energie uiteraard altijd heel belangrijk is. Het is een belangrijke doelstelling met vier subpijlars, namelijk de uitvoering van het actieplan betreffende hernieuwbare energie, de hervorming en bijsturing van het certificatenstelsel, de versterking van het investeringsklimaat voor groene warmte en de uitwerking van het actieplan 'Clean power for transport'.

Verschillende plannen worden uitgevoerd, zoals het Windplan en het Zonneplan. De minister onderzoekt hoe het potentieel aan grootschalige windenergieproductie langsheen autosnelwegen en lijninfrastructuur verder kan worden ontsloten en hoe het technisch potentieel aan grootschalige windenergiewinning in de Vlaamse havengebieden maximaal kan worden ontwikkeld. De regeling voor de investeringssteun voor kleinschalige windturbines is afgewerkt. Tegen het einde van 2018 zal een eerste call worden georganiseerd. De volgende call is dan voor 2019.

Afbouw van het certificatenoverschot

De afbouw van het certificatenoverschot is reeds ingezet en door onder meer een continue aanpassing van de certificatensteun worden toekomstige overschotten vermeden. De Europese Commissie heeft hiervoor definitief het groen licht gegeven.

De minister kan met enige trots aankondigen dat hij er in 2018 in is geslaagd het historisch certificatenoverschot grotendeels weg te werken. Op die manier heeft hij de impact van de schuldenberg op de factuur verlicht. Met de energieheffing is in 2017 263,4 miljoen euro en in 2018 al 91,2 miljoen euro aan groenestroomcertificaten vernietigd. In 2017 zijn voor 226,6 miljoen euro 11,7 miljoen warmte-krachtcertificaten opgekocht en in 2018 zijn voor 38,8 miljoen euro al 1,9 miljoen warmte-krachtcertificaten opgekocht. Voor 2019 is 122 miljoen euro uitgetrokken om certificaten op te kopen.

Samen met de verhoging van het quotum voor groenestroomcertificaten en de niet-daling van het quotum voor warmte-krachtcertificaten zorgt dit voor een robuuste daling van het overschot. De genomen maatregelen hebben klaar en duidelijk resultaat en zorgen ervoor dat het overschot aan groenestroomcertificaten en warmte-krachtcertificaten wordt weggewerkt op een manier die voor iedereen aanvaardbaar en draaglijk is. De minister verzekert iedereen dat hij dit, samen met zijn administratie, van heel nabij zal monitoren. Indien nodig, zal hij onmiddellijk kunnen bijsturen.

Er wordt veel over zon en wind gesproken, maar de minister kan duidelijk stellen dat hij daar de voorgaande twee of drie jaar met resultaat op heeft gehamerd. Hij is heel tevreden, maar daarnaast is er ook nog warmte en dat is de derde pijler van het beleid inzake hernieuwbare energie.

Warmte

Het Warmteplan wordt geconcretiseerd en verder uitgevoerd. Er zijn middelen vrijgemaakt voor drie proefinstallaties voor de productie van groene warmte uit geconcentreerd zonlicht voor industriële procestoepassingen. Het gaat om een

proefproject met betrekking tot zonnethermie in Limburg, Antwerpen en Oostende. In het Vlaams Klimaatfonds heeft de Vlaamse Regering voorzien in bijkomende impulsmiddelen voor de realisatie van twee warmtenetten, eentje in Antwerpen-Noord en eentje in Oostende. De calls inzake groene warmte, restwarmte en biomethaan die in 2018 zijn geëvalueerd en aangepast, zullen tussen eind 2018 en eind januari 2019 in een vernieuwde versie opnieuw worden georganiseerd. Tot slot werkt de minister verder aan een beleidskader dat de gebruikers die op een warmtenet zijn aangesloten de nodige sociale bescherming moet bieden.

CPT-plan

De minister overloopt vervolgens het in zijn ogen toch wel zeer belangrijke CPT-plan. De uitvoering van het actieplan zal worden voortgezet. De lopende projecten blijven uiteraard lopen en zullen worden aangevuld met een nieuwe call. Dit is ook het geval voor de uitbesteding van de basislaadinfrastructuur. Zodra de nieuwe regels voor de leidingen voor elektrische voertuigen bij nieuwbouw en verbouwingen worden geïmplementeerd, zal ook de laad- en tankinfrastructuur op de grote verkeersassen in toepassing van 'BrussEls NEtherlands Flanders Implementation of Clean power for transport' (BENEFIC) worden uitgerold. Dit zou tegen 2020 moeten worden gefinaliseerd.

De minister hoopt dat de gemeenten en de steden in hun bestuursakkoorden de nodige aandacht zullen geven aan energie en zeker aan het milieuvriendelijk rijden. In zijn eigen stad is dat alvast het geval. Zo moeten ze ervoor zorgen dat het CPT-plan vooruitgang boekt. Hij heeft de burgemeester van Genk, die ook de voorzitter van de VVSG is, ooit verteld dat het met de steden en gemeenten zal gebeuren of dat het niet zal gebeuren. Hij hoopt dan ook dat alle toekomstige burgemeesters hier de nodige aandacht aan zullen besteden.

Sociaal energiebeleid

De minister blijft verder inzetten op het energiearmoedeprogramma. Er liggen een aantal concrete plannen op tafel, zoals de afronding van de hervorming van het takenpakket van de energiehuizen tot een uniek loket. In 2018 is 2 miljoen euro vrijgemaakt om projecten, zoals de call voor energieconsulenten voor de doelgroep, verder te ondersteunen.

Er komt een gerichte communicatiecampagne voor verhuurders om gebruik te maken van de combinaties van premies en begeleiding en er komt een rollend noodkoopfonds waarvoor in 25 miljoen euro uit het Klimaatfonds is voorzien. Tot slot zal de minister na een eerste algemene evaluatie, diverse consultaties en een stakeholdersoverleg de komende maanden voortwerken aan een nieuw en herwerkt energiearmoedeprogramma.

Organisatie en processen van de elektriciteits- en aardgasmarkt verbeteren en drempels voor concurrentie wegwerken

Afnemers en decentrale producenten moeten hun flexibiliteit op een vlotte manier kunnen vermarkten, zowel in een commerciële relatie met de bestaande marktpartijen als in de vorm van een ondersteunende dienst aan de transmissie- en distributienetbeheerders. Dit is opgenomen in de nieuwe Europese richtlijn en verordening betreffende electricity market design. Deze Europese teksten en het advies van de VREG zullen als basis dienen voor de uitwerking van een reglementair kader voor vraagresponso, flexibele productie en dataprocessen inzake flexibiliteit.

Digitale meter

In 2018 is de uitrol van de digitale meter voorbereid. Er is een decretaal kader ontworpen waarbij de voorwaarden waaraan een digitale meter moet voldoen, zijn vastgelegd. De distributienetbeheerders staan in voor de aankoop van de meters, maar de gekozen leverancier heeft laten weten dat er een sterke vertraging zit op de productie en de levering van de meters. Zowel voor de eenfasige als de meerfasige meters is het belangrijk gedurende een periode van minstens drie maanden de nodige testen uit te voeren. De minister zal de Vlaamse Regering dan ook voorstellen de start van de digitale meter tot 1 juni 2019 te verdagen. Dit heeft niets te maken met de verkiezingen, maar met overmacht. De meters kunnen onmogelijk worden geleverd.

De minister volgt de actieplannen en de rapporten van de distributienetbeheerders over de nieuwe frauderegelgeving nauwgezet op. Indien dat nodig zou zijn, zal hij het beleid bijsturen.

In uitvoering van het interfederaal Energiepact loopt de monitoring van de energieprijzen in samenwerking met de federale overheid verder, zowel voor de huishoudens als voor de bedrijven. De eerste gezamenlijke benchmarkstudie over de componenten van de energiekost wordt rond 1 september 2019 verwacht.

De Vlaamse Regering zorgde met de supercapregeling voor een daadkrachtige concurrentiemaatregel voor de meest elektro-intensieve bedrijven. Deze zal voor de eerste maal worden toegepast in 2019.

Open data

De minister besluit met te wijzen op het belang om data te ontsluiten. Dit staat centraal in elke vorm van beleid, maar zeker ook in het energiebeleid. Hij stelt alles in het werk om samen met zijn administratie de data sneller te ontsluiten en vooral ook om processen te digitaliseren en te automatiseren.

De gegevens en data zitten op dit moment te vaak bij verschillende partijen en zijn weinig up-to-date. De groenestroomvoorspeller, de woningpas, de zonnekaart, de digitalisering van de diensten, zoals de call groene warmte en zero-emissievoertuigen, zijn de reeds ingevoerde tools. Het uitbouwen van de 'Terra' patrimonium- en energiedatabank en de integratie van verschillende processen in een nieuw Burgerprofiel en ondernemingsloket zijn enkele van de verdere stappen die zullen worden gezet. Daarnaast zal de minister samen met het VEA en het Departement Omgeving zich ook inzetten om de communicaties te intensifiëren, wat hij een hele uitdaging noemt, meer bepaald bij de invoering van het nieuwe EPC+ en de woningpas, bij de uitrol van de digitale meter en naar beschermde afnemers, volgens de geëigende kanalen.

1.2.4. Besluit

Alles kan beter en uiteraard staat er nog heel wat werk op de plank en moeten er nog heel wat uitdagingen aangegaan worden, aldus de minister. Toch is er al heel wat gerealiseerd. Maar het werk is nog niet af. Hij hoopt in de commissie de laatste maanden van deze legislatuur goed te kunnen blijven samenwerken aan een energietransitie. Volgens de minister moeten we heel goed beseffen dat we op dit moment geschiedenis aan het schrijven zijn voor een hernieuwbare toekomst.

2. Vragen van de leden

2.1. Tussenkomsst van Andries Gryffroy

Andries Gryffroy heeft in de beleidsbrief gekeken naar wat er dit jaar nog moet worden gerealiseerd. Dat is onder meer de call voor investeringssteun voor kleinschalige windturbines, de stroomvoorspeller, middelen voor een pilootproject rond batterijtechnologie, het budget voor energie-armoede, bepaalde ondersteuningsmechanismen die de minister nog een extra boost wil geven en de benchmarktool voor kmo's in samenwerking met het VLAIO dat in de steigers staat. Er is dus nog heel wat te doen in 2018.

Het parlementslid gaat chronologisch door de beleidsbrief en maakt een opsplitsing in drie delen: cijfers, het verzamelen van data en hoe deze te digitaliseren en een aantal kleine opmerkingen.

Het finaal energetisch verbruik (pagina 9) blijft status quo in 2017 ten aanzien van 2016. We moeten nog 10 procent kunnen dalen tegen 2020. Dat zal vooral moeten gebeuren door energie-efficiëntie en rationeel omgaan met energie. Hoe kan de minister daar nog een tandje bijsteken?

Het aandeel hernieuwbare energie stijgt van 6,5 procent in 2016 naar 6,7 procent in 2017 (pagina 11), en we moeten naar 10,33 gaan. *Andries Gryffroy* ziet nog te weinig ideeën om de 10,33 procent te halen. Van 6,7 naar 10,33 betekent immers een toename met 50 procent.

Er worden minder REG-premies uitgekeerd, zowel residentieel als niet-residentieel (pagina 13-18). Uit de analyse ziet men ook dat 15 procent van de woningen in 2017 nog steeds geen dakisolatie heeft, verplicht vanaf 2020, en dat 10 procent van de woningen nog enkel glas heeft. Men ziet ook dat de renovatie-indicator gedaald is. In 2017 is die spectaculair gedaald tegenover 2016, van 118 procent naar 102 procent. Er is dus nog heel veel werk om de renovatiegraad te verhogen. We weten natuurlijk dat niet iedereen die innoveert, premies aanvraagt. Het is moeilijk te achterhalen of bepaalde renovaties dan toch gebeurd zijn. Ondanks de enorm ambitieuze plannen, zijn de resultaten er nog niet. Ook hier vraagt *Andries Gryffroy* hoe we het beleid nog kunnen bijsturen en de Vlaming nog meer en beter aan het renoveren kunnen krijgen.

Ondanks de fiscale stimuli, subsidies en investeringen in laadinfrastructuur blijft het aandeel elektrische wagens nog altijd laag (pagina 18 en pagina 46-47). Het aantal van 4635 elektrische wagens midden 2017 is toegenomen naar 6510 midden 2018. De premie voor elektrische wagens slaat in principe onvoldoende aan. Er zijn er 193 in de eerste helft van 2018 en 273 in de eerste helft van 2017. Er worden dus wel elektrische wagens verkocht maar niet altijd met een premie erbij. Ofwel is de premie een stuk overbodig, maar anderzijds zien we dat er nog te weinig elektrische wagens worden verkocht. Wat zal de minister doen om de Vlaming nog meer aan te sporen om te investeren in elektrische wagens? Is er al een marktbevraging gedaan in verband met de reden waarom het gebruik van elektrische wagens niet echt vooruitgaat? Is er al onderzocht waarom er geen vraag naar is? Zo zou men kunnen zien hoe het beleid kan worden bijgestuurd. Wat is de stand van zaken in verband met de gunning van de tweede reeks van 1000 laadpunten? Verloopt dit op schema?

De groenestroomproductie is ongeveer gelijk aan de prognose, merkt *Andries Gryffroy* op. Er is 7962 gigawattuur geproduceerd in 2017 en de prognose was 7932. Dat zit dus perfect op lijn maar we moeten op korte termijn nog evolueren naar 10.518, dus bijna 30 procent erbij, om er te geraken. Hoe zal de minister die ambitie waarmaken? In de tabel op pagina 20 staat dat voor 2020 de

uiteindelijke productie van zon- en windenergie afhankelijk is van het aantal effectief geïnstalleerde draaiuren van de bijkomende installaties. Dat is een logische verklaring, maar er was nog altijd een gap van 1418 gigawattuur. Dat stond in de beleidsbrief van vorig jaar. Dit jaar staat er net dezelfde tabel in, met de toevoeging van het jaar 2017 als inventaris. De gap van 1418 gigawattuur staat er nog altijd onveranderd in. Zijn er dan ondertussen geen oplossingen gevonden voor die 1418 gigawattuur?

Andries Gryffroy merkt op dat de groenewarmteproductie iets lager is dan de prognose: 7944 in de plaats van 8108 gigawattuur. In 2020 moet er echter 9197 gigawattuur groene warmte geproduceerd worden, net nu het geothermieproject in Mol voor onbepaalde duur vertraagd is. Zo dreigt er in 2019 en de jaren daarna 107 gigawattuur niet gerealiseerd te worden. Er werden daarnaast 16 procent minder zonneboilers en 21 procent minder warmtepompen geplaatst dan voorzien. De vraag is dan ook hoe de Vlaamse Regering het tekort aan groenewarmteproductie zal opvangen en welke alternatieven er zijn om de doelstellingen voor 2020 alsnog te halen.

Inzake de energienorm op pagina 54 is het voor het lid niet duidelijk wat er juist zal worden gerapporteerd.

Op pagina 54 en 55 leest Andries Gryffroy dat er heel wat gegevens zijn en dat de data nu verzameld worden, met een focus op de woningpas en de samenwerking met het VEB. Daarnaast staat er ook dat er een algemene IT-architectuur wordt gebouwd, die moet dienen als onderbouw voor het nieuwe energiekennisplatform van het VEA. Daarvoor wordt in het najaar van 2019 een proof of concept (PoC) uitgewerkt voor de automatische verwerking van premiedata, dat de voorgestelde oplossing en voorgestelde tools in de praktijk moet testen. Het is echter niet duidelijk hoeveel middelen er hiervoor uitgetrokken worden, op welke termijn en of het de bedoeling is om alle info rond energie en klimaat hier te bundelen en ook publiekelijk beschikbaar te maken.

Andries Gryffroy haalt aan dat het VEA in 2019 verder met het VLAIO zal overleggen om na te gaan hoe een benchmarktool geïntegreerd kan worden in het e-loket voor ondernemingen, zoals op pagina 39 staat. Die tool kwam er op vraag van het Nationaal Syndicaat voor Zelfstandigen, maar was geen groot succes, omdat het voor zelfstandigen niet gemakkelijk is de eigen energieverbruiksgegevens in te vullen. Andries Gryffroy ziet niet in hoe een samenwerking met VLAIO dat probleem kan oplossen, aangezien zelfstandigen nog steeds hun eigen energieverbruik zullen moeten ingeven in de tool.

Op pagina 39 is er ook sprake van mini-energiebeleidsovereenkomsten. Er zijn daarrond drie proefprojecten opgestart met HorecaVlaanderen, de federatie van de Belgische voedingsindustrie en Agoria en er is budget voor twee bijkomende proefprojecten, meer bepaald met de Boerenbond en Comeos. Hoeveel staat het nu met die twee bijkomende proefprojecten?

Andries Gryffroy verwijst op pagina 40 naar de actie 'Overal zonnepanelen', die de minister eind januari 2018 gelanceerd heeft, en vraagt zich af hoe die actie wordt opgevolgd, hoe eventuele zonneprojecten op de populairste daken aangemoedigd worden en hoe er teruggekoppeld wordt naar de deelnemers.

Het lijkt Andries Gryffroy een fantastisch idee dat de stroomvoorspeller in het najaar van 2019 gelanceerd wordt. Dat webinstrument moet wel voor iedereen toegankelijk zijn en vergelijkbaar met www.energieopwek.nl, zoals hij al een aantal keer aangekaart heeft. Het is ook nog niet helemaal duidelijk welke timing er voor de uitrol vooropgesteld wordt.

Daarnaast vraagt hij zich af hoeveel openbare besturen en bedrijven aangegeven hebben de daken van hun gebouwen ter beschikking te willen stellen voor zonnepanelen. Zoals te lezen valt op pagina 42, is daar een modelbestek voor uitgewerkt. Op diezelfde pagina staat ook dat er in 2018 middelen werden voorzien voor kleinschalige windturbines. Er is hierrond een call uitgeschreven die eind 2018 afloopt. Aangezien het voorziene budget nog niet uitgekeerd is, is de vraag wat er daarmee zal gebeuren. Voor zover Andries Gryffroy weet, mag de minister dat budget namelijk niet overhevelen naar 2019 en gaat dat dus verloren. Klopt dat ook? Is er al een budget voor 2019? Slaat het begrip 'kleinschalige windturbine' trouwens nog steeds op windturbines met een vermogen tussen de 10 en 300 kilowattuur – en niet minder?

Op pagina 42 staat ten slotte ook dat de minister drempels rond windmolenprojecten hoopt weg te werken ten aanzien van de burger- en militaire luchtvaart. Wat is daar de stand van zaken?

Op pagina 50 staat dat er in 2019 een eenmalig budget voorzien werd om energiearmoede aan te pakken, waarvan de helft voor een call voor energieconsulentenprojecten. Naar welke projecten zal de andere helft gaan? De minister wil ook een wettelijk kader bouwen rond vraagresponso, flexibele productie en dataprocessen inzake flexibiliteit, waarvoor de EMD-richtlijn en -verordening als basis zullen dienen, zoals op pagina 51 beschreven staat. Wat is de timing daarvoor?

Daarnaast wil de minister, zoals blijkt op pagina 53, in 2019 evalueren of een aankooppremie voor batterijen wenselijk is. Dat gebeurt op basis van proefprojecten, maar om welke projecten gaat het dan?

Op pagina 56 en 57 heeft Andries Gryffroy gelezen dat de minister heel wat campagnes plant, waaronder BENOveren, EPC+, de gebouwenpas, energiepremies, de zonnekaart, de premie voor kleinschalige windturbines en zero-emissievoertuigen, de digitale meter en de nieuwe taak van de energiehuizen als uniek loket. De burger dreigt door al deze campagnes verward te raken, dus dringt zich de vraag op hoe de minister al deze campagnes op elkaar zal afstemmen.

Ten slotte vraagt hij zich af hoe de minister ervoor zal zorgen dat het VEA voldoende beleidsondersteunende en -uitvoerende capaciteit blijft behouden, nu zijn taken zijn toegenomen.

2.2. Tussenkomen van Willem-Frederik Schiltz

Ook *Willem-Frederik Schiltz* heeft enkele vragen. Een eerste betreft het ontwerp van Vlaams Energie- en Klimaatplan 2021-2030, dat in de zomer van 2018 werd goedgekeurd en tegen eind 2018 naar de Europese Commissie gestuurd moet worden. Wat is in dat dossier de stand van zaken? Is het eerste ontwerp al voorgelegd aan ENOVER en de Nationale Klimaatcommissie? Zijn er nog obstakels?

Een tweede vraag betreft het EPC+. Daarrond wordt in 2019 een webapplicatie ontwikkeld die de burger toelaat zijn woning te vergelijken. Dat instrument zou wel eens de investeringsdrang kunnen aanwakkeren. Willem-Frederik Schiltz vraagt zich daarbij wel af welke data deel zullen uitmaken van die vergelijking en op welk niveau mensen hun huizen zullen kunnen vergelijken.

Willem-Frederik Schiltz wil weten hoe minister Tommelein de drie pilootprojecten met mini-EBO's inschat die met grote sectororganisaties werden uitgevoerd. Die van federatie van de Belgische voedingsindustrie werd meer dan een jaar

geleden goedgekeurd. Vindt de minister de resultaten navenant om verder in te zetten op meer mini-EBO's?

Het VEA zal via de groenestroomvoorspeller zo veel mogelijk informatie over energieverbruik, energiebesparing en de productie van groene energie centraliseren op zijn website. Deze tool is volgens hem heel nuttig omdat men inzicht krijgt in hoeveel groene stroom er waar en wanneer wordt geproduceerd. Zo kan de transitie naar meer hernieuwbare energie worden gestimuleerd. Heeft de minister een concrete lanceerdatum van de stroomvoorspeller voor ogen of zijn er nog obstakels? Kan deze webtool voor Vlaamse wind- en zonne-energie ook worden uitgebreid naar offshore wind en andere bronnen van groenewarmte-productie? Willem-Frederik Schiltz merkt op dat het VEB samen met het facilitair bedrijf een eigen applicatie, Terra, aan het ontwikkelen is. Dat is niet hetzelfde als een verzamelplatform voor data over hernieuwbare energieproductie en misschien eerder iets als een woningpas voor de eigen overheid, maar Willem-Frederik Schiltz is toch bezorgd over het feit dat verschillende departementen naast elkaar diverse tools aan het ontwikkelen zijn. Hij vindt het erg jammer dat er op die manier dubbel werk zou worden verricht.

België ondertekende op 18 september in Oostenrijk The Hydrogen Initiative. Hierin onderzoekt men welke rol waterstoftechnologieën in de energietransitie kunnen spelen. Als lid van het Benelux-parlement ben ik erg intensief bezig met het onderzoek naar hoe de ontwikkeling van waterstof in onze contreien kan worden ontgrendeld, zegt Willem-Frederik Schiltz. De minister heeft een studie laten uitvoeren naar het potentieel van waterstof, maar Willem-Frederik Schiltz stelt tot zijn spijt vast dat in de beleidsbrief niet heel concreet wordt ingegaan op waterstof als potentiële duurzame energiedrager. Uit de cijfers concludeert hij dat Vlaanderen wel on track zit als het over hernieuwbare elektriciteitsproductie gaat. Maar in het totaal aan hernieuwbare energie vindt hij dat Vlaanderen nog wat achter loopt. Al is dat niet zo vreemd omdat het grootste deel van ons energieverbruik niet uit elektriciteit, maar uit andere bronnen zoals aardgas en olie komt. Daarom wil hij concreet weten hoe het staat met de potentieelstudie rond waterstoftechnologie.

Daarnaast vraagt Willem-Frederik Schiltz zich af op welke manier de minister rekening houdt met de interparlementaire Klimaatresolutie die onlangs door de verschillende parlementen werd goedgekeurd (*Parl.St.* VI.Parl. 2018-19, nr. 1713/2). Zijn er elementen uit die resolutie die op korte of middellange termijn in gang worden gezet?

2.3. Tussenkomst van Rob Beenders

Rob Beenders vindt op pagina 21 van de beleidsbrief dat de prognose voor biobrandstoffen tegen 2020 3940 gigawattuur is. In het ontwerp van Vlaams Energieplan 2021-2030 schrijft de minister echter dat we in 2020 al 5046 gigawattuur zullen halen. Waarom zijn deze cijfers verschillend? Vertrekt het Energieplan van een onrealistische basis? Is die startpositie wel realistisch en hoe wil minister Tommelein dit cijfer dan realiseren, of moet de minister het bij zijn oorspronkelijk plan houden en meer inzetten op groene stroom en groene warmte?

Rob Beenders vindt het positief dat we op koers zitten met de doelstellingen voor 2017 en hoopt dat die ervoor zorgen dat we die van 2020 ook zullen halen. Maar om daarin te slagen, meent hij dat de 1418 gigawattuur die nog niet is toegewezen aan groene stroom moet worden toegewezen aan subdoelstellingen.

Rob Beenders wil weten of voor het Nationaal Energie- en Klimaatplan 2021-2030 al een eerste draft van een geïntegreerd plan werd voorgesteld. Welke stappen

heeft minister Tommelein ondernomen? Waarin lopen de mening van Vlaanderen, Brussel, Wallonië en het federaal niveau uit elkaar op het vlak van energie?

Rob Beenders merkt op dat de onderhandelingen over het ontwerp van decreet over de digitale meter (*Parl.St.* VI.Parl. 2017-18, nr. 1654/1) in het Vlaams Parlement zijn opgeschort. Daar zijn inderdaad nog heel veel vragen en onduidelijkheden over. Weet minister Tommelein wanneer het ontwerp van decreet dan wel in het Vlaams Parlement zal worden behandeld nu het niet meer op de agenda staat?

De REG-premies dalen. Dat vindt Rob Beenders dubbel. Steeds meer mensen vragen immers de premies niet meer aan, hetgeen niet noodzakelijk betekent dat daardoor de doelstellingen niet worden gehaald. Wij baseren ons op de premies die worden aangevraagd en krijgen zo misschien een slechte evaluatie, maar er is een parallel circuit van mensen die wel renoveren, zonder premies aan te vragen. Hier moet toch bij worden stilgestaan, aldus Rob Beenders.

2.4. Tussenkomst van Johan Danen

Johan Danen kan minister Tommelein in veel van zijn visies en doelstellingen volgen. Toch merkt hij op dat hoe concreter het wordt, hoe vaker het spoor wordt verlaten en hoe minder resultaten er te zien zijn. Dat baart hem zorgen. Daarom wil hij ingaan op een aantal plannen van minister Tommelein waarvan hij vindt dat de doelstellingen niet helemaal zijn gehaald.

Over het CPT-plan werd al vaak gesproken. Toch stelt Johan Danen vast dat het aandeel elektrische wagens heel beperkt toeneemt en dat die doelstellingen niet zullen worden gehaald. Wat kan hieraan worden gedaan? Groen wil natuurlijk helpen om opnieuw op het juiste spoor te raken.

Ook in het Energiearmoedeprogramma ziet hij weinig vooruitgang. Het aantal afbetalingsplannen, het aantal mensen dat wordt afgesloten, de installering van budgetmeters blijft problematisch en erg hoog. Dat is allicht gekoppeld aan de hoge energiefacturen. Johan Danen wil weten wanneer dit programma fatsoenlijk zal worden geëvalueerd. Is het niet nodig om bijkomende maatregelen te treffen om te voorkomen dat mensen minder in energiearmoede zitten?

Ook in het Energierenovatieprogramma vindt Johan Danen heel veel maatregelen, met onder andere het EPB+ en de pas gestemde woningpas (*Parl.St.* VI.Parl. 2018-19, nr. 1703/1). Toch stelt hij vast dat de energierenovatiegraad net zoals aan het begin van de legislatuur nu nog altijd minder dan 1 procent bedraagt. Dat vindt hij een heel laag aandeel. Hij wil weten wat minister Tommelein zal doen om die 1 procent te overstijgen en 2 procent te halen, iets wat volgens hem minimaal nodig is om het woonpatrimonium op peil te krijgen.

Johan Danen begrijpt dat de REG-premies afnemen. Het laaghangend fruit is intussen geplukt. Hij stelt echter vast een groot aantal van onze woningen nog steeds geen dakisolatie heeft. Wat zullen we daar na 2020 aan doen? Niemand is waarschijnlijk voorstander van een energiepolitie, ook Groen niet. Maar hoe zorg je ervoor dat die woningen in orde komen en op de woningenmarkt de rol kunnen spelen die ze wensen te spelen qua verhuur of verkoop?

Het klopt dat er in energie-efficiëntie vooruitgaan is geboekt tegenover vorig jaar, al is die vooruitgang heel beperkt. Johan Danen stelt vast dat het in tegenstelling tot vorige jaren iets beter gaat, maar ook hier ziet hij dat het laaghangend fruit al is geplukt en dat er voor een koolstofarme bedrijfsvoering meer moet gebeuren dan nu. Hieraan koppelt hij de maatregelen rond supercap, maar ook alles rond carbon leakage waardoor bedrijven compensatie krijgen voor

hun hoge energieverbruik. Hij vindt dat de bedrijven echt wel meer moeten doen dan nu. Groen vindt de resultaten te laag in verhouding met de hoge subsidies die ze krijgen. Het is onaanvaardbaar dat sommige bedrijven op het vlak van energie-efficiëntie te weinig verantwoordelijkheid nemen. Een stok achter de deur is daarom wenselijk.

Groen is voorstander van de digitale meter, maar ze zijn het niet eens met elk element van de digitale meter. Minister Tommelein zegt dat het digitale kader hiervoor klaar is, Johan Danen vindt van niet. Hij wil weten welke elementen er nog moeten worden bijgestuurd. Er is niet veel tijd te verliezen en men kan zich geen fouten permitteren omdat daardoor het toch al preciaire draagvlak voor de digitale meter zal wegsmelten als sneeuw voor de zon.

Johan Danen ziet op pagina 15 een aantal elementen over renovatie, trouwens een van zijn stokpaardjes, waarover hij zich vragen stelt. Wanneer hij 2017 vergelijkt met 2016 merkt hij een sterke stijging qua werkvolume bij de aannemers. Dat is nog altijd hoog, maar wel lager dan vorig jaar. Is dit eenmalig of een trend? Verwachten we de volgende jaren weer meer ambitie of vertrouwen op dit vlak? De bouwvergunningen voor renovatie dalen ten opzicht van 2012 voor het eerst onder de 100 procent. Heeft minister Tommelein hiervoor een verklaring?

Johan Danen werpt in het parlement regelmatig vragen over warmtepompen op. Als we er niet voor zorgen, zegt hij, dat het op financieel vlak interessant is om met warmtepompen te verwarmen, dan vreest hij dat we de strijd zullen verliezen. In de inventaris ziet hij nu al dat we onder de doelstellingen zitten en hij ziet geen indicaties dat dit in de toekomst fel vooruit zal gaan zolang de prijs en het gebruik van warmtepompen erg hoog blijven. De VREG is blijkbaar ook niet van plan om warmtepompen de eerstvolgende jaren te faciliteren. Hij pleit op dit vlak voor een eerlijke strijd en vraagt daarom aan minister Tommelein of die extra initiatieven plant om warmtepompen concurrentiëler te maken tegenover stookolie, pellets en aardgas.

Op pagina 27 wordt over de langetermijndoelstellingen van het energiebeleid gesproken. Een interfederale werkgroep zou dit najaar een eerste voorstel doen aan het Energieoverleg en de Nationale Klimaatcommissie. Wat is er intussen gebeurd?

2.5. Tussenkomen van Robrecht Bothuyne

Robrecht Bothuyne merkt op dat de dalende trend in de energie-intensiteit van onze economie gekeerd is. Het energieverbruik daalt niet meer en dat was en is toch een van de belangrijkste doelstellingen van het beleid van minister Tommelein.

Een van de belangrijkste indicatoren is dat de energierenovatieactiviteiten ondanks alle maatregelen en goede intenties dalen. In 2010 en 2011 was er nog een hogere activiteit, die is tijdens deze legislatuur gedaald. Het aantal premies dat wordt aangevraagd, zit ook in een dalende lijn. Wat wil minister Tommelein hieraan doen? De premies laten uitdoven, zoals de minister voorstelt, vindt CD&V geen goed idee.

Concrete projecten zoals BE REEL! draagt CD&V een warm hart toe. Robrecht Bothuyne vindt het jammer dat dit wordt uitgerold in steden, maar het grootste deel van Vlaanderen is niet-stedelijk. Kan BE REEL! ook in andere gebieden van Vlaanderen worden toegepast?

Het plan 'Clean power for transport' is een andere belangrijke werf. Ook wat dat betreft, zijn de cijfers op dit moment veeleer teleurstellend, aldus Robrecht Bothuyne. Dat ligt zeker niet alleen aan het beleid van de minister, want er zijn heel wat concrete initiatieven genomen. De minister had het in zijn toelichting over een nieuwe boost die hij wou geven, over een nieuwe call. Kan hij wat meer toelichting geven over zijn beleidsinitiatieven om dat te stimuleren? Er zijn immers nog stappen te zetten ter zake.

Een andere belangrijke werf was het aanpakken van energiearmoede. Het is nog altijd een heel belangrijk feit dat deze regering de eerste is die met een effectief energiearmoedeprogramma is gekomen. Tegelijk moet men vaststellen dat een aantal indicatoren nog altijd op rood staan. Er zijn opnieuw meer budgetmeterklanten. De dalende trend die was ingezet, is jammer genoeg gekeerd. Het aantal afbetalingsplannen heeft een recordniveau bereikt. De minister had het op pagina 46 zelf over nieuwe voorstellen die hij wil uitwerken en voorleggen aan de regering. Dan gaat het niet alleen over deze regering, maar ook al over de volgende. Er zijn ook een aantal concrete acties in het energiearmoedeprogramma die nog niet bewaarheid zijn geworden. De minimale levering van aardgas is nog altijd niet van toepassing in ongeveer een vierde van de gemeentes. Het aantal afbetalingsplannen zit op een recordniveau. Een decretale regeling daaromtrent blijft echter voorlopig uit. Kan de minister wat meer toelichting geven bij zijn nieuwe beleidsinitiatieven daaromtrent?

Nog een belangrijke werf is alles wat de energienorm en de monitoring van energieprijzen aangaat. In de loop van 2019 mag een eerste studie worden verwacht. Dat zal dus belangrijk werk zijn voor de nieuwe regering. Op dat punt heeft men in vijf jaar dus niet echt grote stappen kunnen zetten, hoewel er een aantal deelinitiatieven waren. Robrecht Bothuyne is blij dat er inzake de supercap stappen zijn gezet. Hij had graag wat meer toelichting bij die stappen, inzake de aanmeldingsprocedure bij Europa, het effect daarvan en de timing op het terrein. Niet alleen voor de grote energie-intensieve bedrijven zijn pogingen gedaan om een beleid te voeren. Er is bijvoorbeeld ook die kmo-benchmarktool. Ondanks de goede intenties daaromtrent moet men toegeven dat dat voorlopig mislukt is. De minister verwees naar VLAIO om het project nieuw leven in te blazen. Op welke manier zal dat concreet gebeuren?

Het overschot op de certificatenmarkt vindt Robrecht Bothuyne een goede zaak. Omtrent het Nationaal Energie- en Klimaatplan kreeg ook hij graag een stand van zaken. Op welke manier denkt de minister zelf het parlement te zullen betrekken hierbij? In de Klimaatresolutie die recent in het parlement is goedgekeurd, wordt immers opnieuw gevraagd om het parlement te betrekken bij de opmaak en de uitvoering van dat plan. Op welk moment kan de dialoog met het parlement daarover het best worden georganiseerd?

Een ander initiatief naast de supercap, de energienorm en die benchmarktool is dat van de EBO's en de mini-EBO's. Dat kunnen belangrijke en goede instrumenten zijn om stappen vooruit te zetten inzake energie-efficiëntie bij onze kmo's, aldus Robrecht Bothuyne. Hij hoort van het werkveld dat die mini-EBO's positief worden onthaald. De minister heeft gesprekken met Comeos en de Boerenbond om dat uit te breiden. Bekijkt hij nog andere sectoren wat dat betreft? Kan hij een zicht geven op de eerste resultaten daarvan?

Inzake de productie van hernieuwbare energie, inzake zonne- en windenergie heeft men in deze legislatuur heel positieve cijfers kunnen noteren. Alleen vraagt Robrecht Bothuyne zich af waarom bijvoorbeeld inzake windenergie de ambities voor 2030 zo sterk naar beneden worden bijgesteld, tot een derde extra van het niveau dat vandaag wordt bereikt. Tegelijk verwees de minister in zijn toelichting

naar nieuwe initiatieven in bijvoorbeeld havengebieden of langs lijninfrastructuur. Kan hij bij die nieuwe initiatieven wat meer toelichting geven?

Op pagina 21 wordt verwezen naar de kennis van de energiemarkt. De VREG monitort de mate waarin de Vlamingen zich betrokken en goed geïnformeerd voelen over de energiemarkt. Ongeveer een vierde van de Vlamingen zegt te weinig informatie te hebben om zich actief op te stellen op de energiemarkt. Plant de minister bijkomende initiatieven om ervoor te zorgen dat klanten goed geïnformeerd en goed gewapend op de energiemarkt komen?

2.6. Tussenkost van Tinne Rombouts

Tinne Rombouts vindt de call groene warmte een goede zaak. Daar vloeien heel mooie projecten uit voort. Naar aanleiding van een schriftelijke vraag blijkt dat de budgetten waarin steeds wordt voorzien ter zake, in de afgelopen legislatuur niet elk jaar volledig zijn benut (*Schriftelijke vragen* VI.Parl. 2017-18, nr. 61 aan minister Bart Tommelein). Wat gebeurt er met de niet-benutte budgetten? Gaan die terug naar de algemene middelen of blijft er in de toekomst in voorzien voor de call? Ze had graag wat meer duidelijkheid daarover, aangezien er natuurlijk soms ook ineens grotere projecten uit de bus kunnen komen.

Men ziet bij de call groene warmte dat het bij de reeds toegewezen projecten voornamelijk gaat over extra groene warmte, met 294 gigawattuur versus 84 gigawattuur voor restwarmte, terwijl men nu ook in het beleid de focus wil leggen op het maximaal benutten van restwarmte. Dat is natuurlijk een heel proces: men moet de juiste koppelingen kunnen vinden, verbouwingen kunnen doen om dat ook daadwerkelijk te kunnen besteden. Wat is de ervaring van de minister ter zake? Op welke manier kan er extra ondersteunend worden gewerkt om zeker die restwarmte die er is, zo snel mogelijk effectief en efficiënt te benutten?

Vorige week heeft de VVSG een studiedag georganiseerd over groene warmte. Uiteraard is toen ook het belang van warmtenetten en de aanleg daarvan onderstreept, en vooral ook het bouwsteenmodel, dat al diverse keren in de commissie is besproken. In de Kempen krijgt dat duidelijk de voorkeur, aldus Tinne Rombouts. Dat biedt toekomstmogelijkheden. In dat model worden er kleinere netten ontwikkeld, die dan in de toekomst aan elkaar kunnen worden geschakeld tot grotere netten. De VVSG heeft toen duidelijk gesteld dat gemeenten ook daarvoor oog moeten hebben. Ze moeten bekijken op welke manier ze hun gemeente daarop kunnen screenen, om te zien waar ze kunnen beginnen en dat stap per stap kunnen uitbouwen. Tijdens de studiedag werd er echter ook gewezen op een drempel: het feit dat die warmtebron voor die warmtenetten binnen de vijf jaar moet worden vergroend als men dat op een goede manier en volgens alle regels wil doen. Tinne Rombouts vindt dat toch wel een groot risico. Dat is eigenlijk vandaag een beetje een zwart gat. Men moet een sprong maken, maar die sprong moet natuurlijk wel haalbaar zijn. Onder andere bij de VVSG ervaart men dat als een rem om daadwerkelijk mee te doen met dat bouwsteenmodel. Ze vraagt dat de minister dat duidelijk zou opnemen en nader bekijken.

Tinne Rombouts heeft nog een vraag met betrekking tot de waarborgregeling diepe geothermie. Het uitvoeringsbesluit is uitgewerkt en die regeling is dus in principe klaar. In Mol is er een probleem met de derde boring. Ze weet dat er wordt gezocht naar een oplossing, maar als dit toch misloopt, vraagt ze zich af of de waarborgregeling daar al dan niet van tel is.

Tot slot heeft ze nog een vraag met betrekking tot de energiefraude. In mei hebben de distributienetbeheerders een eerste keer gerapporteerd over de

genomen acties. De minister zal die acties in 2019 van zeer nabij opvolgen en bijsturen als dat nodig is. Kan de minister de acties en resultaten toelichten? Zit men op een goed spoor of zijn er bijsturingen nodig?

3. Antwoorden van de minister

Vragen van Andries Gryffroy

Minister Bart Tommelein antwoordt eerst op de vraag van Andries Gryffroy over energie-efficiëntie en finaal energetisch gebruik. De beleidsbrief vat de verschillende initiatieven samen die binnen de energiebevoegdheden worden opgenomen om het efficiënt energiegebruik te stimuleren. Dat is ook opgenomen in het Energieplan. De minister heeft tijdens zijn regeerperiode al heel veel plannen gemaakt en in de komende periode zal de uitvoering van die plannen tot resultaten leiden. Het is wel moeilijk om te meten als de tijdsperiode tussen de uitvoering van het plan en het meten van de resultaten kort is.

Het Energieplan werd opgemaakt in 2016 en het stakeholdersoverleg werd toen definitief vastgelegd. Daarin staat duidelijk hoe men de doelstellingen wil halen. De minister herhaalt nog eens dat de vorige Vlaamse Regering zich rijk had gerekend en had gekozen voor de gemakkelijksoplossing. Hij staat versteld dat sommigen het hier hebben over 'gaps' terwijl er destijds gekozen is voor de gemakkelijksoplossing van twee biomassa centrales in Genk en Gent, die helemaal niet duurzaam zijn en heel veel geld hebben gekost. Nu hebben sommigen het lef om hem te vragen hoe hij dat gat zal opvullen. Hij is de minister die ervoor heeft gezorgd dat er geen tientallen miljoenen in een bodemloze put zijn gegooid en hij is daar trots op.

Er zal in de komende jaren inderdaad een versnelling hoger moeten worden geschakeld. Hij heeft tijdens de voorbije jaren en maanden verschillende maatregelen genomen. Als de parlementsleden dat niet zien, dan is hij er toch gerust op omdat de publieke opinie het wel heeft gezien. Hij stimuleert participatie en hoopt dat alle gemeenten de kansen zullen grijpen. Er zijn er al die het doen, zoals Kuurne, Kortrijk en Mechelen. De Vlaamse Regering heeft de ondersteuning aangepast voor biogas, wind en zon, heeft investeringssteun ingevoerd voor kleine en middelgrote windturbines en proefprojecten opgestart met zonnepanelen.

Er zijn dus heel veel initiatieven gelanceerd die ook zijn uitgevoerd. De regering maakt het gemakkelijker voor bedrijven, werkt drempels voor windenergie weg en is bezig met de luchtvaartproblematiek. Dat gaat allemaal niet zo snel. De regering verhoogt het verplicht aandeel hernieuwbare energie bij nieuwbouw. Het klopt dat er een stukje onbestemd is, maar de minister wacht de resultaten af aan het einde van de rit. Hij wijst er verder op dat de doelstellingen op het vlak van zon en wind inzake capaciteit worden overschreden. Hij geeft Johan Danen gelijk dat in een goede communicatie niet begonnen moet worden met te zeggen wat niet goed gaat. Om zaken vooruit te doen gaan, moet aan het parlement en de publieke opinie worden getoond wat wel vooruitgaat. De minister heeft wel al gezegd dat het altijd beter kan.

De jaarlijkse evaluatie van de subdoelstellingen geeft aan dat Vlaanderen nog steeds op schema zit om de doelstellingen van 2020 te halen.

Er waren ook vragen over de premies. De Vlaamse Regering zet verder volop in op het Renovatiepact. Er staan nieuwe beleidsmaatregelen in de steigers. In december wordt de woningpas gelanceerd. De minister gelooft dat dit een zeer bruikbaar instrument zal zijn. Hij vindt het jammer als daar in de bestuursakkoorden in de gemeenten geen werk van wordt gemaakt. Er is immers nood aan

renovatie en vernieuwbouw, zeker in steden want daar zijn er problemen met woningen die helemaal niet in orde zijn en niet zorgen voor een efficiënt energieverbruik.

Op het vlak van een verplichting van dakisolatie houdt hij minister Homans niet tegen om dit te poneren als wooneis. Hij heeft al meermaals vastgesteld dat men hem zeer graag verplichtingen oplegt, maar dat men zelf nogal terugdeinst om verplichtingen in te voeren. De leden kennen zijn mening daarover. Hij houdt er ook meer van om mensen te stimuleren en te overtuigen, dan om ze te verplichten. Dat kan wel, maar heeft voor hem de laagste prioriteit.

Het EPC+ is belangrijk. Een woning zal een duidelijk energielabel krijgen. Het vernieuwde EPC zal ook advies geven om een betere energiescore te halen. De minister heeft nog niet zo lang geleden de duidelijke boodschap gegeven dat de totale renovatiebonus werkt en begint aan te slaan. Hij blijft ervan overtuigd dat stimuli met premies werken. Hij kan zich niet herinneren dat hij ooit grote verklaringen heeft afgelegd over het uitdoven van premies. Hij gelooft dat deze een resultaat kunnen opleveren en daarom worden er aanpassingen aan de premies doorgevoerd in een verzamelbesluit, dat nu binnen de regering wordt besproken en zal worden goedgekeurd. Herwerken en hervormen is iets anders dan afschaffen of uitdoven.

De woningpas en het EPC+ zullen een burger meer inzicht geven in de noodzakelijke werken aan een woning. In het ontwerp van Vlaams Energie- en Klimaatplan zullen bijkomende maatregelen staan. Bij het verwerven van een woning zullen drie van de zes maatregelen moeten worden uitgevoerd binnen een bepaalde periode: dakisolatie, muurisolatie, vensters, vloerisolatie, condensatieketel niet ouder dan 15 jaar, warmtepomp of hernieuwbare energieboiler. Jonge mensen zullen altijd maar meer aandacht krijgen om maatregelen te nemen die hun huis comfortabeler en kwalitatiever maken, en dus ook meer waard maken. Zelfs oudere mensen hebben er alle belang bij om hun woning kwaliteitsvol te houden, anders zal de verkoopprijs de komende jaren drastisch dalen.

Minister Tommelein is een beetje ontgoocheld over de elektrische voertuigen. Op het kabinet is deze week nog een elektrische wagen geleverd ter vervanging van de dieselwagens. Een overheid, zowel de federale, de Vlaamse als de lokale, heeft een voorbeeldfunctie. Minister Tommelein komt bijna altijd per fiets naar het Vlaams Parlement. Een van de redenen waarom de omschakeling zo traag gaat, is dat er te weinig aanbod aan elektrische wagens is. Minister Tommelein verwacht de komende jaren een kentering. Hij hoopt ook op een snelle vooruitgang wat waterstof betreft.

De gunning van de tweede reeks laadpunten is in handen van de netbeheerders. De procedure is bijna ten einde. Dit laadpuntenplan zal niet voldoende zijn. Er zijn private initiatieven nodig en in bepaalde steden en gemeenten zal men een grote inspanning moeten doen. Het totaalconcept rond elektrisch laden en elektrisch rijden zal de komende jaren belangrijker worden. Minister Tommelein is ervan overtuigd dat dit hoofdzakelijk door de privésector, en niet door de overheid, zal moeten worden gerealiseerd.

De jaarlijkse evaluatie van de groenestroomproductie geeft aan dat men op schema zit om de 2020-doelstelling te realiseren. Het Zonneplan en het Windplan 2020 worden verder uitgevoerd en de prognoses en de cijfers zijn goed maar toch moet er en hogere versnelling komen de volgende jaren. Bedrijven en particulieren nemen verder initiatieven en de interesse in PV-installaties en investeringen in hernieuwbare energie valt niet stil.

Voor groene warmte zit men onder de prognose en moet er versneld uitvoering worden gegeven aan het Warmteplan. Het besluit van de Vlaamse Regering over warmtenetten met sociale maatregelen ligt ter advies bij de Privacycommissie. Minister Tommelein hoopt hiermee de ontwikkeling van warmtenetten fors te steunen.

De hernieuwde calls groene warmte, restwarmte en biomethaan zullen volgende maand worden geopend waardoor er opnieuw financiële mogelijkheden zijn voor de ontwikkeling van groene warmte. Er is ook een nieuwe premie warmtepomp-boiler vanaf 1 januari 2019.

Een kanttekening: het jaar 2017 was een stuk warmer dan 2016 waardoor het energieverbruik in de huishoudens in 2017 lager lag dan in 2016.

Het Vlaams Energieagentschap zal in eerste instantie tegen eind volgend jaar een energiedatakennisplatform uitbouwen. De bundeling met andere data, onder andere het klimaat, kan in een latere fase gebeuren. Het is de bedoeling om zoveel mogelijk van deze data publiek kenbaar te maken, rekening houdend met de privacyregels.

Het overleg met VLAIO zal ook in 2019 verdergaan. De prioriteit van VLAIO ligt momenteel bij het implementeren van een aantal prioritaire dossiers zoals het e-loket voor ondernemingen. Het Vlaams agentschap moet zich hierbij aanpassen aan de plannen van VLAIO.

Minister Tommelein heeft de mini-EBO's al besproken in de toelichting. Beide dossiers worden voor eind 2018 aan de Vlaamse Regering voorgelegd. De contacten verlopen zeer positief.

Voor de actie 'Overall zonnepanelen' werd samengewerkt met een aantal partners, vooral het VEB en Fluvius. Het VEB benadert voornamelijk de scholen en de zorginstellingen. Fluvius benadert de lokale besturen. De minister verwacht een eerste rapportering eind 2018.

De stroomvoorspeller zal binnen enkele weken worden gelanceerd. De laatste wijzigingen worden aangebracht. De tool is hun eigen tool, maar kan desgevallend vergelijkbaar zijn met die van de website in Nederland.

Er is geen meldingsplicht ingevoerd voor het gebruik van het modelbestek. De minister heeft geen gegevens over het aantal keren dat het modelbestek werd gebruikt. Het is een tool die Vlaanderen vrijblijvend ter beschikking stelt aan de lokale besturen. Heel veel lokale besturen springen mee op de kar. Gisteren heeft Mechelen nog een oproep gedaan. Dat zal ook in Oostende gebeuren. De minister hoopt dat dat ook in andere gemeenten zal gebeuren, dat men er gebruik van maakt en dat men het verschil zal maken op het terrein.

Andries Gryffroy hoeft echt niet bezorgd te zijn dat minister Tommelein zijn geld niet op zal krijgen. De middelen worden effectief besteed. Het aantal te verwachten projecten voor de eerste call is een groot vraagteken omdat er weinig projecten al een vergunning hebben. Die call was deze zomer. De selectie is gemaakt. De ministeriële besluiten zijn in opmaak. De minister zit dus op schema en zal voor het einde van het jaar doen wat hij moet doen. De eerste call wordt dus in de komende weken geopend, de startdatum wordt binnenkort bekendgemaakt.

Er zijn geen echte pilootprojecten georganiseerd. Enkel het ondersteuningssysteem is aangepast en dat zal binnenkort in werking treden.

De drempels voor windmolenprojecten worden weggewerkt. Er was een radarproject in de buurt van de luchthaven van Oostende. Dat wordt in de komende weken geëvalueerd.

Binnen het eenmalige budget van 2 miljoen euro voor energiearmoede worden nog projecten voorbereid. 1 miljoen euro gaat naar energieconsulenten, 120.000 euro gaat naar de aankoop van woonmeters, 7000 euro voor het project Papillon en 55.000 euro voor het project van de inleefhuizen van de VVP.

Wat is de timing van het wettelijke kader rond de vraagrespons flexibele productie? De EMD-richtlijn is op dit moment nog niet definitief. Er wordt gewerkt aan oplossingen die opportuun zijn en bijdragen aan het energiesysteem.

Wat betreft het proefproject batterijen is er een rondvraag geweest in de sector. Er werd gevraagd om innovatieve projecten met betrekking tot batterijen – niet enkel thuisbatterijen – in te dienen. De projecten zijn beoordeeld en gerangschikt. Er is een keuze gemaakt op basis van die rangschikking om projecten te ondersteunen. Op dit moment wordt dat administratief verder afgewerkt. De effectieve subsidiebesluiten zullen dit jaar nog in orde komen.

Inzake de energienorm en de competitiviteit van de ondernemingen stelt de minister dat in 2019 een eerste keer zal worden gerapporteerd.

De commissie is altijd bezorgd over de communicatie van de minister. Die zou nog meer inspanningen moeten leveren, terwijl meer dan de helft van het land daarover een andere mening heeft. Minister Tommelein doet meer dan zijn duit in het zakje van de Vlaamse Regering. Hij zal verder aandacht besteden aan het luik communicatie. Zonder communicatie kan de overheid haar doelstellingen niet realiseren. De verschillende doelgroepen moeten op regelmatige wijze informatie krijgen over de maatschappelijke uitdagingen van de energietransitie en de beleidsinstrumenten die daarvoor worden ingezet. Dat is een werk van lange adem.

De mensen warm maken en overtuigen is van groot belang. Soms helpen onvoorziene omstandigheden, soms juist niet. Er is al veel discussie geweest rond de digitale meter. Dat doet mensen afwachten en terugdeinzen. De minister betreurt dat. Aan de andere kant kan een rare situatie zoals het plotse stijgen van de elektriciteitsprijs mensen doen nadenken over hernieuwbare energie.

Er wordt gezegd “zonnepanelen helpen niet want ‘s nachts draaien die niet”. Dat is niet het probleem, hernieuwbare energie komt niet alleen van zonnepanelen. Debatteren en discussiëren blijft belangrijk; ervoor zorgen dat de positieve connotatie behouden blijft, is belangrijk.

De Vlaamse Regering heeft beslist dat het VEA geen verdere bijdrage moet leveren aan de personeelsbesparingsdoelstelling voor de Vlaamse administratie. Dat is een belangrijk gegeven.

Vragen van Willem-Frederik Schiltz

Minister Tommelein stelt dat wat de entiteitsspecifieke plannen betreft, zowel in Vlaanderen als in Brussel het ontwerp van Energie- en Klimaatplan is voorgelegd aan de strategische adviesraden. De ontwerpen zoals in juli goedgekeurd door de respectievelijke regeringen blijven de basis voor het ontwerp van het Belgisch plan. In Wallonië is een publieksconsultatie opgestart van het geïntegreerde Plan Air Climat Energie waarbij een consultatie van de lokale overheden is gepland, wat een complexe procedure is. Op federaal niveau heeft het Planbureau een ‘impact assessment’ gemaakt voor de maatregelen offshorewind en biobrandstof-

fen. Momenteel wordt over het plan op administratief niveau overlegd en wordt het bijgestuurd deze maand. In de werkmethode van de stuurgroep is 15 december 2018 de datum voor een volledig definitief Nationaal Energie- en Klimaatplan 2021-2030 zodat tijdig aan de Europese Commissie kan worden gerapporteerd. Dat is voor half volgende maand.

Inzake de EPC+, zal vanuit de woningpas in een automatische integratie met deze web-app worden voorzien. Voor burgers die het label van hun woning niet kennen, is voorzien in de mogelijkheid om op basis van een paar eenvoudige vragen een indicatief label te berekenen. Er is een vergelijking mogelijk voor deze niveaus: Vlaanderen, provincie en postcode. De volgende parameters zullen kunnen worden vergeleken voor het gekozen niveau: het indicatief label van de woning, het procent woningen met zonnepanelen, met zonneboilers en met warmtepompen. Bijkomend zullen automatisch een aantal weetjes worden gegenereerd voor het gekozen niveau; bijvoorbeeld zoveel procent van de halfopen bebouwingen in de gemeente heeft al een label x.

Wat de pilootprojecten voor mini-EBO's betreft, heeft de minister voor twee van de drie proefprojecten de eerste semesteriële rapporten ontvangen en geanalyseerd. Hieruit blijkt dat de proefprojecten een goede start hebben gekend en een degelijke basis hebben uitgezet voor een verder succesvol verloop van het traject. Het is echter nog te vroeg om het potentieel van dit nieuw beleidsinstrument onderbouwd te kunnen evalueren. Er lopen momenteel nog onderhandelingen met twee sectorfederaties. Op die manier kan nog een betere dekking van de verschillende kmo-types worden verkregen. Een onderbouwde evaluatie waarmee echt iets bruikbaar kan worden gedaan, zal er ten vroegste tegen het einde van 2019 zijn. Er moet altijd wat tijd zitten tussen de lancering en de ontvangst van informatie op basis waarvan kan worden geëvalueerd. Dat gaat niet over één nacht ijs.

De mogelijkheid om de offshore windproductie in de groenestroomvoorspeller te integreren, wordt onderzocht. De minister heeft dit samen met zijn kabinet en het agentschap bekeken. De beschikbaarheid en de betrouwbaarheid van actuele cijfers zullen hierin doorslaggevend zijn. De streefdatum is opnieuw het tweede kwartaal van 2019. Voor deze tool vormt de groenewarmteproductie geen optie. De groenestroomvoorspeller maakt een inschatting van de hoeveelheid groene stroom die door het weer wordt voortgebracht. Enkel de elektriciteitsproductie door wind en zon zijn rechtstreeks aan de weersomstandigheden verbonden. Groene warmte is dat niet.

De studie in verband met waterstof is afgerond en staat ter beschikking op de website www.energiesparen.be. De studie geeft weer wat het potentieel van de verschillende waterstoftoepassingen is, maar geeft niet aan hoeveel waterstof we kunnen produceren, wat de duurzame energiebronnen zijn en wat de meest duurzame transportopties zijn. Dat zal in een volgend stadium worden onderzocht. Er moet worden nagegaan wat het meest ecologisch en het meest kostenefficiënt is. Waterstof kan worden gebruikt als een grondstof, voor transport, voor een rechtstreekse energietoepassing als brandstof voor warmte of elektriciteitsproductie of voor bijmenging in aardgasnetten. Er zullen nog keuzes moeten worden gemaakt, want op middellange termijn is er niet voldoende duurzame energie om waterstof voor alle toepassingen te produceren. Sommige toepassingsmogelijkheden zijn nog efficiënter dan andere, maar voor bepaalde andere toepassingen zijn er helemaal geen alternatieven. Op intra-Belgisch niveau en op het niveau van de Benelux wordt samengewerkt om het beleid af te stemmen en om nieuwe initiatieven te initiëren. Er is ook rechtstreeks en intens contact met de Europese instanties.

Op de vraag op welke wijze de minister rekening zal houden met de interparlementaire resolutie inzake het klimaat die de verschillende parlementen in het land hebben goedgekeurd, antwoordt de minister dat hij een volksvertegenwoordiger is en dat zijn parlementaire reflex nog altijd zeer groot is. Als een parlement resoluties of plannen goedkeurt, probeert hij en heeft hij de plicht dat ook te realiseren. Hij zal daarmee rekening houden tijdens het opstellen van de verschillende beleidsplannen. Het Energie- en Klimaatplan dat aan de Europese Commissie wordt bezorgd betreft immers een ontwerp. Hij merkt wel op dat hij af en toe nog wat diffuse signalen ontvangt. Enerzijds krijgt hij de vraag wat hij zal doen met de resoluties die zijn goedgekeurd en anderzijds ziet hij kritiek van Vlaamse volksvertegenwoordigers verschijnen op de energie- en klimaatplannen die de Vlaamse Regering goedkeurt. Af en toe is de communicatie van het Vlaams Parlement of van individuele Vlaamse volksvertegenwoordigers niet eenduidig. Alleszins kan een herwerkte versie van het Vlaams Energie- en Klimaatplan 2021-2030 nog uitvoering geven aan de interparlementaire resolutie betreffende het klimaatbeleid.

Vragen van Rob Beenders

Op basis van het huidig federaal beleid zal het met betrekking tot de biobrandstoffen niet om 5046 gigawattuur gaan. In het Vlaams Energie- en Klimaatplan 2021-2030 staat dat de Vlaamse Regering de Federale Regering zal vragen de bijmenging te optimaliseren zo lang de verschillende cijfers niet zijn goedgekeurd.

De minister is heel gevoelig voor de gap inzake groen stroom. In 2019 zal de grootte van de gap eventueel duidelijker zijn. Of die gap er nog zal zijn, weet hij niet. Of die gap groter zal worden, zal hij nog moeten vaststellen. De cijfers zitten hoe dan ook op schema.

Het rapporteringsproces van de gewesten over energie en klimaat is aan de gang. Dit gebeurt in het Energieoverleg Staat-Gewesten (ENOVER).

Wat het ontwerp van decreet over de digitale meter betreft, merkt de minister op dat hij de timing van de behandeling van het document niet in handen heeft. Hij heeft het ontwerp naar het Vlaams Parlement gestuurd. Het Vlaams Parlement moet dit nu verder behandelen. De Vlaamse Regering heeft het goedgekeurd en nu volgt dit de parlementaire weg. De minister wil daar geen uitspraken over doen.

De minister gaat in op het aanvoelen dat er op het terrein inzake renovatie veel gebeurt en de kritiek van Johan Danen op de concrete resultaten. Ook de minister ervaart dat de mensen sterk met renovatie bezig zijn. Hij heeft er vertrouwen in. Als het op het terrein gebeurt, zal dat vroeg of laat ook uit de cijfers blijken. Hij heeft ermee moeten leren leven dat plannen plannen zijn. Soms hoort hij dat hij te ambitieus is en zich rijk rekent. De daaropvolgende dag worden dezelfde plannen dan omschreven als een gebrek aan ambitie. Hij wijst er op dat volgens een Europese topfunctionaris, de wijze waarop hij schwing heeft gegeven aan de strijd om de hernieuwbare energie weer aan te wakkeren, de voorgaande jaren het lichtpunt in het Belgisch energiebeleid is geweest.

Vragen van Johan Danen

Wat CPT betreft, kan de Vlaamse overheid duizenden plannen schrijven, duizenden initiatieven nemen of er duizenden premies voor uittrekken, maar als het aanbod aan goede modellen van wagens er niet is, is er een probleem. De minister merkt op dat de aankoop van een wagen voor de Vlamingen blijkbaar een zeer emotioneel gegeven is. De Vlamingen doen dat niet zomaar van

vandaag op morgen. Ze wikken en ze wegen, want ze willen een merk of een auto die bij hun persoonlijkheid past. De minister hoopt op verbetering. Nederland is Vlaanderen niet, maar het kan wel degelijk in Vlaanderen lukken. Er is een redelijk scepticisme bij een groot gedeelte van de bevolking. Af en toe hoort de minister dit ook van politieke partijen. De stelling is dan dat het elektrisch rijden niet zal lukken omdat waterstof de toekomst is. De minister denkt sowieso dat eerst de overgang naar elektrische voertuigen moet worden gemaakt omdat er momenteel onvoldoende auto's op waterstof worden geproduceerd. Als op de productie van auto's op waterstof wordt gewacht, zal Vlaanderen blijven vervuilen en nooit milieuvriendelijk worden. De minister noteert met stip dat auto's op cng altijd zijn beschouwd als een overgangsfase. Ook daarvan kan worden gebruikgemaakt. Er is in de publieke opinie echter een zekere koudwatervrees.

In verband met energiearmoede is de evaluatie van de budgetmeter lopende. De minister vindt dat dit probleem aan de bron moet worden aangepakt. Er is al veel over energiearmoede gediscussieerd. Dit is geen alleenstaand geval en hangt samen met de bredere armoede die op dat moment aanwezig is.

Wat de renovaties betreft, verwijst de minister naar het EPC+, de woningpas en de maatregelen die in dit verband moeten worden genomen. Dakisolatie is een bevoegdheid van een andere minister. Hij gaat wel in op de opmerking over carbon leakage en de supercap. De minister is het er niet mee eens dat de bedrijven meer zouden moeten doen. Als iedereen zou doen wat de bedrijven inzake energie-efficiëntie doen, zou Vlaanderen volgens de minister al veel verder staan. Als de Vlaamse overheid voor haar gebouwen hetzelfde zou doen op het vlak van energie-efficiëntie, namelijk een overeenkomst opstellen dat bepaalde cijfers zullen worden gehaald en die cijfers vervolgens halen, zou Vlaanderen al verder staan. Hij vindt het onterecht dat de bedrijven met de vinger worden gewezen, zeker als het om energie-efficiëntie en energieverbetering gaat. Dit geldt zeker voor de grote bedrijven, want zij doen wat ze moeten doen. De minister is blij met de eerste indicaties dat de mini-EBO's in dezelfde richting gaan. Blijkbaar zijn niet enkel de grote ondernemingen, maar ook de kleine zelfstandigen hiermee bezig.

Vervolgens stelt de minister dat in het Vlaams Energie- en Klimaatplan 2021-2030 wel degelijk maatregelen zijn genomen met betrekking tot warmtepompen. De minister wordt niet zo graag herinnerd aan de rel rond de stookolie-installaties die heel de zomer van 2018 heeft geduurd. Hij geeft eerlijk toe dat hierover misschien iets te fors is gecommuniceerd, maar hij heeft het duidelijk signaal willen geven dat stookolieketels en fossiele brandstoffen niet de toekomst zijn. De minister denkt dat sommige mensen misschien dachten dat alle bestaande stookolie-installaties onmiddellijk zouden worden verwijderd. Dat was niet de bedoeling. Bij nieuwbouw liggen stookolie-installaties sowieso verheugend laag en voor vernieuwbouw gaat het ook om minder dan 5 procent. De minister blijft erbij dat stookolie-installaties de toekomst niet zijn en zo snel mogelijk moeten worden uitgefaseerd. Ook voor aardgas is het de bedoeling uit te faseren. Als mensen een nieuwe installatie overwegen, weten ze ondertussen echter wel in welke richting ze moeten gaan, namelijk in de richting van warmtepompen.

Vragen van Robrecht Bothuyne

De minister herhaalt dat het aantal premies voor hem absoluut geen parameter is. Hij wil de premies niet laten uitdoven. Hij heeft het gevoel dit nooit te hebben verklaard.

De totaalrenovatiebonus zit ook in de lift. De eerste cijfers zijn binnen.

Het BE REEL!-project loopt enkel in de steden. Dat is nu eenmaal een Europees project en de Vlaamse overheid moet zich aan het kader van dat Europees project houden.

De call voor CPT is lopende. De bekendmakingen zullen binnenkort volgen.

De minister vindt het een goede zaak dat het aantal gemeenten in Vlaanderen die hebben gebruikgemaakt van de minimale aardgaslevering is gestegen.

Aangezien de administratie de nieuwe maatregelen inzake energiearmoede momenteel nog aan het schrijven is, kan de minister daar nog niet veel over zeggen.

Wat het Nationaal Energie- en Klimaatplan betreft, stelt de minister dat hij al heeft gezegd wat allemaal zal gebeuren. Het Vlaams Parlement zal hier, zeker in het licht van de ambitie die op dat vlak wordt uitgestraald, in 2019 uiteraard bij worden betrokken. De minister weet dat het Vlaams Parlement zijn bondgenoot is.

De minister vindt niet dat zijn ambities met betrekking tot hernieuwbare energie te laag zijn. Hij kan daar veel over zeggen, maar hij aanvaardt niet dat hij niet ambitieus zou zijn. Als het Vlaams Energie- en Klimaatplan 2021-2030 niet is wat sommigen zouden willen, ligt dat niet aan hem. Dit plan moet uiteraard verder worden ontwikkeld. Dit betekent niet automatisch dat er nieuwe initiatieven zullen volgen. Dat er nieuwe ontwikkelingen zijn, betekent niet dat er splinter-nieuwe initiatieven zullen komen.

Met betrekking tot de vraag wat hij zal doen om de mensen meer te informeren, denkt de minister dat hij heel duidelijk is geweest. Hij is van plan het energiehuis ook in zijn eigen stad volop als uniek loket te laten functioneren. Op die manier wil hij ervoor zorgen dat er volop informatie circuleert. Hij hoopt dat dit in andere gemeenten ook zal gebeuren.

Vragen van Tinne Rombouts

Wat de call inzake groene warmte betreft, kan de minister melden dat de budgetten die niet worden gebruikt automatisch naar de nieuwe call in het daaropvolgende jaar gaan. Die budgetten gaan niet verloren.

De restwarmte moet worden gemaximaliseerd, maar dit hangt natuurlijk af van de projecten die de administratie ontvangt. De administratie krijgt nu eenmaal de projecten die ze krijgt. Die projecten zullen goed worden bekeken. De minister vindt het belangrijk die projecten te ondersteunen.

Men zegt dat de warmtebron van de warmtenetten vergroend moet worden. Men vraagt of de sprong haalbaar is. De vijf jaar gaat over de handhaving, aldus de minister. Hij had al gezegd dat daarover kan worden gediscussieerd. Het is nog maar pas aangepast. Hij stelt voor om daar op een ander moment eens over te discussiëren, via een schriftelijke vraag of een vraag om uitleg, zodat hij het grondiger kan voorbereiden.

Wat betreft de waarborgregeling van geothermie, valt de bedoelde boring van de VITO er niet onder, een eventuele volgende boring wel.

Het rapport over de energiefraude is klaar.

4. Discussie

Uit de antwoorden in hun geheel stelt *Andries Gryffroy* vast dat waar men vroeger botste over het realisme en het ambitieuze, de minister nu zegt dat hij ambitieus is maar anderzijds toegeeft dat het beter kan en dat hij graag iets verder had gestaan, dat je niet alles onder controle hebt, dat je burgers en bedrijven niet kunt verplichten en dat je soms afhankelijk bent van een aantal factoren die vertragend werken zoals het advies van de Privacycommissie en dergelijke meer. Het was steeds de toon van *Andries Gryffroy* dat het leuk is om ambitie te hebben maar dat je op een bepaald moment de cijfers wel keihard op tafel krijgt. Dan kan je zeggen dat je wel beter wilde doen maar dat je dat niet kon. Hij apprecieert het wanneer men dit ook zo zegt.

Hij heeft nog enkele punctuele opmerkingen. Verwijzende naar de schriftelijke vraag van 16 februari 2018 (*Schriftelijke vragen* VI.Parl. 2017-18, nr. 165 aan minister *Bart Tommelein*) stelt het lid ook vast dat de stookolieketel een marginale installatiegraad kent. Minister *Bart Tommelein* vermeldt dat het aantal nieuwe stookolieketels in nieuwbouw over heel Vlaanderen 50 bedraagt.

Andries Gryffroy stelt verder dat de verplichting inzake dakisolatie en dubbel glas reeds bestaat overeenkomstig de wooncode. Anders wordt het huis onbewoonbaar verklaard, vanaf 2020 voor dakisolatie en vanaf 2023 voor dubbel glas.

In verband met de call kleinschalige windturbines, heeft het lid begrepen dat de minister na de oproep die deze zomer is gedaan, in een ministerieel besluit zal bepalen welke projecten effectief de ondersteuning toegewezen krijgen, alsook dat de minister waarschijnlijk eind dit jaar een nieuwe oproep zal lanceren.

Johan Danen merkt op dat hij nooit heeft gezegd dat grote bedrijven geen inspanningen doen op het vlak van energie-efficiëntie. Hij heeft wel gezegd dat er bedrijven zijn die er de kantjes van aflopen en die op dat vlak te weinig doen. Hij stelt vast dat in de EBO's alleen maar investeringen in energie-efficiëntie worden vereist als de interne opbrengstvoet nogal stevig is. Het gaat over rendementen tussen de 10 en 40 procent. Bij een lager rendement, zeggen heel wat ingenieursbureaus dat bedrijven nalaten om interessante investeringen te doen omdat volgens hen de opbrengst te klein is. Hij meent dat we op dat vlak meer kunnen vragen, ook van de energie-intensieve bedrijven, omdat ze verantwoordelijk zijn voor een derde van ons energieverbruik.

Het klopt dat de minister in de zomer heeft beslist om een premie voor warmtepompboilers te installeren, maar *Johan Danen* heeft het echter over de warmtepompen als verwarmingssysteem, als centrale verwarming. Hij maakt zich erg veel zorgen dat men te weinig doet om die technologie te promoten. Het aandeel houtverbranding neemt toe in Vlaanderen. Dat is een evolutie die we niet moeten stimuleren. Hij hoort dat mensen een warmtepomp te duur vinden en een pelletkachel of een ander soort kachel hebben geplaatst om de kosten te beperken. Dat kan men de individuele consument moeilijk kwalijk nemen, maar de overheid moet ervoor zorgen dat warmtepompen concurrentieel zijn met andere vormen van verwarming.

Willem-Frederik Schiltz is zeer verheugd met alle geruststellende antwoorden. Namens het parlement wil hij zijn steun betuigen aan de minister bij de uitvoering van de Klimaatresolutie. Het parlement zal er alles aan doen om de minister ruimte te geven, zodat die zijn ambities kan waarmaken en de vooropgestelde doelstellingen kan realiseren. Hij vraagt zich wel af of er plannen zijn om het lopende debat rond de CO₂-prijs verder te voeren dan wel of dat eerder een kwestie is voor de internationale klimaatgemeenschap. Zelfs in dat

laatste geval verwacht de Open Vld-fractie dat de lidstaten en regio's een inbreng zullen krijgen.

5. Indicatieve stemming

Het aan de commissie toegewezen gedeelte Energie van de algemene uitgavenbegroting 2019 wordt indicatief aangenomen met 7 stemmen tegen 2.

II. Deel Omgeving en Natuur, bevoegdheden van Joke Schauvliege, Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw

Het deel Omgeving en Natuur werd op 20 november 2018 besproken.

1. Toelichting door de minister

1.1. Beleidsbrief

Voor de beleidsbrief Omgeving bouwt minister *Joke Schauvliege* verder op de bestaande beleidsnota waarin tien strategische doelstellingen zijn geformuleerd.

De ambitie blijft een doordacht en zuinig ruimtegebruik dat de organisatie van de ruimte in Vlaanderen versterkt en waarbij tegelijkertijd de leef- en omgevingskwaliteit verbeteren.

SD1 Vergroening van de economie

Het succes van de green deals is gekend. Een heel aantal green deals zijn al afgesloten en de ambitie is nog een nieuwe af te sluiten over de bouwshift, circulair bouwen en duurzame stedelijke logistiek.

Er is ook een website opgemaakt rond verschillende milieutools en er is ook coördinatie vanuit het departement over voedselverlies. Begin 2019 vindt een groot voedselforum plaats.

Er wordt ook gewerkt aan een mobiscore die, wanneer mensen een woning kopen, aangeeft wat de impact is op hun mobiliteit, hoe afhankelijk ze zijn van openbaar vervoer, wat de bereikbaarheid is met de fiets enzovoort.

Er wordt sterk ingezet op milieuzorg op school: duurzame scholen, straffe scholen, de ecocampus, de milieu- en natuureducatie waar de focus in de verschillende centra ligt op klimaat. Er wordt ook verder ingezet op het Klimaatplan voor de diensten van de Vlaamse overheid, dat plan wordt uitgevoerd.

SD2 Omgevingsbeleid georiënteerd op Europese beleidskaders

De Sustainable Development Goals worden gerealiseerd, alsook andere internationale engagementen. De Vlaamse Regering heeft ook de Visie 2050 goedgekeurd. Daarin staan drie transitieprioriteiten waar actief aan meegewerkt wordt: circulaire economie, vlotte en veilige mobiliteit en slim wonen en leven. Het Klimaatbeleidsplan van de Vlaamse Regering geeft uitvoering aan het Klimaatakkoord van Parijs. Verder zijn er ook het Luchtbeleidsplan en het BRV.

De minister gaat binnenkort naar de mondiale top biodiversiteit om verdere afspraken te maken op lange termijn over biodiversiteit en de uitvoering daarvan. Verder wordt steun gegeven aan het Klimaatakkoord van Parijs

waarover dit jaar opnieuw een klimaatconferentie plaatsvindt. Vlaanderen blijft ook trekker voor de inspanningen van de verschillende andere regio's. Op de conferentie over biodiversiteit mag Vlaanderen dus namens de verschillende regio's een statement maken. Verder is er de optimalisering van de Europese cofinanciering.

SD3 Eenvoudige en doeltreffende instrumenten

Een van de omgevingsinstrumenten is de omgevingsvergunning die intussen van kracht is en waarvan de kinderziektes zijn weggewerkt. De minister is nu bezig met de integratie van vergunningen voor kleinhandelsactiviteiten en vegetatiewijzigingen.

Wat de complexe projecten betreft, heeft de Vlaamse Regering de eerste ontwerpen van voorkeursbesluit vastgesteld. MER en RUP's zijn geïntegreerd waardoor alles sneller kan verlopen.

Het Instrumentendecreet is een eerste keer goedgekeurd door de Vlaamse Regering en komt na de adviezen van de Raad van State terug naar de regering.

De nieuwe typevoorschriften moeten worden geënt op het BRV. Er zijn grote stappen vooruitgezet inzake de woningpas waardoor alle attesten van één woning kunnen worden samengebracht met één knip. Er is VIP-begeleiding voor grote strategische projecten. Momenteel zijn er een honderdtal in bespreking. De omgekeerde toegankelijkheid van de domeinen die eigendom zijn van de overheid, is ook gerealiseerd.

Handhaving is het belangrijke sluitstuk van het omgevingsbeleid. Er zijn nieuwe bestuurlijke instrumenten zoals beboeting, herstel en minnelijke schikking en er wordt ook ingezet op een aanpak via sturende instrumenten zoals raadgeving en aanmaning. Er wordt ook projectmatig gewerkt via een risicoanalyse maar ook via integratie van compliance promotion en de ontwikkeling van een omgevingshandhavingsmonitor. Er zijn ook innoverende inspectietechnieken. De bestuurlijke dwangsom in milieudossiers wordt uitgebreid. Er is een verdere uitrol van het programmatisch handhaven voor natuur en het uitwerken van de interventiestrategie gericht op de preventieve aanpak. Er is ook een controleapparaat opgericht voor het Nagoya Protocol dat over genetische materialen en DNA gaat.

SD4 Dynamisch, gebiedsgericht en realisatiegericht ruimtelijk ontwikkelingsbeleid

De vierde strategische doelstelling gaat over het realisatiegericht ruimtelijk beleid waar het hergebruik, de verdichting en de ontharding van groot belang zijn. De strategische visie van het BRV is goedgekeurd. Er zullen ook heel wat decreten bijkomen voor de uitvoering op het terrein zoals het Instrumentendecreet met de juiste tools om tot hergebruik, verdichting en ontharding over te gaan. Er is een kader voor de woonreservegebieden die al of niet kunnen worden aangesneden. Er is ook een decreet rond bestemmingsneutraliteit zodat investeringen in hernieuwbare energie niet op voorhand worden uitgesloten. Een aanpassing van het decreet voor de bescherming van de kwetsbare waardevolle bossen is al een eerste keer goedgekeurd door de Vlaamse Regering. Er is ook het programma 'ruimtelijke transformatie' en er wordt gewerkt aan 'ontsnippering' en minder verharding.

SD5 Geïntegreerde gebiedsontwikkeling voor een kwaliteitsvolle leefomgeving met een evenwichtige mix van functies

De geïntegreerde gebiedsontwikkeling zet in op bovenlokale samenwerking waarbij acties en projecten die elkaar en de leefomgeving versterken, worden uitgeklaard zodat uitvoeringsconflicten worden voorkomen. Er wordt verder gewerkt aan gewestelijke ruimtelijke uitvoeringsplannen en de AGNAS-processen. Er wordt ook samengewerkt met andere beleidsdomeinen zoals Mobiliteit. Belangrijke pijlers zijn het Territoriaal Ontwikkelingsprogramma (T.OP), BRV-gebiedsprojecten, LABO RUIMTE, complexe en VIP-projecten, onthardingssubsidies, natuurinrichtings-, landinrichtings- en ruilverkavelingsprojecten en ondersteuning van strategische projecten. In het landinrichtingsproject Water-Land-Schap gaan veertien gebiedscoalities van start om lokaal water-, landbouw- en landschapsdoelen geïntegreerd te realiseren. Er komt een tweede oproep wegens het grote succes.

SD6 Milieukwaliteit van de leefomgeving verhogen

Lucht

Er is een ontwerp van luchtbeleidsplan goedgekeurd. Er is ook de start van de goedkeuringsprocedure voor het samenwerkingsakkoord met de andere gewesten en met de federale overheid voor de uitvoering van een nieuwe NEC-richtlijn die elke lidstaat nationale emissieplafonds oplegt. Voor huishoudelijke houtverwarming is een green deal afgesloten. Er is ook ondersteuning van de lokale overheden die LEZ-zones willen inrichten. Het kader is uitgewerkt en geoptimaliseerd op basis van de eerste bevindingen op het terrein.

Water

Water is een van de belangrijke problematieken en verdient extra aandacht. Vorige week is het Waterwetboek (*Parl.St.* VI.Parl. 2018-19, nr. 1705/4) goedgekeurd. Zowel op waterschaarste als op droogte wordt de meerlaagse waterveiligheid toegepast: protectie, detectie en paraatheid. Er is een droogtecommissie en een draaiboek crisisbeheer om de uitdagingen van waterschaarste en droogte aan te pakken. Er is een nieuwe waterbeleidsnota die de volgende generatie stroomgebiedbeheersplannen moet voorbereiden en een structureel plan tegen droogte.

Er zijn gebiedsgerichte maatregelen in functie van de doelafstand met het zesde Mestactieplan. Voor natuurontwikkeling zijn de Sigma-investeringen een prioriteit.

Bodem

De aanpak van bodemverontreiniging en de brownfieldconvenanten blijven voor de minister topprioriteit. Daarnaast vindt ze het normenkader voor het gebruik van alle bodemmaterialen cruciaal. Ze is bijzonder blij dat er schot komt in de oprichting van het Stookoliefonds. Bij de verontreinigde waterbodems wordt bepaald welke prioriteit krijgen en als eerste moeten worden aangepakt. Met de saneringen van sommige waterbodems is men intussen al begonnen. Dit is iets wat al vaak aan bod is gekomen in de commissie voor Leefmilieu, stelt de minister. Ze voorziet ook een gerichte opvolging van de periodieke onderzoeken en saneringsverplichtingen die in het kader van de handhaving Bodemdecreet en VLAREBO worden opgelegd.

Daarnaast investeert de minister in het stimulerend bodembeschermingsbeleid. Er zijn subsidies voor erosie en vrijwillige beheerovereenkomsten waarvoor er

heel sterk wordt samengewerkt met de lokale besturen. Via duurzame landbeheerpraktijken wil de minister de uitstoot van broeikasgassen verminderen.

Diepe ondergrond

Als je het over de bodem hebt, moet je het volgens de minister ook over de diepe ondergrond hebben. Ze prijst de prachtige nieuwe tool of app aan waarmee je in Vlaanderen kunt nagaan wat er allemaal onder de bodem zit. Deze tool wordt nog verder verfijnd. Het ontwerp Structuurvisie Diepe Ondergrond werd verder uitgewerkt en door de vijfjaarlijkse evaluatie van het tweede Algemeen Oppervlakedelfstoffenplan kan het derde Algemeen Oppervlakedelfstoffenplan al worden voorbereid. Ten slotte kondigt ze de ingebruikname van de Geotheek in het begin van 2019 aan.

Leefkwaliteit

Naast de lucht, het water en de bodem, is volgens de minister de algemene leefkwaliteit cruciaal. Daarom is er de dataviewer Lokale Leefkwaliteit in Beeld die in het principe 'meten is weten' kadert. De lopende Geluidsactieplannen worden herzien. Voor de MER-plichtige nieuwe woonontwikkelingen in geluidsbelaste gebieden, laat de minister uittesten of hiervoor een afwegingskader kan worden gemaakt.

De minister investeert verder in een gezond binnenklimaat. Dat doet ze in scholen, maar er zijn ook heuse binnenluchtconsulenten. Met hen heeft ze in West-Vlaanderen een heel succesvol proefproject gedaan. Ze hoopt dit verder te verfijnen en over heel Vlaanderen te introduceren. Ze meldt dat het rookverbod in auto's in het bijzijn van kinderen werd goedgekeurd door de regering (*Parl.St. VI.Parl. 2018-19, nr. 1751/1*). In de Vlaamse strategie rond hormoonverstoring worden de nieuwe wetenschappelijke inzichten verwerkt. Ze stelt ook dat de kennisopbouw en beleidsdoorwerking rond milieu, lokale luchtvervuiling en gezondheid met een centrale rol voor het Vlaamse Humane-Biomonitoringsprogramma worden verdergezet. Bovendien wordt er hard meegewerkt aan de Paraat voor de schoolstraatcampagne

Natuur en biodiversiteit

Ook de natuur en biodiversiteit zijn een onderdeel van het leefmilieu. De minister wil het groenblauwe netwerk versterken en bekijken waar er potentieel is om dit verder uit te werken. Vlaanderen doet mee aan het Europese 2B Connect-project waarbij de biodiverse inrichting van vijf bedrijventerreinen wordt gerealiseerd. Die kan als rolmodel dienen voor andere bedrijventerreinen. Het LIFE+-project Green4Grey dat in zes projectgebieden loopt, wordt afgerond. Daarnaast zijn er de beheerovereenkomsten en het Wolvenplan. De minister zet verder in op het bosareaal en meldt dat de achterstand voor het aanwenden van het Boscompensatiefonds helemaal weggewerkt is. Ook voor de ruimtelijk bedreigde waardevolle bossen is er een eerste goedkeuring in de Vlaamse Regering. De kennisuitbouw voor een doorvertaling van de ecosysteemdiensten wordt verdergezet. De minister stelt dat er hiervoor moet worden samengewerkt met landbouw en gezondheid, maar ook met ruimtelijke ordening, en dat er aandacht moet zijn voor water, klimaat en gezondheid.

Meer toegankelijk en nabije natuur

De minister zegt dat de natuur meer toegankelijk en nabij moet zijn. Ze wil de natuurbeleving vergroten. De omgekeerde toegankelijkheid is intussen goedgekeurd (*Parl.St. VI.Parl. 2017-18, nr. 1583/3*). De minister blijft groenpro-

jecten in steden en gemeenten ondersteunen. In november en december heeft de minister het dan ook druk met boomplantacties. Die slaan aan en werken goed. Daarnaast wordt ingezet op speelbossen, bivakzones, natuurbegraafplaatsen en de projectoproep Natuur in je Buurt. De minister zegt dat voor de rand rond Brussel een duidelijke doelstelling in het regeerakkoord werd geformuleerd. Die vertaalt zich in acties, heel wat aankopen in de Vlaamse rand rond Brussel, maar ook door het bestaande groen extra toegankelijk te maken. Hoe kun je natuur het best veilig stellen? Door ze de juiste kleur te geven op het plan. Ook dat doet de minister.

Natura 2000

Onze Europese topnatuur in Vlaanderen verdient alle aandacht. Zesendertig acties uit het Vlaamse Natura 2000-programma zijn in uitvoering. De IHD's worden op het terrein gerealiseerd. In de advisering van de vergunningen komt dit, aldus de minister, uiteraard ook aan bod. Voor de investeringssubsidies Natuur 2018 was de respons heel groot. Er gaan miljoenen naar heel concrete uitrollen op het terrein in natuurgebieden om die IHD's Natura 2000 te realiseren.

De minister is tevreden dat de SBP's voor de boomkikker en bruine kiekendief werden goedgekeurd in 2018. In 2019 kondigt ze SBP's voor de heikikker, de poelkikker, de rugstreppad en de kamsalamander aan.

De minister stelt dat de PAS een kader biedt voor vergunningverlening zonder dat er in de speciale beschermingszones betekenisvolle aantasting van habitats plaatsvindt voor belangrijke soorten.

SD7 Vlaanderen op weg zetten naar een kringlooeconomie

De minister gaat voort over de circulaire economie, waar Vlaanderen een voortrekker was om dit begrip te introduceren in Europa. Ook in Vlaanderen wordt hier volop op ingezet. Ze zegt dat dit niet alleen geclusterd zit in Omgeving, maar dat er sterk wordt samengewerkt met andere bevoegde beleidsdomeinen. Dit is een transitieprioriteit in de Vlaamse Visie 2050. Ook hier zijn er heel concrete projecten die gesubsidieerd en ondersteund worden op het terrein. Er zijn projecten over de circulaire stad, over het circulair aankopen en over het circulair ondernemen, waarvoor een green deal is afgesloten. Er is altijd heel veel interesse om daarvoor projecten in te dienen en mee te dingen naar een subsidie van de Vlaamse overheid.

Minister Joke Schauvliege vermeldt dat ze ook het internationale World Resources Forum naar Vlaanderen heeft kunnen halen, dat doorgaat in Antwerpen en logistiek volledig gedragen wordt door de OVAM. Ze vindt het een eer om dat hier te laten doorgaan en het toont dat men ook internationaal kijkt naar wat Vlaanderen allemaal kan op het vlak van de circulaire economie.

Ze gaat verder over de materialen, het afval en alles wat daarmee samenhangt. De doelstellingen voor selectieve inzameling en recyclage van verpakkingen zijn verhoogd. Ook de single use plastics worden teruggedrongen. De spreker heeft hierover gisteren nog een constructief gesprek gehad met de Vlaamse festivals om te kijken hoe zij die uitrol zullen doen. Er zijn ook de verhoogde inspanningen om zwerfvuil in te dijken en de handhaving te verbeteren. Ook aan de duurzaamheidskaders voor bioplastics wordt volop gewerkt. De minister haalt aan dat er uiteraard nog meer materiaal selectief ingezameld moet worden.

Het is ook een mijlpaal dat het asbestafbouwplan is goedgekeurd: voor het eerst wordt planmatig asbest afgebouwd. De minister zegt dat we dus naar een

asbestveilig Vlaanderen gaan. Er is gestart met de Vlaamse scholen en er zijn ook middelen om de lokale besturen te ondersteunen.

Daarnaast is er ook een tool ontwikkeld: de Tool voor Milieuverantwoord Materiaalgebruik in de Bouw (TOTEM). Deze wordt heel veel gebruikt bij het bouwen om te kijken welke de duurzame alternatieven zijn van de gebruikte materialen, en werd trouwens voorgesteld op de bouwbeurs.

SD8 Naar een klimaatvriendelijke samenleving

Ook hieraan blijft men hard werken. Het vierde Vlaams Klimaatbeleidsplan voor de periode 2021-2030 werd goedgekeurd. Op dit ogenblik wordt dit geïntegreerd in het Belgische Nationaal Energie- en Klimaatplan. Tegen het einde van dit jaar moet er ook een Vlaams adaptatieplan zijn: naast het terugdringen van de broeikasgassen, moet er ook aandacht gaan naar het voorbereiden op de klimaatverandering.

SD9 Wetenschappelijke onderbouwing – stimuleren van doorwerking beleid in relevante beleidsvelden en sectoren

De minister ziet haar departement als een kenniscentrum, een expertisecentrum. Ze verzamelen en bestuderen heel wat waaruit ze veel kunnen leren. Dit maakt hen soms kwetsbaar, want op elke studie die ze zelf maken, worden ze nadien hard aangepakt, terwijl ze dit doen om er zelf uit te leren en het nadien nog beter te doen. Ze vermeldt dat de MIRA-milieuverkenning, het Natuurrapport en het eerste Ruimterapport, drie belangrijke rapporten, er dit jaar nog aankomen. Er is ook het Klimaatportaal Vlaanderen voor de lokale besturen, waar die simulaties kunnen doen van wat er met hun stad of gemeente zal gebeuren. Ook het natuurbeleid, jachtbeleid en visbeleid worden onderbouwd via geactualiseerde habitatkaarten. Er is ook sterk geïnvesteerd in digitale informatieplatformen en de bodemdatabank staat ook online.

SD10 Interbestuurlijk samenspel in vertrouwen tussen bestuurskrachtige, verantwoordelijke partners

De minister gaat in op de tiende strategische doelstelling: zorgen dat Vlaanderen een goede partner is in dit geheel. Ze gelooft erg in de subsidiariteit, ook op basis van partnerschappen, vooral op het vlak van kennis om lokale besturen de juiste keuze te laten maken, en ook in sensibilisering en in het zijn van een proactieve gesprekspartner. De kringloopbenadering wordt ook door haar diensten goed opgevolgd, er is daar ook een transitietraject gevolgd en met de circulaire gedachte wordt het goede voorbeeld gegeven.

1.2. Uitgavenbegroting 2019

In de begroting zijn er geen grote aardverschuivingen, volgens minister Joke Schauvliege. Al wat goed is deze legislatuur, wordt verdergezet.

Wat betreft de ontvangsten is er binnen het Minafonds een verschuiving. Er is een effect bij de oppervlakte- en grondwaterheffing. De daling van de heffing op de waterverontreiniging ten opzichte van de begrotingsaanpassing 2018 gaat over ongeveer 2 miljoen euro. Dat komt omdat het effect dat er is geweest door een versnelde inning van de voorbije jaren, nu afgelopen is en er daardoor een terugval is. Er zijn dus niet minder inkomsten maar de inhaalbeweging is nu vervallen.

In de uitgaven zijn er extra beleidsimpulsen die de vorige jaren reeds werden geïnitieerd, zoals rioleringssubsidies, budgetten voor het halen van de instandhoudingsdoelstellingen en het blijven investeren in natuur en leefmilieu.

In de begroting valt volgens de minister eerst en vooral de asbestafbouw op. Ze is trots dat het eerste asbestafbouwplan er is. In 2017 en in 2018 werd reeds in 7,5 miljoen euro voorzien en bijkomend in 14,8 miljoen euro om te investeren in asbestverwijdering. Dat wordt verdergezet in 2019 met een budget van 12,8 miljoen euro voor de ondersteuning van een lokaal verankerd asbestafbouw-instrumentarium en een versnelde asbestinventarisatie.

Het voorbije jaar heeft de minister het natuur- en biodiversiteitsbeleid een impuls gegeven van 3,7 miljoen euro voor natuuraankopen in het kader van het geactualiseerde Sigmapien en van 2,7 miljoen voor de realisatie van toegankelijk groen in de Rand. Dat wordt voortgezet. In het recurrente budget van 10 miljoen euro voor het realiseren van de instandhoudingstoelstellingen is ook in 2019 voorzien.

Voor het belangrijke luik klimaat worden de totale ontvangsten voor Vlaanderen uit de veiling van de emissierechten binnen het Europese handelssysteem op 206,3 miljoen euro geraamd in 2019. Deze serieuze meeropbrengst wordt veroorzaakt door de prijsstijging van de CO₂-emissierechten ingevolge het Europese kader rond de aanscherping van het ETS-systeem. Omwille van deze stijging kan er bijkomend geïnvesteerd worden in klimaatbeleid. Voor 2019 betekent dat 114,4 miljoen euro aan bijkomende projecten, waarvan 15 miljoen euro voor de bevoegdheden van de minister. Dat gaat naar lokale vergroening, groendaken en ontharding. Deze middelen zijn bijkomend aan het engagement om in deze legislatuur met inkomsten uit de veilingen 300 miljoen euro te investeren in het intern klimaatbeleid en 24 miljoen euro in het internationale klimaatbeleid. In 2019 wordt van deze 324 miljoen euro voor 91,7 miljoen euro aan maatregelen gestart die worden gefinancierd vanuit het Klimaatfonds. Deze legislatuur zal er dus een klein half miljard euro geïnvesteerd worden vanuit het Klimaatfonds voor intern Vlaams klimaatbeleid.

Voor de aanpak van de problematiek van de droogte voorziet de minister in 4 miljoen euro bijkomend voor de subsidiëring van projecten in het kader van het hergebruik van water en voorkoming van droogte. Daar zal een oproep voor worden gelanceerd.

2. Vragen van de leden

2.1. Tussenkost van Wilfried Vandaele

Wilfried Vandaele wijst erop dat het regeerakkoord een aantal belangrijke doelstellingen bevat wat betreft het omgevingsbeleid, ruimtelijke ordening en leefmilieu. Helaas heeft deze regering die dingen maar ten dele gerealiseerd. Voor enkele onderdelen verwacht hij nog realisaties in deze legislatuur. Hij verwijst naar een aantal dingen die de minister al heeft aangegeven. De komende maanden is misschien nog wel iets mogelijk, ook in uitvoering van het zomerakkoord van juli 2018. Voor andere zaken vreest hij dat het wellicht niet meer lukt.

Het BRV zou de visie vastleggen en met concrete decretale ingrepen de schaarse open ruimte beter beschermen, overstromingsgebieden van bebouwing vrijwaren, waardevolle bossen extra beschermen en nieuwe robuuste natuur- en bosgebieden zouden worden aangelegd.

De regering had in 2014 ook een omslag in het natuurbeleid voor ogen, maar op het terrein is daar niet zo heel veel van te merken. Het bosbeleid – het werd hier al herhaaldelijk gezegd – heeft niet echt geleid tot extra bossen in Vlaanderen. Het bleef beperkt tot het bijstellen van de boscompensatieregeling, wat overigens een goede zaak is. Maar het bleef daartoe beperkt en er was ook een versnippering van de middelen over de gemeenten.

Het Vlaams ruimtelijk beleid moet resultaatgericht zijn. Voldoende draagvlak is zeker nodig. Dat is waarschijnlijk de sleutel om later in een proces minder juridische procedures op de weg te vinden en om tot een beter resultaat te komen. Toch leiden AGNAS-processen, RUP's en complexe projecten op het terrein niet of nauwelijks tot resultaat, hoewel daar ook ingezet wordt op dialoog met de verschillende betrokkenen.

Er zijn ook heel concrete dossiers, bijvoorbeeld Rivierherstel Leie, waarin er heel traag, om niet te zeggen geen vooruitgang wordt geboekt, wellicht omdat er van bij de start te weinig aandacht gaat naar milderende maatregelen, naar natuurcompensatie en misschien ook omdat de verschillende partijen er te weinig bij betrokken worden.

Op het administratieve vlak heeft Wilfried Vandaele vandaag niet de indruk dat de integratie van het Departement Ruimtelijke Ordening en het Departement Leefmilieu tot een Departement Omgeving, al helemaal zijn uitwerking heeft gekregen. Nochtans zit de cel MER nu mee aan tafel bij de RUP-planprocessen. Ook werken verschillende Vlaamse agentschappen, zoals het ANB, de VLM en het Departement Omgeving, op het terrein nog te vaak naast elkaar, met name bij de gebiedswerking. Hij denkt dat daar nog winst te halen valt door een betere stroomlijning.

Wilfried Vandaele wil een aantal heel concrete zaken aanhalen. In OD12 gaat het over het instrumentarium, met name het Instrumentendecreet. De minister zei dat het ontwerp van Instrumentendecreet na advies van de Raad van State voorgelegd zal worden aan de Vlaamse Regering. Welke timing heeft de minister hiervoor voor ogen? Dat Instrumentendecreet is voor iedereen heel belangrijk. Het werd al lang in het vooruitzicht gesteld. Heel wat zaken hangen daaraan vast, zoals een degelijke compensatie voor de ingrepen die gebeuren. De Raad van State zou over een aantal punten behoorlijk kritisch zijn, zelfs negatief. Kan de minister daar wat meer over zeggen?

De minister zei ook dat er uitvoeringsbesluiten en andere flankerende maatregelen nodig zijn. Wilfried Vandaele is heel benieuwd naar wat de minister daarmee bedoelt en vooral ook naar de timing die hier opgeplakt wordt.

Bij OD12, instrumentarium, gaat het ook over herbestemming van leegstaande hoeses, waarvoor de minister beweerde aandacht te hebben. Wilfried Vandaele vindt dat er in ieder geval aandacht moet zijn voor de problematiek van de herbestemming van agrarische sites op het platteland. Welke acties voorziet de minister hier concreet? Waarschijnlijk kijkt de minister hiervoor in de richting van het Instrumentendecreet, waarin een hoofdstuk gewijd is aan convenanten en contractwerking. Ook daarover zouden de Raad van State en de SARO zich kritisch uitlaten. Zal de minister hierop doorgaan of zijn hier andere mogelijkheden?

Er moet gekeken worden naar herbestemming. Wilfried Vandaele wil daar onmiddellijk aan vastknopen dat er zeer zuinig omgegaan moet worden met het aanbieden van extra mogelijkheden. Er werden al een aantal deurtjes geopend in de loop van deze legislatuur. Men moet zeer waakzaam zijn om nog extra mogelijkheden te bieden in open ruimte.

Onlangs was er hier nog een discussie, naar aanleiding van een vraag om uitleg van Wilfried Vandaele, over vertuining, verpaarding, het percentage zonevreemde activiteiten in agrarisch gebied, agrarische activiteiten in natuurgebied, het feit dat vele hectaren landbouwgrond verdwijnen uit het areaal van de voedselproductie, met name dan ook door die vertuining en verpaarding (*Vragen om uitleg*, VI.Parl. 2017-18, nr. 84 aan minister Joke Schauvliege). Hij vraagt zich af of die convenanten en die contracten, die met name ook in dat Instrumentendecreet vervat zitten, een denkspoor vormen waarop de minister wil doorgaan.

Wat signaalgebieden betreft, zei de minister werk te maken van een aanduiding of een voorlopige aanduiding van de watergevoelige openruimtegebieden. Wilfried Vandaele vraagt zich af of hier een milieueffectenrapport nodig is. Welke timing heeft de minister hiervoor voor ogen?

Wilfried Vandaele vraagt enkele keren naar de timing, omdat iedereen weet dat het kort dag is. In juli heeft de regering een aantal belangrijke beslissingen genomen, beslissingen die nog uitgevoerd moeten worden. Intussen is het november. Over enkele maanden zijn er verkiezingen. Nog iets voor die verkiezingen gaan de parlementsleden in campagnemodus. Daarom vraagt hij af en toe eens naar de timing, om te weten wat er nog gerealiseerd zal worden van de dingen die in juli afgesproken werden.

Inzake IHD is het de doelstelling om tegen 2020 70 procent van de oppervlakte die nodig is onder correct beheer te brengen en zestien habitats in een gunstige of verbeterde staat te brengen. Wilfried Vandaele vraagt zich af hoever de minister daarmee staat, 2020 komt immers dichterbij.

In de teksten is niets terug te vinden over de reservatiestroken. Onlangs is in de Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening een aanpassing opgenomen waarbij het mogelijk is voor de Vlaamse Regering om uiterlijk op 31 december 2018 een besluit te nemen om die oude reservatiestroken op het gewestplan te schrappen. Daar is nog een maand de tijd voor, het dossier is volgens Wilfried Vandaele nog niet op de Vlaamse Regering geweest. Gaat de regering door met het schrappen van reservaties, kan daar nog iets verwacht worden voor eind dit jaar?

De oprichting van een stookoliefonds is in de commissie al vaak aan bod geweest, er is uiteraard ook de link met het federale niveau. Wat is hier de stand van zaken? Kunnen nog resultaten worden verwacht voor de verkiezingen van mei 2019?

In de beleidsbrief staat dat een saneringsfonds wordt ingezet om de verontreinigde waterbodems te saneren. Wilfried Vandaele vraagt hoe dat fonds wordt gespijsd en of de prioritair te saneren waterbodems intussen geïnventariseerd zijn.

Wat de MBO's over matrassen, textiel en meubelen betreft, is al een tijdje sprake van een terugnameplicht. Vraag is ook hier wat nog kan worden verwacht.

De minister heeft het gehad over het internaliseren van de milieukosten in de prijzen van producten en diensten. Wilfried Vandaele vindt dit een sterke lijn in het ruime plaatje van het milieubeleid waarbij ook sprake is van de koolstofbeprijzing maar vraagt zich af wat hier nog kan worden verwacht.

In 2018 is de grondwaterheffing voor het eerst berekend aan de hand van een aantal nieuwe factoren. Welke factoren worden in de nieuwe heffing in rekening gebracht? Wilfried Vandaele denkt daarbij aan de kwetsbaarheid van de grondlagen en vraagt daarover toelichting van de minister.

Volgens de minister stagneert de verbetering van de waterkwaliteit en daarom voerde zij in 2018 twee nieuwe bijkomende maatregelen in. Wilfried Vandaele vindt dat nogal optimistisch. Wanneer er 28 procent overschrijdingen zijn van het MAP terwijl er in 2018 nog slechts 5 procent overschrijdingen hoorden te zijn, kan men toch niet van een stagnatie spreken. Wat MAP 6 betreft, stelt Wilfried Vandaele zich een aantal vragen. Het blijft redelijk stil rond dat nieuwe MAP. Hij dacht dat er een rapport was van de VMM over nutriënten in oppervlaktewater in landbouwgebied voor de periode 2017-2018 maar heeft dat nog niet gekregen. Hij vraagt de minister een synthese van de resultaten voor dat jaar.

In de commissie heeft een bespreking plaatsgevonden waarbij Wilfried Vandaele een aantal opmerkingen heeft gemaakt (*Parl.St.* VI.Parl. 2017-18, nr. 1477 en 1573). Hij hoopt dat de minister daarmee rekening houdt in MAP 6 en vraagt wanneer dat MAP kan worden verwacht. Gaat dat eerst naar de regering, wordt het een ontwerp van decreet of zal het holderdebolder in het parlement worden ingediend? Wilfried Vandaele vraagt de minister het parlement de nodige tijd te geven om dat grondig te kunnen bekijken en bespreken.

Wilfried Vandaele verwijst ook naar de doorlichting van het CVBB en vraagt zich af dat gebeurt door een onafhankelijke instantie of door de minister zelf.

Er is een natuurbudget van ongeveer 117 miljoen euro waarvan 10,5 miljoen euro naar landbouwers zou gaan voor perceelsranden, kleine landschapselementen enzovoort. Dat is waardevol maar Wilfried Vandaele vraagt naar de link met de IHD's, een van de prioriteiten van de afgelopen jaren. Vraag is dan ook of de steun die hier wordt gegeven, goed terecht komt en aansluit bij het beleid van deze regering.

2.2. Tussenkomen van Gwenny De Vroe

Gwenny De Vroe start met de vergroening van de economie waarbij de minister heeft gesproken over de green deals die al zijn gerealiseerd en over deze die er staan aan te komen. Samen met de bedrijfs- en innovatiewereld wordt bekeken hoe bedrijven businessmodellen verder kunnen inzetten met het oog op een nog verdere vergroening van hun bedrijf en van de economie, en een afname van de milieu-impact. De eerste tussentijdse resultaten wijzen op mogelijke knelpunten en oplossingsgerichte acties hiervoor. *Gwenny De Vroe* vraagt of de minister die knelpunten en oplossingen kan toelichten.

In de vorige beleidsbrief stond dat de minister startte met een onderzoek naar de ontwikkeling van de mobiscore. In de huidige beleidsbrief staat dat de minister overleg zou hebben met de vastgoed- en immosector om een implementatieplan uit te werken dat in 2019 zou worden gelanceerd. Vraag is of dat overleg al heeft plaatsgevonden, hoe de minister dat evalueert, hoe de sector staat tegenover dat instrument en hoe de minister dat ziet in de praktijk.

Wat het Klimaatplan Vlaamse overheid betreft, wil de Vlaamse Regering 40 procent minder CO₂ uitstoten, wat heel belangrijk is voor een overheid die een voorbeeldfunctie heeft voor de burgers. *Gwenny De Vroe* vraagt zich af hoe ver het daarmee staat in vergelijking met het begin van de legislatuur en of de minister cijfers kan geven over de bespaarde CO₂-reductie binnen de overheid sinds 2014. Wat is bijvoorbeeld de daling van het energieverbruik?

In het parlement is een resolutie goedgekeurd betreffende het faciliteren van nieuwe woonvormen (*Parl.St.* VI.Parl. 2014-15, nr. 391/4). Er zijn proefprojecten opgestart door de minister van Wonen. *Gwenny De Vroe* merkt op dat de nieuwe woonvormen vooral worden geduld vanuit het perspectief van zorg. Ze wil graag het standpunt van de minister kennen.

Handhaving is voor Open Vld een essentieel onderdeel van het milieubeleid. Goedbedoeld beleid kent soms te weinig resultaat door te weinig handhaving. De gewestelijke inspectiediensten Ruimtelijke Ordening, Milieu en Onroerend Erfgoed zijn nu omgevormd tot één Omgevingsinspectie om efficiëntiewinsten te boeken. Zijn die al geboekt?

Gweny De Vroe is steeds voorstander geweest om de informatieplicht te koppelen aan het overstromingsrisico per individueel vastgoed omdat men in een overstromingsgebied wel degelijk waterbestendig kan bouwen. De minister heeft op een schriftelijke vraag van Gweny De Vroe geantwoord dat de eerste verkennende studie om de mogelijkheden van risicoprofielen te onderzoeken is afgerond (*Schriftelijke vragen* VI.Parl. 2016-17, nr. 776 aan minister Joke Schauvliege). De studie toont aan dat een objectivering van het overstromingsrisico van een vastgoed mogelijk is, maar dat er voor een correcte toepassing op het terrein nog heel wat werk nodig is en bijkomend onderzoek vereist is. De VMM heeft de opdracht gekregen om dit bijkomend onderzoek te starten en daarbij ook de mogelijkheden voor een gefaseerde toepassing op het terrein te bekijken. In de huidige beleidsbrief staat dat er werk wordt gemaakt van een gefaseerde uitbouw van een gedifferentieerde informatieplicht op basis van risicoprofielen en dat deze profielen het mogelijk maken om de informatieplicht verder te verfijnen en de meerwaarde van overstromingsveilig bouwen te benadrukken. Gweny De Vroe vraagt naar de stand van zaken van het onderzoek en de gefaseerde toepassing.

Gweny De Vroe is verheugd dat de minister via studiedagen en een versterking van de communicatie de gemeenten zal blijven aanmoedigen om een hemelwaterplan op te maken. Ze vraagt naar de laatste stand van zaken en naar eventuele intergemeentelijke samenwerkingen.

Open Vld kijkt heel erg uit naar de grondige herziening van het subsidiebesluit voor het rioolbeleid. Gweny De Vroe vraagt naar de krachtlijnen en de doelstellingen die de minister wil bereiken. Vorig jaar was er een actualiteitsdebat over dit thema en over de gemeentelijke rapportering aan de VMM die werd uitgebreid om meer inzicht te krijgen in de kasstromen bij de gemeentelijke rioolbeheerders. Het standpunt van Open Vld was dat de middelen die worden geïnd voor rioolbeheer, ook effectief naar rioolbeheer moeten gaan. Dit standpunt werd gedeeld door meerdere partijen. Gweny De Vroe vraagt hoe de minister de gemeenten zal aanzetten om rioleringen te vervangen en nieuwe rioleringen aan te leggen maar ook hoe ze ervoor zal zorgen dat de gemeenten voldoende middelen hebben zodat de beoogde rioleringsgraad van 97 procent in 2027 zal worden behaald. Er werd ook een motie goedgekeurd aan het einde van het actualiteitsdebat (*Parl.St.* VI.Parl. 2016-17, nr. 1108/2). Gweny De Vroe stelt vast dat die motie niet terug te vinden is in de beleidsbrief. Ze vraagt hierover meer uitleg.

Loden waterleidingen zijn heel slecht voor de gezondheid. Gweny De Vroe is verheugd dat het actieplan 'Loodpreventie in drinkwater' verder loopt tot 2019. Ze vraagt naar de verdere evolutie.

Open Vld heeft er wel enkele keren op gewezen dat alleenstaanden benadeeld zijn door het vast recht dat wordt verrekend in de waterfactuur. Momenteel is er een evaluatie. Gweny De Vroe vraagt wanneer de evaluatie klaar is.

Open Vld is tegen een verder gebruik van plastics maar is eerder voor plastics uit biocomponenten. Gweny De Vroe wil weten hoe de minister de risico's van microplastics in het oppervlaktewater zal aanpakken.

In de begroting van 2019 is 4 miljoen euro extra opgenomen om beter voorbereid te zijn op droogte en overstromingen en om de waterkwaliteit te vrijwaren via de subsidiëring van specifieke projecten. Gwenny De Vroe kreeg graag meer informatie over de projectoproep.

Wat de sluitende financiering van het waterbeleid op lange termijn betreft, stelt de minister dat ze tegen 2018 beleidsvoorstellen van het overlegplatform verwacht om de financiële instrumenten van het waterbeleid te optimaliseren en voor de financiering van acties in uitvoering van de kaderrichtlijn 'Water in deze en volgende planperiodes'. Welke zijn deze beleidsvoorstellen?

Gwenny De Vroe vraagt wanneer het fonds voor lekkende stookolietanks operationeel zal zijn.

België kreeg onlangs een schriftelijke aanmaning van de Europese Commissie omdat het de Europese wetgeving rond de luchtkwaliteit en schone lucht niet volgt. Voor Vlaanderen tikt men vooral Antwerpen op de vingers, stelt Gwenny De Vroe. Ze wil weten wat de saneringsplannen met maatregelen rond de luchtkwaliteit in de agglomeratie Antwerpen en Hoboken, die de minister in haar beleidsbrief aanhaalt, en die ze ook naar de Europese Commissie stuurde, precies inhouden.

Als inwoner van Zaventem, heeft Gwenny De Vroe in het verleden al herhaaldelijk aan de minister gevraagd om in het nieuwe Luchtkwaliteitsplan uitgebreid rekening te houden met de luchtkwaliteit in de luchthavenregio. Ze stelt vast dat hiermee inderdaad wel wat rekening wordt gehouden, maar ze had toch meer concrete maatregelen voor haar regio verwacht in het Luchtkwaliteitsplan.

De minister verwijst in haar beleidsbrief ook naar de Geluidsactieplannen. Gwenny De Vroe zegt dat in juni 2016 het ontwerp van actieplan 'Omgevingslawaaï voor de luchthaven van Brussel-Nationaal' werd goedgekeurd. Het plan stelt voor om in een kerngebied, namelijk voor de gemeenten Machelen, Steenokkerzeel, Kortenberg, Zaventem en Kampenhout, een preventief beleid te ontwikkelen dat is gericht op het vermijden van nieuwe bijkomende geluidshinder en dat steunt op twee maatregelen. Enerzijds de opmaak van een ruimtelijk uitvoeringsplan ter operationalisering van de ruimtelijke maatregelen en anderzijds de acties rond de bekendmaking van nieuwe isolatievoorschriften gericht op nieuwbouwprojecten. De Vlaamse Regering is toen het engagement aangegaan om de financiële compensatie voor isolatie van bestaande woningen te onderzoeken. Daardoor werd het onderzoek naar de mogelijke invoer van isolatiepremies als een bijkomende actie in het geluidsactieplan opgenomen. Gwenny De Vroe wil de stand van zaken kennen over de acties rond dit kerngebied. Ze polst ook naar de stand van zaken in de samenwerkingsovereenkomst tussen de drie gewesten zoals het Vlaamse regeerakkoord voorschrijft. Dit samenwerkingsakkoord moet enerzijds voor een evenwichtig en duidelijk exploitatiekader van de luchthaven zorgen en de leefbaarheid van de regio garanderen, en anderzijds de economische ontwikkeling stimuleren.

Daarnaast gaat Gwenny De Vroe in op het bosbeleid. In de beleidsbrief van vorig jaar (*Parl.St.* VI.Parl. 2017-18, nr. 1339/1) stelde de minister dat ze het doelpubliek voor de projectoproep voor de aankoop van de te bebossen gronden wilde uitbreiden naar privépersonen en privaatrechtelijke rechtspersonen. Daarvoor werd in 2017 1 miljoen euro gereserveerd en ook in 2018 wordt hiervoor 1 miljoen euro vrijgemaakt. Ze wil hierover graag verduidelijking. 684.000 euro is via de jaarlijkse projectoproepen besteed. Dat cijfer dateert echter van 2016. Dit vindt ze onduidelijk. Gwenny De Vroe hoopt niet dat dit betekent dat 1 miljoen euro niet zou zijn gebruikt. Dat zou ze enorm jammer vinden.

Over de hoeveelheid bossen in Vlaanderen heeft men in de commissie voor Leefmilieu al regelmatig gediscussieerd. Wat is de juiste bosoppervlakte? Na de stuurgroep bleek dat er een globale aanpak zou komen die voor iedereen aanvaardbaar is. In het toenmalige verslag stonden denksporen die nog verder moesten worden uitgewerkt. In juli 2018 was er nog geen definitief eindvoorstel. Gwenny De Vroe wil graag weten of de minister intussen een eindvoorstel heeft ontvangen van deze stuurgroep en wat de stand van zaken is.

In het verpakking- en zwerfvuilbeleid zit Gwenny De Vroe nog op haar honger als het over de nulmeting gaat. In de beleidsbrief stond heel duidelijk dat er met alle stakeholders zou worden overlegd. De minister verwees naar het feit dat ze rekening zou houden met de cijfers van 2015 en dat er overleg was geweest met een aantal organisaties, waaronder de VVSG. Uiteindelijk heeft de minister alleen met overheidsgerelateerde instanties samengezeten. Gwenny De Vroe wil verduidelijking van de minister waarom ze niet met alle stakeholders, zoals dat was voorzien, heeft samengezeten en of ze nog verdere overlegmomenten zal houden.

Bij de Klimaatresolutie hoort het Uitvoeringsplan voor het huishoudelijk afval en gelijkaardig bedrijfsafval. De minister verwijst naar de nood aan een langetermijnvisie op afvalverwerking, alsook naar een instrument om de afbouw van de verbrandingscapaciteit te ondersteunen. Vlaanderen heeft momenteel geen instrument om deze afbouw te stimuleren en daarom werd beslist om dit instrument door OVAM te laten ontwikkelen in overleg met de verbrandingssector. De langetermijnvisie wordt ontwikkeld tegen eind dit jaar en het instrument moet ten laatste operationeel zijn in 2020. Hierover leest Gwenny De Vroe echter niets in de beleidsbrief. Ze verwacht hierover een stand van zaken.

2.3. Tussenkomst van Valerie Taeldeman

Valerie Taeldeman wil stilstaan bij een aantal strategische doelstellingen. Over de vergroening van de economie leest ze in de beleidsbrief dat de Ketenroadmap Voedselverlies tot 15 procent minder voedsel wil verspillen tegen 2020. Daarrond is een aantal weken geleden ook een campagne gelanceerd. Ze wil graag een overzicht van de acties die al zijn gevoerd, welke er nog komen in 2019, en ze wil een inschatting van de haalbaarheid rond die opgestelde reductie van 15 procent. Ook de lancering van de mobiscore in 2019 is een onderdeel van de vergroening van de economie. Moeten we dan niet vrezen voor een prijsstijging in de nabijheid van economische hubs? Ze denkt daarbij aan havens, de Vlaamse Ruit en dergelijke. Worden er verdere consequenties verbonden aan de opmaak van deze mobiscore?

Valerie Taeldeman gaat in op de derde strategische doelstelling: eenvoudige en doeltreffende instrumenten. De omgevingsvergunning is nu een goed jaar in werking, en na enkele kinderziektes lijkt het systeem performant te werken. Begin 2019 moet het ook uitgebreid worden met de vergunning voor kleinhandelsactiviteiten en vegetatiewijzigingen. Hoever staat het met die integratie en zal de vooropgestelde timing gehaald worden? Zijn er nog hindernissen langs het parcours die daarvoor weggewerkt dienen te worden? Het Omgevingsbesluit wordt ook voorbereid volgens de beleidsbrief. Hoe verlopen de gesprekken daarover en is er ook een timing om daarmee naar de regering te gaan? De spreker leest ook dat het de bedoeling is om over te gaan tot een methodiek voor risicoanalyse, de integratie van compliance promotion in het handhavingsbeleid en de ontwikkeling van een omgevingshandhavingsmonitor. Ze vraagt de minister om rond een aantal termen wat duidelijkheid te verschaffen. Wat moet onder die compliance promotion begrepen worden? Wat is de bedoeling van de handhavingsmonitor? Wie zal die gebruiken en hoe kan die gebruikt worden?

Valerie Taeldeman haalt aan dat de pistes om te komen tot een gedragen oplossing voor het historisch passief verder bestudeerd zijn en dat de minister aangekondigd heeft om in te grijpen in de huidige situatie. Gezien de korte tijdspanne die nog rest, vraagt ze of er nog een voorstel verwacht mag worden tijdens deze legislatuur.

Rond de zevende strategische doelstelling, Vlaanderen op weg zetten naar een kringlooeconomie, leest de spreker dat er een collectieve afvalinzameling op bedrijventerreinen onderzocht wordt. Ze vraagt over welke afvalfracties er dan gesproken wordt, of dit onderzocht wordt door de OVAM en wanneer er daarover resultaten verwacht worden.

In verband met de klimaatvriendelijke samenleving, de achtste strategische doelstelling, vraagt ze wat de laatste stand van zaken is van lokale besturen en het Burgemeestersconvenant. Is er ook zicht op de uitstootreductie van die lokale besturen naar aanleiding van dat convenant? Zijn er cijfers over realisaties rond die CO₂-reductie?

Over de tiende strategische doelstelling, het interbestuurlijk samenspel in vertrouwen tussen bestuurskrachtige, verantwoordelijke partners, vermeldt de spreker de webtool die ontwikkeld zal worden rond ruimtelijk rendement. Die tool zal zeer handig zijn voor lokale besturen om zich voor te bereiden op de implementering van het BRV. Wanneer zal deze tool beschikbaar zijn? Wat zal men er precies kunnen consulteren? Zal er ook plaats zijn voor projecten van particulieren?

Ze pikt nog even in op de opmerking van Wilfried Vandaele over de reservatiestroken, die mee opgenomen zijn in de Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening en die een gedeelde opdracht inhouden. De minister, bevoegd voor Openbare Werken en Mobiliteit, gaf na de Septemberverklaring te kennen dat zijn diensten wel degelijk bezig zijn met het inventariseren van de reservatiestroken en dat het zijn bedoeling is om met een voorstel naar de regering te komen.

Ten slotte kijkt Valerie Taeldeman uit naar de grote evaluatie van de waterfactuur. De nieuwe structuur van die factuur zou onder de loep genomen worden door de VMM, die dan optreedt als regulator. Ze stelt dat de minister gezegd heeft dat die evaluatie begin 2019 verwacht wordt. De spreker hoopt hier constructief alle partners te mogen ontvangen zodat ze in de commissie daarover een grondige evaluatie kunnen houden.

2.4. Tussenkost van Lydia Peeters

Lydia Peeters heeft nog een concrete vraag over het circulair bouwen en de bouwshift. Er is daarover in december 2017 een oproep geweest, die later ingetrokken is. Kan men daar nu al meer over vertellen wat betreft de projecten ter invulling van de principes die toen ook in het BRV zijn opgenomen en waaraan deze green deals moeten bijdragen?

Over de operationalisering van het Omgevingsvergunningendecreet heeft de spreker al een aantal schriftelijke vragen ingediend, meer specifiek rond de financiering van het omgevingsloket. Ze vraagt hoe het budget verder geëvolueerd is rond het digitaal omgevingsloket, welke middelen er in de voorbije periode nog specifiek vrijgemaakt zijn, en wat er nog voorzien wordt voor het komende jaar. Ze haalt aan dat de minister in de beleidsbrief waar nodig nog bijsturingen voorziet en merkt op dat de kinderziektes weg zijn en dat de socio-economische vergunning en de natuurvergunning ook mee geïmplementeerd worden. Waarvoor zijn dan die bijsturingen nog? Hoeveel middelen zijn er

expliciet voorzien? Komt er alsnog een grondige evaluatie, zowel rond de werking van het digitale omgevingsloket als rond de omgevingsvergunning als dusdanig?

Lydia Peeters gaat verder over de operationalisering van het decreet Complexe Projecten. Op dit ogenblik is er een startbeslissing genomen voor elf projecten, zeven Vlaamse en vier lokale. De startbeslissing is de eerste stap die gezet moet worden, dan volgt de onderzoeksfase en het voorkeursbesluit, vervolgens de uitwerkingsfase en een projectbesluit, en dan de vierde en definitieve fase, de uitvoeringsfase. Het decreet is van 2014, en in de beleidsbrief geeft de minister aan dat er een aantal belangrijke leerervaringen zijn opgedaan. Er was recent ook een studiedag rond de procedure van de complexe projecten. Hier werden een aantal aanbevelingen gedaan. Een van die aanbevelingen was dat mensen die een reactie gegeven hebben in het kader van een voorontwerp van voorkeursbesluit, betrokken moeten worden en verder op de hoogte gehouden moeten worden, en dit in het kader van de transparantie en de openheid van heel de procedure. Ze vraagt of de minister de aanbevelingen van die studiedag zal meenemen en of de evaluatie waarvan in het verleden meermaals sprake was, inmiddels al gebeurd is, en of er al aangegeven kan worden welke proceswinsten er specifiek zijn in het kader van het decreet Complexe Projecten.

Wat de geïntegreerde planning en de versnelde vereenvoudigde procedure betreft, heeft Lydia Peeters een vraag naar de timing ervan.

Lydia Peeters heeft verder vragen wat betreft de operationele doelstelling 12, specifiek het Instrumentendecreet. Is het advies van de Raad van State er al? Hoe ziet de minister de timing omtrent het verdere verloop?

De typevoorschriften, zowel de voorschriften voor wonen als de AGNAS-voorschriften, zullen worden aangepast en in de toekomst worden afgestemd op het BRV. Zijn deze typevoorschriften al klaar? Wanneer mogen we deze specifiek voor wonen verwachten? Hoe wordt de evaluatie van het verdere verhaal beschouwd? Is het evaluatierapport inmiddels klaar? Wordt hierbij rekening gehouden met de recente rechtspraak van de Raad van State?

Wat betreft operationele doelstelling 13, 'Inzet op vooroverleg en bemiddeling: iedereen VIP', heeft Lydia Peeters al een schriftelijke vraag ingediend (*Schriftelijke vragen* VI.Parl. 2017-18, nr. 538 aan minister Joke Schauvliege). Hoeveel dossiers VIP-begeleiding waren er het afgelopen jaar? Hoe verhoudt zich dat tot de voorbije jaren? Wat is het effect daarvan? Hoeveel VIP-projecten vonden plaats op knooppunten, zoals deze zijn opgenomen in het BRV? Hoe verhoudt zich dat tot de andere projecten? Zijn er meer VIP-procedures gevolgd in verband met de knooppunten van de voorzieningen en openbaar vervoer?

Wat betreft strategische doelstelling 4, dynamisch, gebiedsgericht en realisatiegericht ruimtelijk ontwikkelingsbeleid, is de strategische visie van het BRV goedgekeurd. Hoe gaat het nu verder met de beleidskaders? Vormt het feit dat er op dit ogenblik nog geen beleidskaders zijn, geen probleem bij de verdere uitrol van het Strategische BRV? Hoe wil de minister het transversaal actiepakket dat nu wordt voorbereid in samenwerking met de collega-ministers, verder uitrollen?

Bij de strategische doelstelling 5, geïntegreerde gebiedsontwikkeling voor een kwaliteitsvolle leefomgeving met een evenwichtige mix van functies, zijn er de operationele doelstellingen 19 en 20 met specifiek het verhaal van het ENA. Kan de minister al iets meer vertellen over het verdere planproces? Lydia Peeters verwijst naar haar schriftelijke vraag over hoeveel RUP's het voorbije jaar zijn opgestart en hoeveel er werden geschorst of vernietigd (*Schriftelijke vragen* VI.Parl. 2017-18, nr. 184 aan minister Joke Schauvliege). Kan de minister daaromtrent het overzicht per provincie geven? Inzake de gewestelijke RUP's wil

het parlementslid graag weten hoeveel er specifiek betrekking hebben op kwantitatieve verdichtingsdoelstellingen, zeg maar de verstedelijkte gebieden. Hoeveel hebben onthardingsdoelstellingen in het buitengebied voor ogen? Hoeveel beroepsprocedures werden effectief behandeld de voorbije jaren in verband met de goedgekeurde RUP's?

Hoe zit het met het historisch passief? Mogen er nog decretale initiatieven verwacht worden wat dat betreft?

Wat betreft operationele doelstelling 22 inzake het ruimtelijk rendement vraagt het parlementslid welke specifieke maatregelen de minister wil nemen inzake bijkomend woonbeleid. Sinds 2018 is het mogelijk om verouderde voorschriften inzake BPA's of verkavelingen buiten toepassing te laten. Er zou bijkomend een uitvoeringsbesluit komen om deze verouderde voorschriften aan te passen of op te heffen. Hoe ver zit het met dat uitvoeringsbesluit? Heeft de administratie op dit ogenblik al veel afwijkingen verleend op de bestaande BPA's en verkavelingen? Wat is het tijdsplan voor het uitvoeringsbesluit subsidiëring ruimtelijke impulsprojecten, waarvan sprake in de beleidsbrief?

Wat betreft de operationele doelstelling 23, 'Ruimte om te ondernemen en logistiek' vraagt Lydia Peeters naar het tijdspad van de verdere GRUP's die hieromtrent nog moeten worden opgemaakt. Is er specifiek inzake gemotoriseerde sport overleg geweest met de ontginningssector? Wat betekent dat voor de motorsport? Heeft men een duurzame oplossing op korte termijn voor ogen? Het parlementslid juicht het e-loket voor aanvragen voor mountainbiketochten, waarvan sprake in de beleidsbrief, toe.

Wat betreft de operationele doelstelling 49 specifiek inzake de IHD geeft de minister aan om daarop in te zetten, alsook op de hele regelgeving rond de PAS en de IHD. Waar staat men op dit ogenblik met de managementplannen? Wanneer zal de afbakening van de definitieve zoekzones klaar zijn?

Bij operationele doelstelling 62 verwijst de minister onder andere naar de ontsnipperingsmaatregelen en naar de studie voor het eco-recreaduct over de N75. De voorbereidingen zijn gestart met het oog op de bouw hiervan. Lydia Peeters wijst op de problemen die er momenteel zijn met de financiering. Op het ANB werd op een gegeven moment de vraag gesteld, wat als er te weinig middelen voorhanden zijn, om 'eco' en 'recrea' los te koppelen van elkaar en enkel nog te denken aan een ecoduct en dat het recreaduct voor het Departement Mobiliteit en Openbare Werken zou zijn? Het parlementslid zou dit ten zeerste betreuren omdat hier specifiek werd gekozen voor een eco-recreaduct, dat zorgt voor enerzijds mountainbikers, fietsers en zachte recreanten en anderzijds voor het ecologische aspect, de fauna en flora. Kan de minister hieromtrent al iets meer zeggen?

In operationele doelstelling 71 zegt de minister dat de omgevingsadministratie fungeert als een kennis- en expertisecentrum. Daaromtrent heeft het parlementslid de schriftelijke vraag ingediend hoeveel onderzoeken er binnen de Omega-agenda 2017-2018 werden afgewerkt. Welke onderzoeken zijn nog lopende? Welke prioriteiten worden daar naar voren geschoven? Eind 2018 zou er een nieuw Ruimterapport voorhanden zijn. Is dat RURA inmiddels klaar? Zo ja, kan het parlement dat krijgen? Heeft dat specifiek uitwerking ten aanzien van het BRV en het verhaal van de beleidskaders die er straks aankomen?

2.5. Tussenkomst van Elisabeth Meuleman

Elisabeth Meuleman zegt dat ze een interpellatie ingediend heeft over de ingebrekestelling van de Europese Commissie in verband met de luchtkwaliteit. Die interpellatie werd doorverwezen naar de bespreking van de beleidsbrief en dus wil ze die kort voorstellen. De Europese Commissie stelt Vlaanderen in gebreke omwille van de richtlijnen betreffende de omgevingsluchtkwaliteit. De Europese Commissie stelt vast dat er in Vlaanderen geen dalende trend is wat de stikstofdioxide betreft en dat dit zeker in Antwerpen en Brussel een probleem vormt, maar ook in de rest van Vlaanderen, onder andere wegens de street canyons. De Europese Commissie geeft daarbij ook aan dat overheden niet onbeperkt vrij zijn om bepaalde maatregelen al dan niet in te voeren wanneer de verbetering van de luchtkwaliteit uitblijft en de Europese regelgeving overschreden wordt. De notie 'zo spoedig mogelijk' is dus van groot belang. Die notie staat in een aantal hoofdstukken van de beleidsbrief, maar wordt verder niet gestoffeerd. Ze vraagt zich af of dat voldoende is.

De Europese Commissie heeft het ook over het Luchtkwaliteitsplan voor de agglomeratie Antwerpen en geeft daarvan een bijzonder kritische evaluatie. De Europese Commissie geeft aan dat "(h)oewel de Commissie verheugd is over de vastgestelde maatregelen, moet worden opgemerkt dat de nalevingstermijn van tussen 2020 en 2025, of later, moeilijk aangemerkt kan worden als zo spoedig mogelijk, aangezien dit een vertraging inhoudt van 5 tot 10 jaar, of meer na ommekomst van het verleende uitstel."

De Commissie dringt verder ook aan op een betere monitoring van de luchtkwaliteit en stelt ook de Federale Regering in gebreke wegens de aanhoudende fiscale steun van bedrijfswagens. Elisabeth Meuleman vraagt dan ook of de minister, enerzijds na de raad van de Europese Commissie en anderzijds naar aanleiding van de uitspraak van de rechter in de milieustakingsvordering, ingesteld door Greenpeace, zal overgaan tot een grondige aanpassing van het ontwerp van het luchtbeleidsplan 2030 voor Vlaanderen? Zo ja, wat zullen die aanpassingen inhouden? Zal de minister overgaan tot een grondige herwerking van het decreet op de lage-emissiezones? In haar beleidsbrief geeft de minister wel aan dat ze aanpassingen zal doen maar welke aanpassingen zullen dat dan zijn? Wat zijn haar plannen? In het voorontwerp dat werd goedgekeurd op de ministerraad van 26 oktober 2018 werden namelijk een reeks van uitvoeringsmodaliteiten aangepast, maar werden de normen of de timing niet fundamenteel bijgesteld.

Er is ook geen wetgevend kader voor ultralage-emissiezones, zoals aangegeven in het Luchtkwaliteitsplan 2030. Komt er nog een decretaal initiatief in deze zin tijdens deze legislatuur of wordt dat doorgeschoven naar de volgende legislaturen?

Elisabeth Meuleman vraagt ook naar een grondige bijsturing van het luchtkwaliteitsplan voor de agglomeratie Antwerpen. De minister geeft in haar beleidsbrief wel aan dat ze dat zal monitoren, maar een bijsturing valt er niet in te lezen. Wat is de mening van de minister daarover?

Zal het voor Gent nodig zijn om het actieplan Luchtkwaliteit verder bij te sturen?

Is de minister een voorstander van een uitfasering van vervuilende dieselwagens in grote stadscentra en op termijn in heel Vlaanderen? Zo ja, waar legt ze de grens? Euro-5, Euro-6, Euro-6d of een ban op dieselwagens, en op welke termijn? Heeft de minister daar een visie over? Wat zal ze ondernemen om ervoor te zorgen dat de uitstoot van wagens op de weg wordt aangepakt? Hoe wil ze concreet komen tot zero-emissiezones of ultralage-emissiezones in de

stadscentra of ruimer, waar geen emissies van wagens of fossiele brandstoffen toegelaten zijn?

De VMM heeft op een recente studiedag aangekondigd hoe ze in de toekomst in het verlengde van het CuriezeNeuzenproject meer zal inzetten op het meten van de plaatselijke luchtkwaliteit, samen met burgers. Hoe wil de minister werk maken van de uitvoering van de aanbeveling van de Europese Commissie rond die betere monitoring? Zal ze burgerwetenschap daar concreet bij inschakelen? Tot zover haar vragen over wat er in de beleidsbrief staat over luchtkwaliteit.

Een ander punt waarover Elisabeth Meuleman niets leest in de beleidsbrief van de minister, maar wat toch vrij actueel was, is en zal zijn, is de boomkap langs snelwegen en waterwegen. Jaarlijks wordt er een substantiële oppervlakte gekapt, namelijk 210 hectare of de grootte van 400 voetbalvelden, onder het mom houthakbeheer. Het is het AWV dat daarvoor verantwoordelijk is. Er werd echter altijd gezegd dat er toch zou worden samengezeten met het ANB, om na te gaan of dit niet op een andere manier kan, zodat er voor elke kap die er moet gebeuren, beheersplannen worden opgemaakt en zodat er een aantal regels gelden waar men zich aan moet houden, zoals geen kappingen in het broedseizoen, monitoren dat er geen waardevolle zones verdwijnen en op andere manieren hout kappen, gefaseerd, om lange kaalvlaktes te vermijden. Vermits de minister geluid, omgevingslawaai en dergelijke belangrijk vindt, zou er toch voor geopteerd moeten worden om niet op een dergelijke drastische manier te kappen, hoewel het begrijpelijk is dat er houthakbeheer moet zijn. Ook natuurverenigingen zijn die mening toegedaan. Het is toch belangrijk om die visuele en auditieve buffering te behouden voor de gezondheid. Ook met het oog op fijn stof zijn die groenschermen belangrijk, ook voor het klimaat. Zijn er plannen om samen te zitten, om dat op een andere manier aan te pakken en om dat veel beter dan nu te regelen?

Een ander punt dat Elisabeth Meuleman wil aansnijden, zijn de stadsrandbossen. Ze heeft de zoekfunctie eens losgelaten op dat woord, en blijkbaar komt het niet meer voor in de beleidsbrief van de minister. In vorige beleidsbrieven was dat nog wel het geval, hoewel het stelselmatig werd afgebouwd, want ook in de vorige kwam het niet meer zo vaak voor als in eerdere. Laat de minister de ambitie om stadsrandbossen bij te creëren, en de objectieven die daarvoor vooropgesteld werden, varen? Zal ze dat op een andere manier doen? Hanteert ze andere normen dan de streefcijfers die aanvankelijk werden vastgelegd voor de verschillende centrumsteden en steden? Hoe zit het daarmee?

Elisabeth Meuleman wil ook graag nog een aantal kleinere vragen stellen. Die dataviewer 'Lokale leefkwaliteit in beeld' is blijkbaar een belangrijk instrument. Hoe wordt dat ontsloten? Wordt hier voldoende over gecommuniceerd? Heeft de minister er een zicht op hoe dit instrument gebruikt wordt? Komt dat aan bod bij het afsluiten van de nieuwe bestuursakkoorden? Heeft de minister gekeken of gemonitord in hoeveel gemeentes hier effectief rekening mee wordt gehouden in nieuwe bestuursakkoorden? Indien dat nog niet gebeurd is, misschien kan dat nog gedaan worden en kan hierover nog eens gecommuniceerd worden om eventuele inhoudelijke bestuursakkoorden die nog worden uitgewerkt te stofferen met die ongetwijfeld interessante data?

Elisabeth Meuleman wil het ook nog hebben over de geluidsactieplannen. Ze neemt aan dat het meer specifiek gaat over omgevingslawaai van verkeer. Ze vraagt zich af of het ook gaat over lawaai afkomstig van evenementen. Ze kreeg het signaal dat dat een lokaal probleem is. In haar thuisstad, Oudenaarde, zouden er heel wat klachten zijn over geluidslawaai. Mensen zouden dan de Vlaamse ombudsman gecontacteerd hebben en in overleg gegaan zijn met de stad en de politie. Het stadsbestuur gaf aan dat er lokaal extra inspanningen

moeten gebeuren. Er zijn trouwens ook klachtendossiers van andere gemeenten. De oorzaak zou bij juridisch-technische knelpunten liggen die de lokale overheden zelf niet in de hand hebben en waarover overleg zou worden gehouden met het Departement Omgeving. Elisabeth Meuleman vraagt zich af waar dat overleg precies over ging en of daar inderdaad aanpassingen van de wetgeving uit zijn voortgekomen waardoor de lokale besturen geluidsoverlast bij evenementen beter kunnen aanpakken.

Hormoonverstoorders zijn een actuele kwestie die ook op Europees vlak het nieuws hebben gehaald. De Europese Commissie wil extra onderzoek en ook de minister geeft aan het onderzoek naar hormoonverstoorders wetenschappelijk te willen onderbouwen. Onderzoek is effectief nodig maar de kritiek van Groen in het Europees Parlement is dat het daar niet bij kan blijven. Er moeten maatregelen worden genomen om burgers te beschermen. Vanuit een voorzorgsmaatregel moeten er meer initiatieven komen op het vlak van pesticiden, aldus Elisabeth Meuleman die zich afvraagt of de minister naast onderzoek, nog andere acties voor ogen heeft. Uit onderzoek van haar eigen partij blijkt immers dat 69 procent van de proefpersonen positief test op minstens één chemisch product waaronder fipronil.

Wat schoolmaaltijden betreft, wil de minister kijken naar het voedingsgedrag in schoolomgevingen. Volgens Elisabeth Meuleman kan nog veel meer winst worden geboekt en kunnen kinderen de zaken die ze op school leren, meedragen voor de rest van hun leven. Zij heeft een refterevolutieplan neergelegd omdat zij gelooft dat het aanbieden van gezond en vers lokaal en betaalbaar voedsel ook heel belangrijk is in de strijd tegen kinderarmoede (*Parl.St.* VI.Parl. 2016-17, nr. 1153). Vraag is of er nog overleg is geweest met minister Hilde Crevits om ook dat instrument in te zetten tegen kinderarmoede.

Elisabeth Meuleman wil weten hoeveel de minister uittrekt voor het aanpakken en zuiveren van de binnenluchtkwaliteit in scholen, en welke acties er zullen komen. Komen er ook zuiveringsinstallaties en kunnen daar subsidies voor worden gegeven op plaatsen waar de meting aantoont dat de luchtkwaliteit het slechtst is?

Wat afval betreft, vindt Elisabeth Meuleman in de beleidsbrief niets terug over de erkenningsaanvraag van Fost Plus. Zij heeft al meermaals gevraagd in hoeverre rekening wordt gehouden met de aanbevelingen van Recover. Fost Plus geeft in een eigen persmededeling aan dat met de meeste aanbevelingen rekening zal worden gehouden. Zij wil weten wat in die erkenningsaanvraag van Fost Plus voor de volgende jaren zal staan.

2.6. Tussenkomst van Axel Ronse

Axel Ronse verwijst naar OD 9, het Omgevingsvergunningendecreet en het omgevingsloket waarover het afgelopen anderhalf jaar veel is gezegd. Hij ziet op het terrein bij architecten en ambtenaren wel nog een aantal vragen rijzen over functionaliteiten, onder meer over de performantie daarvan. Hij vraagt zich af of alles nu naar behoren werkt, of er een permanent overlegplatform is tussen alle stakeholders en of er nog acties gepland zijn om het systeem nog te verbeteren.

Wat OD 12, typevoorschriften, betreft, heeft de minister een voorstel van typevoorschrift opgemaakt waarbij het onderscheid tussen regionaal en lokaal is weggewerkt. Axel Ronse is heel benieuwd naar die nota. Hij vindt het ook noodzakelijk om grondig na te denken of het onderscheid tussen regionaal en lokaal in de huidige situatie nog economisch relevant is. Nieuwe typevoorschriften zouden voor nieuwe RUP's inderdaad een goede oplossing kunnen bieden. Axel Ronse verwijst ook naar de conceptnota die hij heeft ingediend in het

parlement en die hij zo snel mogelijk hoopt te kunnen bespreken in de commissie (*Parl.St.* VI.Parl. 2018-19, nr. 1700/1).

Wat OD 18 en het BRV betreft, staat in de beleidsbrief dat de strategische visie is goedgekeurd maar Axel Ronse is benieuwd naar de stappen die daarrond nog zullen worden gezet tijdens deze legislatuur. De ambities zijn terecht niet min: ongeveer 40.000 hectare harde bestemming omvormen tot zachte bestemming. Hij hoopt tijdens de bespreking van de beleidsbrief meer te vernemen over de plannen van de minister ter zake.

Wanneer het gaat over de Omgevingsadministratie als kennis- en expertisecentrum, stelt Axel Ronse in heel wat schriftelijke vragen van zichzelf en van collega's over bouwberoepen of ministeriële besluiten inzake beroepen tegen buurtwegen, vast dat het moeilijk is om data te verzamelen terwijl het in een regio als Vlaanderen nuttig is om basisgegevens correct bij te houden en te rapporteren. Hij vraagt zich af welke stappen daarvoor zijn gezet. In de beleidsbrief staat dat het monitoren en verzamelen van dergelijke gegevens belangrijk is en dat zonder een degelijke gegevensbasis geen kennis mogelijk is. Vraag is welk traject wordt gevolgd om dat te bereiken.

Wat de reservatiestroken betreft, heeft het kabinet-Weyts de oplijsting doorgegeven en moet daar nu de knoop worden doorgehakt. Dat is belangrijk in het kader van de rechtszekerheid. Het heeft geen zin om verouderde stroken aan te houden, die moeten dan ook worden geschrapt. Maar zal dat lukken tegen 31 december of zit daar mogelijk een kink in de kabel, vraagt Axel Ronse zich af.

Over Rivierherstel Leie is in de commissie al vaak gedebatteerd en is ook een hoorzitting gehouden (*Parl.St.* VI.Parl. 2015-16, nr. 664/1). Eventueel zou het zoekgebied kunnen worden uitgebreid. Axel Ronse vraagt de minister hoeveel hectare intussen al is verworven via de VLM-grondenruil, welke stappen de laatste jaren zijn gezet en wat er nog mogelijk is de komende maanden.

2.7. Tussenkost van Hermes Sanctorum

Hermes Sanctorum vraagt naar de meest recente stand van zaken wanneer het gaat over de klimaatmaatregelen. Er is het voortgangsrapport voor de periode 2016-2017 dat begin dit jaar is behandeld, ook op regeeringsniveau, maar intussen nadert het einde van de legislatuur. *Hermes Sanctorum* zou graag een bondige update krijgen van de geleverde inspanningen inzake reductie, ook omdat het cijfer van de uitstoot per jaar maar gaat tot en met 2016. Hij veronderstelt dat de cijfers van 2017 intussen ook beschikbaar zijn en vraagt dan ook een update van het klimaatverhaal.

2.8. Tussenkost van Rob Beenders

Rob Beenders merkt op dat volgens de studiedienst het goed gaat met de kwaliteit van het water, maar dat toch nog lood in het drinkwater werd gevonden bij een twaalftal scholen en kinderdagverblijven. De minister wil het actieplan 'Loodpreventie in drinkwater' verderzetten, maar de inventarisatie van knelpunten van lood in binneninstallaties bij kinderopvang en basisscholen was begin dit jaar nog niet opgestart omdat men prioriteit gaf aan communicatie en preventie. *Rob Beenders* vraagt of de inventarisatie intussen is opgestart.

Sinds 2016 verwijst de minister naar de evaluatie van het algemeen waterverkoopreglement, de waterfactuur. De communicatie is contradictoerisch: de minister heeft in augustus gezegd dat ze in september/oktober een wijziging van het waterverkoopreglement aan de regering zou voorleggen, maar in de beleidsbrief staat 2019. *Rob Beenders* vraagt naar een duidelijke timing. De

minister heeft in haar beleidsbrief de budgetneutraliteit nog eens bevestigd, maar intussen blijven de watermaatschappijen sinds 2016 innen. Nergens is na te gaan of de tarieven budgetneutraal zijn of niet.

De minister heeft in de media een nietszeggende communicatie over rioleringen gedaan, terwijl er toch acties moeten worden ondernomen om de Europese doelstellingen te halen. Rob Beenders vindt hierover ook veel te weinig terug in de beleidsbrief. Hij vraagt naar het concrete standpunt van de minister.

2.9. Tussenkost van Johan Danen

Het valt *Johan Danen* op dat de minister over de internationalisering van het klimaatbeleid zegt wat ze op diverse fora heeft gedaan of gaat doen, maar dat er heel weinig bedragen tegenover staan. Hij vraagt naar een overzicht van de internationale klimaatfinanciering. In 2017 waren de vrijgemaakte bedragen nogal beperkt en kwamen niet overeen met wat internationaal werd afgesproken. Is dit ook de richting die de minister in 2019 wil uitgaan of was het een eenmalig dieptepunt?

De minister verwijst naar de sterk gestegen koolstofprijs en zegt dat er meer geld in het Klimaatfonds komt. Gaat een deel van het geld worden besteed aan internationale klimaatfinanciering?

Een maand geleden is in het parlement de resolutie betreffende het Vlaamse en Nationale klimaatbeleid aangenomen (*Parl.St.* VI.Parl. 2018-19, nr. 1713/2). Is de minister bereid om in het Klimaatplan met die resolutie rekening te houden?

Johan Danen vindt het goed dat er een begin is gemaakt met de afbouw van asbest. De minister wil tegen 2034 de risicovolle toepassingen in openbare gebouwen hebben weggewerkt en tegen 2040 de andere asbesthoudende materialen, maar voor bedrijven en woningen worden er geen bindende voorwaarden naar voren geschoven. De studies die ook in het afbouwprogramma zijn opgenomen, wijzen nochtans heel duidelijk aan dat hoe ouder asbest wordt, ook gebonden asbest, hoe risicovoller het wordt. Tegen 2034 en 2040 zijn alle asbesttoepassingen dus eigenlijk risicovol en zou het zinvol zijn om te zorgen voor asbestafbouw in bedrijven en woningen. Johan Danen wil een actievare opvolging. De minister wil de traceerbaarheid van bouw- en sloopafval en de doelstellingen van het asbestafvalplan op elkaar afstemmen. Johan Danen zegt dat er hier en daar nog calamiteiten zijn. Hij wil graag weten hoe de minister die afstemming gaat maximaliseren en hoe ze zal vermijden dat asbestafval opnieuw in het circuit komt. De gemeentebesturen worden actief ingeschakeld bij asbestafbouw, maar Johan Danen vindt het nogal vrijblijvend. Het is belangrijk dat een bovenlokale overheid zorgt voor duidelijke kaders en voor duidelijke minimale normen die nu ontbreken.

Voor de verbetering van de grondwaterkwaliteit en drinkwaterkwaliteit wil de minister inzetten op het onderzoek naar nieuwe pollutanten. Kan de minister dit concreter maken?

2.10. Tussenkost van Ingrid Pira

Ingrid Pira wil weten hoe het staat met het BRV dat de minister in 2015-2016 heeft aangekondigd. Hoe staat het met de betonstop, de bouwshift? Als er een kapstok is waaraan alle andere dingen zoals woonuitbreidingsgebieden hangen, dan is dit het BRV. De minister zegt hier in haar toelichting dat strategische visie is goedgekeurd. Maar dat is volgens Ingrid Pira net het probleem. Men wil geen goedgekeurde strategische visie en daarnaast een aantal uitgewerkte andere decreten rond instrumenten en signaalgebieden en woonuitbreidingsgebieden,

men wil dat het BRV in zijn totaliteit in orde is. Ingrid Pira heeft met veel aandacht het advies van de SARO gelezen rond de woonreservegebieden. Ze vindt dit advies heel genuanceerd en heel scherp. Over het BRV zegt de SARO dat dit het dringendst nodig is. De SARO wijst op het belang van een volwaardig Beleidsplan Ruimte Vlaanderen met inbegrip van beleidskaders, want die zitten niet in die goedgekeurde strategische visie van 20 juli van dit jaar. Die goedkeuring van die strategische visie is volgens de SARO geen ontwerp en ze vragen om dit dringend voor advies voor te leggen.

Verder stelt Ingrid Pira dat in het advies het decreet rond woonuitbreidingsgebieden en woonreservegebieden aan de principes van het witboek-BRV wordt getoetst. Maar was het niet de ambitie van de Vlaamse Regering om tijdens deze legislatuur een nieuw BRV op te maken? Waarom moet men dan dat belangrijke decreet toetsen aan een witboek? Waarom niet aan het definitief ontwerp van BRV? Hoe wil de minister van die 6 hectare naar 3 hectare en dan naar nul hectare gaan in 2040 als ze niet eens dat overkoepelende BRV heeft, die bijbel van de ruimtelijke ordening, in opvolging van het RSV? Ingrid Pira wil weten waarom in deze belangrijke materie allerlei decreten worden goedgekeurd wanneer er niet eens een BRV is waaraan alles kan worden getoetst. Ze kan zich niet voorstellen dat de minister in die mate de kar voor het paard zou spannen.

2.11. Tussenkoms van Tinne Rombouts

Tinne Rombouts sluit zich niet aan bij de collega's die tot uiting brengen dat er niet heel veel is gedaan. Ze vindt in tegendeel dat er in heel wat lang aanslepende dossiers besluiten zijn genomen.

In de beleidsbrief bij OD 25 wordt er over nieuwe overstromingskaarten gesproken die ook overstromingen en wateroverlast als gevolg van intense neerslag in beeld brengen. Ze wil weten wanneer de minister denkt dat deze kaarten er zullen komen en wanneer ze hiervan resultaten zal kunnen geven. Ze wil ook weten hoe deze kaarten consulteerbaar zullen zijn en wat de statuten ervan zullen zijn.

De omgekeerde toegankelijkheid is ingezet en gerealiseerd, stelt Tinne Rombouts. In de beleidsbrief geeft de minister echter ook aan dat ze andere terreinbeheerders wil overtuigen om dit principe toe te passen. Hoe wil ze hier concreet werk van maken? Zijn er al gesprekken geweest? Wat zijn de eerste reacties? Wat zijn de grootste knelpunten?

Tinne Rombouts wil ook stilstaan bij het asbestverhaal. Hoe kan men deze problematiek aanpakken en er werk van maken? De minister heeft hierin een heel grote stap voorwaarts gezet en hiervoor miljoenen vrijgemaakt om de eerste effectieve stappen op het terrein te realiseren. Maar er komt vanuit het terrein ook een bezorgd signaal. Men zet hier volop op in en wil zo veel mogelijk asbest verwijderen, maar heeft men hiervoor wel voldoende asbestverwijderaars? Moeten er extra opleidingen komen en wat is het risico wanneer de sector zelf niet kan volgen? Loopt men dan het risico dat er ook andere kanalen worden aangesproken? Tinne Rombouts heeft in het verleden ook het prijsverschil tussen de verschillende verwijderaars aangekaart. Indien er echt tekorten zijn, bestaat het risico dat de prijzen omhoog zullen gaan of dat er nevenscircuits komen. Daarom wil ze weten hoe de minister hierin ondersteuning aan de sector kan bieden, wetende dat de ambities van de minister heel hoog liggen. Wordt er extra ingezet op opleidingen en dergelijke?

3. Antwoorden van de minister

Minister *Joke Schauvliege* zegt dat ze, naar aanleiding van de opmerkingen over zaken die niet in haar beleidsbrief staan, strikte richtlijnen krijgt over hoe zij zo'n beleidsbrief moet opmaken. Daarin moet ze tot de essentie gaan. Ze kan dus onmogelijk een compleet Vlaams Klimaatbeleidsplan in haar beleidsbrief opnemen of alle andere plannen die ze aan het uitvoeren is. Ze kan er alleen naar verwijzen. Dat zou de indruk kunnen wekken dat er over het klimaat niet zo veel instaat, maar dat is omdat dit allesomvattend in het Vlaams Klimaatbeleidsplan staat. Het is dus niet zo dat ze het klimaat niet belangrijk vindt of er niet aan werkt, maar ze moet het aantal pagina's nu eenmaal beperken. Ze heeft haar best gedaan om van de beleidsbrief vooral een werkbaar document te maken.

De minister meent dat het eigenlijk over een heel ruim, heel interessant en allesomvattend pakket gaat en dat het werk nooit af zal zijn. Het lijkt haar niet realistisch dat op het einde van de legislatuur alles opgelost of uitgevoerd zou blijken. Het is een work in progress, en er komen nieuwe normen en nieuwe inzichten. Ook de budgetten zijn altijd beperkt. Als er plots miljarden op tafel zouden liggen en iedereen zou kunnen volgen wat de uitrol op het terrein betreft, dan zou alles natuurlijk in één keer opgelost zijn. Ze verduidelijkt dat zij vanuit de meerderheid wil kijken welke budgetten er zijn, een aantal prioriteiten wil vastleggen, en absoluut niet de kosten wil doorschuiven naar de consument, bijvoorbeeld op de waterfactuur. Smeken om miljarden is misschien wel mooi, maar hoe je die zal aanwenden, dat is een andere zaak. Ze meent met de Vlaamse Regering op haar voorzet daarin een mooie middenweg bewandeld te hebben en heel mooie resultaten behaald te hebben. Maar het werk is inderdaad niet af, er moet nog verder gewerkt worden, en gelukkig kan er ook nog verder werk van gemaakt worden.

Beleidsplan Ruimte Vlaanderen

De minister haalt ten eerste aan dat het in de vorige legislatuur, tien jaar geleden, de ambitie al was om volledig rond te zijn met het BRV. Er is toen niet meer en niet minder dan een groenboek gekomen. Tijdens deze legislatuur is er een witboek gekomen en is de strategische visie goedgekeurd. Het is niet gebleven bij deze belangrijke stap: op het terrein worden die principes volop uitgerold. Ze verwijst naar de belangrijke wijziging die in het parlement is goedgekeurd inzake de VCRO (*Parl.St.* VI.Parl. 2017-18, nr. 1547/3). Daarin zitten toch heel wat mogelijkheden om op het terrein ook werk te maken van minder ruimte-inname en toch comfortabel te wonen. De minister is niet van mening conservatief te zijn in alles wat wonen aangaat, en denkt dat er bij de aanpassing van de regelgeving Ruimtelijke Ordening belangrijke stappen vooruit gezet zijn rond de afschaffing van verouderde BPA's en beperkende bepalingen. Ook daar kunnen de typevoorschriften uiteraard soelaas brengen, maar de minister stelt dat eerst het pakket BRV moet afgerond worden in de regering, voor er werk gemaakt kan worden van die typevoorschriften. Ze is uiteraard voorstander van het geven van ruime mogelijkheden rond het nieuwe wonen en aangepast en creatief wonen in die typevoorschriften. Ze heeft trouwens zelf al een aantal van die projecten mogen uittesten, en is zeker gewonnen voor al de nieuwe vormen van wonen. Ze is de eerste om daar werk van te maken, maar vindt het goed om eerst die pakketten en ook het Instrumentendecreet uit te werken.

De minister verduidelijkt de verdere timing. In juli 2018 is het Instrumentendecreet goedgekeurd. Het is een zeer goed instrument, met veel mogelijkheden om werk te maken van minder inname van de open ruimte. Daar zit de 100 procent vergoeding voor planschade in, daar zitten bijvoorbeeld de convenanten

voor de herbestemming van hoeves in. De minister haalt aan dat de Raad van State deze zomer wat overbevraagd was, omdat ze een heel groot pakket op tafel gekregen hebben, na de belangrijke beslissingen van 20 juli 2018. De minister heeft dan ook pas veel later dan oorspronkelijk voorzien de opmerkingen van de Raad van State ontvangen. Ze specificeert ook dat het veel is, het gaat om veertig bladzijden, en dat ze dus volop bezig zijn met hierop een grondig en goed antwoord te formuleren. Als dit klaar is, zal ze terug naar de Vlaamse Regering gaan. Maar ze kan nu niet vooruitlopen op de precieze inhoud ervan. Ze stelt wel dat volgens haar eerste analyse er geen problematische opmerkingen van de Raad van State instaan die ervoor zouden kunnen zorgen dat met het Instrumentendecreet niet verder gegaan zou kunnen worden. Dit is ook een collectieve beslissing die de Vlaamse Regering zal moeten nemen.

Alles wat de woonreservegebieden betreft, valt ook onder die pakketten. De minister vermeldt dat ze op 20 juli 2018 ook de beslissing genomen hebben over de waardevolle bossen die ze willen beschermen. Men heeft daar wat tijd verloren door de boskaart. Aangezien die er nu niet meer is, is men opnieuw moeten beginnen, en ligt dit opnieuw op de tafel van de Vlaamse Regering. Het is wel de ambitie van deze regering om daar verder werk van te maken. Ze is het niet eens met pessimisten die beweren dat er geen stappen vooruit gezet zijn op het vlak van bescherming van de open ruimte en meent dat de feiten het omgekeerde aantonen. Ze voelt ook dat het enorm leeft op het terrein: de nieuwe lokale besturen gaan ermee aan de slag, het begint overal door te sijpelen, er zijn nog nooit zoveel mooie initiatieven voor onthardingsprojecten binnengekomen. Dit toont volgens haar aan dat de shift gemaakt is.

Wat betreft de green deal over de bouwshift is er twee jaar geleden een voorstel van tekst besproken met de sector. Dit is opzettelijk on hold gezet omdat men eerst voor de strategische visie van het BRV wilde gaan. Ze roept op om eerst die strategische visie af te werken, en ondertussen werken haar diensten samen met de sector aan de green deal. Ze vindt het heel belangrijk dat iedereen mee is: de architecten, de verschillende organisaties die de bouwsector vertegenwoordigen, de lokale besturen.

Voor het Omgevingsbesluit geldt hetzelfde als voor de typevoorschriften. Hieraan wordt ook volop gewerkt. Maar het was goed om eerst alles wat de omgevingsvergunning en de socio-economische vergunning betreft, te stabiliseren en te integreren.

Ook de Mobiscore kadert in de Ruimtelijke Ordening. Voor de spreker is die heel belangrijk: men kan immers een ruimtelijk beleid niet los zien van een mobiliteitsbeleid. Wanneer mensen keuzes maken in hun leven waar ze zich vestigen en wat ze gaan doen, is het cruciaal dat ze informatie hebben. Ze moeten weten wat de milieu-impact van hun plaats van wonen is en wat de impact voor hun eigen levenskwaliteit is. Als je bijvoorbeeld geen openbaar vervoer hebt en je moet het hele weekend rondrijden met de kinderen, kruipt daar ook veel van je vrije tijd in. De Mobiscore zal geen verplichte norm zijn, maar kan mensen wegwijs maken bij duurzame keuzes. Ook de Bouwmeester en heel wat voorstanders van het BRV staan hier achter en willen dat er verder aan gewerkt wordt.

De minister beantwoordt vervolgens een vraag over het historisch passief. Er is een grondige studie gebeurd en die heeft een aantal pistes naar voren gebracht. De draft van een ontwerp van decreet voor een ruimtelijke omgevingstoets is opgemaakt, en wordt nu nog een laatste maal gescreend. Daarna zal het ook politiek verder worden afgestemd. De minister wil naar een evenwichtige regeling gaan en wil geen beloningen geven aan mensen die opzettelijk iets fout hebben

gedaan. Ze wil komaf maken met het verleden waar dat kan en waar dat wenselijk is.

Klimaat

De minister komt tot de vragen over het klimaat. De laatste cijfers die zij heeft, zijn de cijfers die ze in juli heeft overgemaakt aan de Europese Commissie, conform de internationaal gemaakte afspraken binnen Europa. Daaruit blijkt dat er in 2017 een daling is van 1 megaton ten opzichte van 2016. De daling zet zich door. Het zijn geen gedetailleerde cijfers. Voor alle details, opdelingen naar sectoren en dergelijke meer, verwijst zij naar het Klimaatrapport waar zij altijd graag over in debat gaat.

Wat betreft de internationale klimaatfinanciering komt Vlaanderen zijn verplichtingen na. Het gaat in totaal over 58 miljoen euro die moet worden overgemaakt. Dat zal 24 miljoen zijn vanuit het Klimaatfonds. Dat is niet alles, er komen onder andere ook middelen uit Internationaal Beleid, dat bij de minister-president zit. Uiteraard zal de regering die verplichtingen nakomen. Hetzelfde geldt voor de resolutie die is goedgekeurd in het parlement. Dat is voor de minister een belangrijke leidraad en helpt om de klimaatambities scherp te formuleren.

In verband met de vraag over de klimaatverplichtingen van de overheid zelf, wil de minister dat de overheid het goede voorbeeld geeft. De nulmeting waar men zich op baseert, is vastgelegd voor 2015. Er zijn slechts zeven entiteiten die ook historische cijfers hebben afgeleverd. Er is ook een voortgangsrapport dat telkens wordt opgeleverd en waar duidelijk in wordt gecommuniceerd. Men maakt daar werk van op een heel transparante manier. Men heeft een stok achter de deur: 'name and shame'. Het klinkt misschien heel negatief maar door dat voortgangsrapport zien verschillende diensten en departementen dat anderen betere scores hebben dan zichzelf. Dat geeft een soort competitie binnen de Vlaamse overheid, die volgens de minister heel positief kan worden bekeken.

Luchtkwaliteit

Wat betreft de luchtkwaliteit is de vraag van mevrouw Meuleman heel relevant. Er zijn twee nieuwe feiten. Er is een Vlaams luchtbeleidsplan goedgekeurd in de zomer. Er is een openbaar onderzoek geweest op basis waarvan moet worden bijgestuurd. Er zijn nu nog twee nieuwe gegevens, namelijk de uitspraak die is gebeurd op basis van de rechtszaak die is aangespannen door Greenpeace, en er is een schrijven gekomen van de Europese Commissie gericht aan België als lidstaat binnen Europa, met een aantal vragen. Uiteraard neemt de minister die twee nieuwe elementen ter harte en zullen die worden verwerkt in het nieuwe beleidsplan.

In de uitspraken die gedaan zijn, en de brief die is overgemaakt door de Europese Commissie, ligt de focus op het verkeer. Voor de minister is het essentieel dat de minister bevoegd voor Mobiliteit heel intensief wordt betrokken bij de bijsturingen op basis van de aanmaningen. De diensten van de minister zijn nu in heel nauw overleg met de diensten van de minister bevoegd voor Mobiliteit om te kijken wat nog kan worden bijgestuurd om de luchtkwaliteit te verbeteren. Eigenlijk zijn de ingrediënten simpel om te noemen, maar niet altijd eenvoudig om uit te voeren. Het gaat over het doseren van de gereden kilometers, over een schoner wagenpark en over lokale maatregelen op het vlak van verkeer. Men is daarover in overleg. De minister wil nog niet vooruitlopen op de concrete maatregelen, maar ze neemt het zeker ter harte.

Wat betreft de lage-emissiezone heeft de minister een aantal bijstellingen gedaan op basis van ervaringen op het terrein. Als het nodig zou zijn om het kader aan te passen, ook voor de ultralage-emissiezones, die ook in het luchtbeleidsplan staan, zal er nieuwe regelgeving komen. De Europese Commissie verwijst voor een aantal zaken naar federale bevoegdheden die zullen moeten worden aangepast. Het gaat niet alleen over Vlaamse aanpassingen of acties die moeten worden ondernomen.

De minister is groot voorstander van de 'citizen science'. Haar diensten hebben ook 'CurieuzeNeuzen' actief ondersteund omdat zij daar erg in gelooft. Dat zal verder worden uitgerold en voortgezet. Als de Europese Commissie echter vraagt naar meer metingen en meer precisie, is het echter voor de Commissie niet aanvaardbaar dat dat gebeurt via burgerwetenschap. Voor de minister is burgerwetenschap zeer waardevol, zij wil dat zeker integreren in het meetnet en in de kennis die men opbouwt. Maar voor de Europese Commissie zijn er een aantal internationale afspraken over hoe wetenschappelijk die zaken moeten worden gemeten. De VMM heeft een extrapolatie gedaan rond de luchtkwaliteit en men was heel blij dat men kon zien met de modellen die zij uitgewerkt hebben, of de metingen overeenkwamen met wat via 'CurieuzeNeuzen' ter plekke door de mensen werd gemeten. De minister omarmt dit dus zeker. Er werd zelfs specifiek een studiedag georganiseerd over hoe men ook in andere beleidsthema's binnen Milieu de 'citizen science' mee kan opnemen. Het werkt ook sensibiliserend. De minister hoopt dat mensen die gemeten hebben en zien dat de luchtkwaliteit niet goed is, wat meer de fiets zullen nemen en wat minder de auto of bij de aankoop van een gezinswagen bijvoorbeeld opletten wat voor voertuig dat kan zijn.

De luchthaven is zeker iets wat de minister ter harte neemt. Het wordt opgenomen in het plan. Sommigen willen misschien dat men nog verder gaat, maar er zijn geen mirakeloplossingen. Daarom is men begonnen met de stappen die vandaag reeds worden gezet. De minister wil duidelijk verdergaan op een haalbare, betaalbare en maatschappelijk aanvaardbare manier.

Water

De volgende cluster betreft water. Aan het algemeen waterverkoopreglement werden aanpassingen gedaan. Het doorloopt een traject, onder andere bij de Inspectie van Financiën. Er zijn een aantal bijstellingen en verfijningen op basis van de ervaringen op het terrein. Het zal zeker nog worden besproken in het parlement.

Wat de tarieven betreft, betreurt de minister ook dat dit vertraging oploopt. De VMM wil een zeer grondige evaluatie maken en gaat steeds verder, waardoor het steeds langer duurt. De minister heeft uitdrukkelijk de opdracht gegeven om de zaak tot de essentie te herleiden om sneller tot een resultaat te kunnen komen. Zij hoopt om op relatief korte termijn met een evaluatie te komen en te kijken waar kan worden bijgestuurd. De evaluaties die al zijn gemaakt in het parlement, en de vragen die al zijn gesteld, neemt de minister zeker mee.

Het actieplan 'Loodpreventie in drinkwater' betreft de investering inzake het vervangen van leidingen en aansluitingen maar ook over het monitoren en het communiceren. Er worden ook accenten gelegd voor kwetsbare groepen. Dat is hier al vaak aan bod gekomen. Het vervangen van die leidingen is ook vervat in de meerjarige plannen die de drinkwatermaatschappijen hebben opgemaakt en die ze hebben ingediend bij de VMM: hoe kunnen ze met de inkomsten die ze krijgen die investeringen doen?

Wat de middelen voor rioolbeheer betreft, bestaan er heel veel misverstanden. Daarom herhaalt de minister dat riolen, rioolbeheer en de aanleg van rioleringen, onder de taken van de lokale besturen vallen. De Vlaamse overheid is zo goed om die lokale besturen daar tussenkomsten voor te geven en hen daarin te ondersteunen. De Vlaamse Regering heeft het subsidiebesluit aangepast, zodat ze meer kan doen met de middelen die ze heeft. Los daarvan krijgen de lokale besturen middelen via de waterfactuur, die ze moeten aanwenden om te investeren in het beheer en de aanleg van rioleringen. Ze moeten daarover rapporteren. Dat is van belang omdat er op die manier nagegaan kan worden wat die gemeenten doen en of ze die middelen efficiënt benutten.

Wat de cijfers inzake de investeringsbehoefte betreft, stelt de minister dat deze al lang gekend zijn en dat het al heel vaak op de tafel heeft gelegen van de Vlaamse Regering. Ook op dat vlak moet men realistisch zijn en moeten er keuzes gemaakt worden: die miljarden zijn er niet. Als men op korte termijn miljarden wil, dan is er maar een oplossing, namelijk het verhogen van de waterfactuur. Dat wil de minister echter niet en ze denkt dat Rob Beenders dat ook niet wil. Andere oplossingen voor die miljardeninvesteringen ziet ze echter niet, tenzij het verhogen van de belastingen of het verhogen van de heffingen. Volgens haar ligt de oplossing in 'zaaien naar de zak'. Ze wil dat op een verantwoorde, gedifferentieerde manier doen en daar uiteraard ook de partners, de lokale besturen, bij betrekken.

Dan gaat de minister verder in op de watertoets, de informatieplicht. De Vlaamse Regering heeft die verder verfijnd, maar is uiteraard ook nog in overleg met de actoren op het terrein en met de betrokkenen. Aan Lydia Peeters wil ze zeggen dat er bijvoorbeeld ook afgetoetst moet worden of er bij de verzekeringssector een bereidheid is om met lagere risico's te werken voor panden waarvoor beschermingsmaatregelen worden genomen. Er waren een aantal proefprojecten inzake individuele bescherming. Die werken wel. Momenteel loopt er overleg. Die proefprojecten liepen in drie gemeenten, onder andere in Geraardsbergen. Dat houdt in dat er in individuele bescherming wordt voorzien, in schotten voor huizen. Dat werkt op het terrein. Het is belangrijk dat daarmee verdergegaan wordt.

Er waren ook een aantal vragen over de hemelwaterplannen. Op basis van de bevraging die de VMM heeft uitgevoerd over het werkjaar 2017, blijkt dat 10 gemeenten beschikken over een basishemelwaterplan voor de volledige gemeente en dat 4 gemeenten beschikken over een basishemelwaterplan voor een deel van de gemeente. Voor 26 gemeenten is een plan in opmaak. Er zijn 135 gemeenten waar het plan voorzien is. Dan zijn er nog 48 gemeenten die achter de veren gezeten moeten worden om dat te doen. Dat is de laatste stand van zaken.

Natuur

Wilfried Vandaele zei dat het iets meer geweest mocht zijn. De minister benadrukt echter dat er tijdens geen enkele voorgaande legislatuur zoveel miljoenen geïnvesteerd werden in natuur. Dat kan niemand ontkennen. Dat is een recordbedrag. Dat gaat naar heel concrete projecten. Terreinbeherende natuurverenigingen erkennen dat ook, dat het ongelooflijk is hoeveel projecten heel concreet op het terrein worden goedgekeurd. De minister kan alleen maar vaststellen dat dat nog nooit eerder is gebeurd en dat daar dus grote stappen vooruit gezet worden. Ook daar gaan de zaken inderdaad stap voor stap. Dat is een keuze die gezamenlijk in de Vlaamse Regering gemaakt werd, op basis van de beschikbare budgetten.

Aan Elisabeth Meuleman wil de minister zeggen dat er voor de stadsrandbossen ingezet wordt op 85 projecten. Ofwel is de Vlaamse overheid daar de trekker van, ofwel mee actor, ofwel gaat ze ervoor. Er werd in totaal 523 hectare aangekocht, goed voor 25 miljoen euro. Dat vindt de minister toch geen signaal dat daar niet mee doorgedaan wordt, maar een signaal dat het menens is. Uiteraard kan het ook daar altijd sneller, maar ook daar is het een kwestie van het vinden van de beschikbare gronden en budgetten en van procedures die soms lang duren om mensen te onteigenen of om gebruikers van de grond alternatieven aan te bieden.

De minister vindt dat Elisabeth Meuleman haar vragen over de bomenkop eigenlijk aan het AWV moet stellen. Uiteraard zijn er al gesprekken geweest en heeft het ANB ook aangedrongen om daar op een meer verantwoorde manier mee om te gaan. De minister heeft al herhaaldelijk schriftelijk vragen gesteld aan het AWV. Tijdens de hoorzitting in deze commissie over de bescherming van de meest kwetsbare bossen, heeft het AWV aangekondigd dat het heel veel prachtige restgronden liggen heeft, dat het heel graag wil aanplanten. De minister heeft er al verschillende keren op aangedrongen bij die dienst om die terreinen te krijgen. De minister staat klaar. Ze wil die direct beplanten. Ze krijgt daar echter geen antwoord op. Dat vindt ze heel jammer. Er zijn heel veel restgronden bij de Vlaamse overheid, die op die manier beplant zouden kunnen worden. Ze hoopt dat dat ook kan gebeuren. Ook het ANB heeft die vraag nog eens gesteld aan het AWV.

De minister merkt op dat er verder werk gemaakt wordt van de managementplannen, maar dat de procedures doorlopen moeten worden. Er zijn in totaal 36 ontwerpen van managementplannen voorbereid, voor alle 38 habitatrichtlijngebieden en vogelrichtlijngebieden. Er zijn 9 managementplannen waar er een grondige terreinverificatie is van de zoekzones. Deze zijn ook opgenomen in de ontwerpmanagementplannen. Voor de overige 29 moet dit nog gebeuren. Dit vergt uiteraard een grote inzet van personeel, want dat is bijzonder complex.

Er moet ook een plan-MER worden opgemaakt. Het zijn nu eenmaal plannen, dat zorgt er dus voor dat dat een grote klus is waar verder aan gewerkt moet worden.

Wat de bescherming van de meest kwetsbare bossen betreft, stelt de minister dat het decreet, de aanpak daarvoor een eerste keer is goedgekeurd door de regering. Het zal uiteraard ook terug naar de regering gaan om dat traject verder te zetten. De minister wil ook verwijzen naar de vele projecten die ze uitvoert met de lokale besturen om te bebossen. Het gaat over projecten als 'natuur in de buurt', specifieke bebossingsprojecten en het gaat ook over projecten als 'Pimp je speelplaats'.

Met dat laatste maakt de minister direct een bruggetje naar de luchtkwaliteit aan scholen, waarover Elisabeth Meuleman het had. Wat de binnenluchtkwaliteit in scholen betreft, zegt de minister niet zozeer subsidies te zullen geven maar vooral advies. Soms gaat het om simpele adviezen, zoals verluchten tijdens de speeltijd. De binnenlucht kan namelijk soms heel slecht zijn. Er wordt ook aangeraden om geen schadelijke schoonmaakproducten te gebruiken.

Daarnaast zijn er nog twee soorten projecten. Er is 'Pimp je speelplaats', waarbij ingezet wordt op een vergroening van de speelplaatsen. Er zijn al heel veel speelplaatsen op die manier vergroend. Dat budget zal ook behouden worden. Er zijn ook de onthardingsprojecten, waaronder ook de vergroening valt van de schoolomgeving en de schoolstraat, die verkeersvrij is. Er zijn een aantal onthardingsprojecten ingediend. Daarvoor worden middelen gegeven om de luchtkwaliteit aan de scholen te verbeteren.

Voedselverlies – voeding op school

Wat de schoolmaaltijden betreft, heeft de overheid een onderzoek uitgevoerd over de vraag hoe die maaltijden duurzamer gemaakt kunnen worden. Uiteraard wordt daarvoor heel nauw samengewerkt met zowel Onderwijs als Welzijn. De collega-ministers hebben een gezamenlijk plan voor gezonde, duurzame voeding op school. De studies die uitgevoerd werden, hebben gediend om dat traject op te zetten. Er wordt daar zeker zeer goed samengewerkt. De minister belicht vooral het duurzaamheidsaspect, terwijl vanuit Welzijn uiteraard vooral de gezondheid benadrukt wordt. De twee komen vaak perfect met elkaar overeen.

Wat het voedselverlies betreft, heeft men samen met de ketenpartners Boerenbond, Fevia, Comeos, Horeca Vlaanderen, de Unie Belgische Catering en UNIZO een roadmap opgemaakt met als doel 15 procent minder voedselverlies. In 2015 heeft een nulmeting plaatsgevonden: in totaal was er 907.000 ton aan voedselverlies. Men geeft nu opleiding via scholen en er zijn cursussen waar men leert om resten te verwerken. De regering steunt financieel ook projecten waarbij reststromen worden verwerkt zoals komkommers die niet perfect zijn om in de winkel te liggen, paprika's, tomaten enzovoort, die dan bijvoorbeeld worden verwerkt in groenteburgers.

Verpakkings- en zwerfvuilbeleid

Wat de vraag van Gwenny De Vroe over die nulmeting betreft, heeft de minister de informatie schriftelijk aan de commissie bezorgd. De technische aspecten zullen worden toegelicht door OVAM. De minister benadrukt wel dat dit samen met de sector gebeurt en dat dus alle betrokken sectoren mee aan de tafel zitten.

Wat de microplastics betreft, is er verder onderzoek naar de duurzaamheid. Er wordt gezegd dat microplastics ook een ecologische voetafdruk hebben, dit wordt nu in kaart gebracht. Wanneer de overstap wordt gemaakt naar bioplastics, moet heel duidelijk zijn wat dat nu precies is. Dat onderzoek is bezig.

Handhaving

Inzake handhaving zijn er wel degelijk efficiëntiewinsten, aldus de minister, omdat de instrumenten nu op elkaar zijn afgestemd. Men kan met dezelfde mensen op het terrein verschillende aspecten controleren, niet alleen milieu. Zo kan men bijvoorbeeld ook nagaan wat er ruimtelijk is gebeurd. De minister kan daarover geen concrete cijfers geven maar die winst is er dus wel degelijk.

Wat de risicoanalyse betreft, wil de Omgevingsinspectie heel efficiënt werken. Zij weet in welke sectoren de kans groter is dat de regelgeving niet wordt nageleefd. Er worden een aantal risicoanalyses gemaakt zodat gericht kan worden gehandhaafd. Er wordt ook een strategisch meerjarenplan opgemaakt met de prioriteiten waaronder asbest.

Bij de oorspronkelijke aanbesteding is een onderscheid gemaakt tussen het omgevingsloket, het omgevingsvergunningenregister en de infrastructuur. Initieel, in 2013, lag de raming op 2 miljoen euro. In 2015 werd 41.000 euro uitgetrokken voor bijkomende analyses door de groeiende complexiteit. In 2016 ging het over een bedrag van 1,16 miljoen euro, in 2017 over 3,4 miljoen euro. Dat zijn serieuze bedragen maar dat zorgt ervoor dat het loket beter werkt, dat de papierwinkel minder groot is en dat er dus besparingen worden gerealiseerd. In totaal is 4,7 miljoen euro aan bijkomende middelen vrijgemaakt. Voor volgend jaar trekken we 2,27 miljoen euro uit.

Geïntegreerde gebiedsontwikkeling

Wat de opgestart RUP's in het kader van de geïntegreerde gebiedsontwikkeling betreft stelt de minister dat er de afgelopen jaren in de provincie Antwerpen acht RUP's zijn opgestart, vier in Limburg, drie in Oost-Vlaanderen, twee in Vlaams-Brabant en twee in West-Vlaanderen.

Wat de vraag over verdichtingsdoelstellingen of onthardingsdoelstellingen betreft, bevestigt de minister dat er in de huidige RUP's geen specifieke, kwantitatieve doelstellingen zijn over verdichtingen of ontharding. In elk RUP komt er wel een overzicht van wat natuur- en landbouwgebied is.

Er is geen overzicht van het aantal beroepsprocedures van de deputaties.

Milieukwaliteit van de leefomgeving

Wat de nieuwe overstromingskaarten betreft, zal de modellering worden afgerond in mei 2019 nadat een tweede nazicht plaatsvindt in januari-februari 2019 door de lokale besturen, de waterbeheerders en de andere betrokkenen. Binnen het werkplan van de coördinatiecommissie Integraal Waterbeleid is ook voorzien dat de herwerking tegen december 2019 zal zijn afgerond. Vervolgens zullen de aangepaste kaarten worden voorgelegd aan de regering.

De kaarten zullen consulteerbaar zijn via www.waterinfo.be en via Geopunt.

Wat de vragen van Wilfried Vandaele over grondwater, grondwatervoorraden en grondwaterheffingen betreft, zijn op basis van de bestaande toestand de vergunningen en heffingen aangepast. Er komt ook een risicoanalyse waarvoor een studie wordt uitgeschreven. Het bestek is gepubliceerd, de resultaten worden verwacht in 2020. Bedoeling is de impact van de klimaatverandering op langere termijn te voorspellen op de freatische grondwatervoorraden en een analyse van de impact van grondwaterwinningen en aanvulling van de grondwaterrafels.

De VMM volgt de grondwaterstanden heel goed op en kan daarin sturen.

De testgebieden, wanneer het gaat over de kwantificering en de kartering van droogte, zijn de Velpe, de Maarkebeek, de Aa, de Kerkebeek en de Dommel.

Asbestafbouw is niet voor iedereen verplicht. De minister wijst de heer Danen erop dat ook zij liever had gezien dat het voor iedereen verplicht was. De Vlaamse Regering heeft echter gezamenlijk geoordeeld dat niet te doen, als overheid het goede voorbeeld te geven en na te gaan hoe dit op het terrein wordt gevolgd. Als men te strikt gaat verplichten, kan dat een averechts effect hebben.

Er zijn asbestdeskundigen voor de scholen aangesteld nadat de protocollen werden afgesloten. De offerteopmaak is bezig en men kan dus van start gaan.

De overheid kan de markt niet verplichten om voldoende verwerkers te leveren. Er zijn wel al specifieke opleidingen waarvoor ook promotie wordt gemaakt. Dat de markt niet kan volgen, is een van de redenen waarom er tijd moet zijn tot 2040. Nederland heeft de fout gemaakt van sneller te willen gaan, maar merkt nu ook dat de markt niet kan volgen.

De toekenning van de asbestsubsidie aan de lokale besturen is opgesplitst in twee luiken. Er is een eenmalige toekenning via een enveloppefinanciering van 9 miljoen euro en dit wordt verdeeld op basis van het inwonersaantal en oppervlakte. De lokale besturen moeten hiervoor een asbestovereenkomst tekenen. Er zijn ook recurrente middelen die aan de lokale besturen worden

toegekend voor de organisatie van asbestafbouwprojecten. In 2018 is bijvoorbeeld 5,8 miljoen euro besteed.

Antwoorden op diverse vragen

Het overschot van 1 miljoen euro voor bosprojecten wordt door het Agentschap Natuur en Bos gebruikt om gronden aan te kopen voor bebossing. Er is nog geen consensus over de bossen in de stuurgroep.

De minister ziet heel veel potentieel in de collectieve inzameling van bedrijfsafval op bedrijventerreinen. OVAM heeft een onderzoek uitbesteed om na te gaan hoe men kan komen tot een rendabel model.

In totaal zijn er door gemeenten 182 klimaatprojecten ingediend, goed voor 33 miljoen euro. In Antwerpen zijn er 41 projecten, in Limburg 32, in Oost-Vlaanderen 52, in Vlaams-Brabant 26, in West-Vlaanderen 32. Er zijn 115 individuele steden en gemeenten die een project hebben ingediend, 29 intergemeentelijke samenwerkingen en 8 hebben intergemeentelijk en bijvoorbeeld ook met provincie samengewerkt. Er is nu een jurering bezig die begin december zou zijn afgerond.

De integratie van het Klimaatplan is volop bezig binnen de Nationale Klimaatcommissie. Het is redelijk complex omdat elke regio zijn Klimaatplan op een andere manier heeft uitgewerkt en er zeker van wil zijn dat zijn deel wordt opgenomen.

De diensten hebben geen overzicht van wat de uitstootreductie is in het kader van de Burgemeestersconvenanten. Er zijn wel ondersteunende tools die worden aangeboden aan de lokale besturen. De uitstootreducties die de Vlaamse overheid zelf heeft gerealiseerd, staan in het voortgangsrapport.

Welke prioriteiten worden naar voren geschoven voor de omgevingsadministratie als kennis- en expertisecentrum? Dit is nog niet volledig afgerond en men is er nog volop mee bezig.

De reservatiestroken zijn opgenomen in het decreet dat is goedgekeurd en dit moet zo snel mogelijk naar de regering worden gebracht. Er is goed werk geleverd door Openbare Werken en Mobiliteit.

Voor de minister is er geen probleem voor het ecorecreaduct. Het was de bedoeling om een econduct aan te leggen maar ook een fietspad. Door de hellingsgraad blijkt er een probleem te zijn met het budget. Het gaat dus over een praktisch en een financieel probleem bij Mobiliteit waardoor er een beetje vertraging is.

Het RURA-rapport moet ook nog worden bezorgd aan de minister.

In het dossier 'rivierherstel Leie' is al vooruitgang geboekt, maar het klopt dat dit nog niet volledig is uitgevoerd omdat er op financieel vlak en op het terrein een aantal vertragingen zijn.

Voor de signaalgebieden heeft de regering het kader duidelijk gesteld en dit wordt uitgerold conform de procedure.

Volgens de minister heeft ze haar werk gedaan voor het stookolietankfonds. Het komt op het overlegcomité van 19 december en ze hoopt dat dit dan zal opgelost zijn. Het saneringsfonds voor de waterbodems is in voorbereiding. Er is zeker vraag naar.

Bij de aparte inzameling en recyclage van matrassen is er een probleem met de verwerking. Daarom zal die verplichting pas in 2021 worden ingevoerd.

De minister is een grote voorstander van koolstofbeprijzing. Op dit moment is een van de meest evidente zaken de kilometerheffing waarbij je aan een perfecte koolstofbeprijzing kunt doen. Andere pistes liggen nog op tafel, maar die moeten in een volgend regeerakkoord worden afgesproken. Het huiswerk is klaar en het pakket is er, aldus de minister.

De VLM is volgens de minister verantwoordelijk voor de doorlichting van het Coördinatiecentrum Voorlichting en Begeleiding duurzame Bemesting. Ze zegt dat bij gelijk wie middelen krijgt vanuit Natuur, zoals landbouw, de eerste prioriteit altijd naar de IHD's moet gaan. Daarover wordt gewaakt. Volgens de afspraak is de verhouding tachtig-twintig en dat wordt doorgetrokken naar de budgetten die naar landbouw gaan in het kader van investeringen in natuur.

De minister kent de door Elisabeth Meuleman aangehaalde lawaaihinder te Oudenaarde niet zo goed, maar ze vindt dat klachten over lawaaihinder uiteraard moeten worden aangepakt.

De minister wil de Europese regelgeving over hormoonverstoorders verder doorvoeren. Ze prijst Cindy Franssen die in de Senaat schitterend werk heeft gedaan om deze problematiek ter harte te nemen.

De minister kondigt de erkenning van Fost Plus voor het einde van het jaar aan.

4. Discussie

Wilfried Vandaele gaat in op de bedenkingen van Tinne Rombouts over de toon van de vragen die aan de minister worden gesteld. Hij zegt dat dit niets te maken heeft met campagne die moet worden gevoerd, maar hij stelt vast dat men nog maar een paar maanden heeft voor deze legislatuur afloopt. Hij vindt het logisch om dan te vragen wat er nog binnen deze legislatuur mogelijk is en wat er van de regering in die periode nog te verwachten valt.

Gweny De Vroe vraagt hoe het overleg over de mobiscore met de vastgoedsector verloopt. Wat zijn de reacties? Hoe staan zij daar tegenover? Hoe ziet de minister dit in de praktijk? In het rioolbeheer verwijst de minister naar het aangepaste subsidiebesluit, maar *Gweny De Vroe* kijkt uit naar de grondige aanpassing om de middelen nog efficiënter in te zetten. Ze wil ook een reactie van de minister op de motie die in de plenaire vergadering werd goedgekeurd omtrent het actualiteitsdebat dat vorig jaar werd gehouden. *Gweny De Vroe* vraagt ook een stand van zaken over het instrument voor de afbouw van de verbrandingscapaciteit dat OVAM in samenwerking met de verbrandingssector aan het ontwikkelen is.

Ingrid Pira herhaalt dat het BRV een van de essentiële kapstukken van deze legislatuur is. Wordt het ontwerp BRV voor het einde van deze legislatuur verwacht en worden de andere decreten dan hieraan gekoppeld?

Elisabeth Meuleman hoort een aantal van haar vragen niet beantwoord. Wat acht de minister nodig voor een eventuele bijsturing voor de luchtbeleidsplannen van Antwerpen en Gent? Hoe ziet de minister de uitfasering van dieselwagens? Wat zijn haar plannen hierover en op welke manier wil ze de uitfasering op termijn invoeren? Hoe zal de minister de te hoge uitstoot van wagens op de weg aanpakken? De minister is dieper ingegaan op het feit dat voor de Europese Commissie 'Citizen Science' als meetinstrument niet echt telt. Maar als er

fijnmaziger moet worden gemeten, hoe wil de minister dan tegemoetkomen aan die vraag van de Europese Commissie?

Voor haar vraag over geluid is Elisabeth Meuleman van een lokale situatie vertrokken waarbij de Vlaamse Ombudsdienst heeft aangegeven dat dit een probleem is dat hen vanuit verschillende gemeenten bereikt. De handhaving bij overschrijdingen van geluidshinder is moeilijk, omdat er op Vlaams niveau nog juridische knelpunten zitten. Dit zal dan over de VLAREM-wetgeving gaan. Elisabeth Meuleman stelt dat dit natuurlijk niet alleen in Oudenaarde een probleem is, het gaat breder. Wat zouden deze knelpunten dan kunnen zijn?

Minister *Joke Schauvliege* verdenkt niemand ervan dat hij of zij hier al campagne aan het voeren is. Ze zegt dat er inderdaad nog veel werk op de plank ligt. Dat vindt ze goed. In haar antwoord op Elisabeth Meuleman geeft ze toe dat ze wat kort door de bocht heeft gezegd dat het Luchtbeleidsplan zal worden aangepast. De plannen voor Antwerpen en Gent worden nu gescreend op basis van die input. Als het nodig is, zullen die ook worden aangepast. De andere vragen over mobiliteit van Elisabeth Meuleman heeft ze wel beantwoord. Die mobiliteitsvraagstukken moet men uiteraard collectief in de Vlaamse Regering bekijken. Men is met die screening bezig en daarover moet door de voltallige regering worden beslist. Ze kan nu niet zeggen welke mobiliteitsmaatregelen er zullen worden genomen op basis van de gerechtelijke uitspraak van Greenpeace en op basis van de aanmaning van de Europese Commissie.

De minister geeft toe dat de lokale handhaving soms moeilijk loopt en dat heeft veel te maken met de expertise. Haar diensten staan ter beschikking om die lokale handhavers op te leiden en om ervoor te zorgen dat het vlotter loopt.

Voor de Mobiscore meent de minister dat overleg met de vastgoedsector belangrijk is. Voor hen kan dit ook wel interessant zijn, al blijft het natuurlijk wel louter adviserend, en niet bindend.

Wat de grondige aanpassing van het rioolbeheer betreft, kan de minister nu geen direct antwoord geven over de reactie op de motie. Ze stelt voor om later de motie ter hand te nemen en een reactie te geven, het uitvoeren van moties is ook een gedeelde zorg.

Ze haalt aan dat het overleg over de afbouw van de verbrandingscapaciteit tussen de OVAM en de verschillende sectoren loopt. Ze zijn er nog niet uit, en er is dus nog geen definitieve vaststelling.

Tot slot zegt de minister nog dat ook aan een ontwerp van BRV wordt gewerkt. Er zijn al belangrijke stappen gezet met het strategisch plan en de decreten die dat op het terrein uitvoeren.

5. Indicatieve stemming

Het aan de commissie toegewezen gedeelte Omgeving en Natuur van de algemene uitgavenbegroting 2019 wordt indicatief aangenomen met 9 stemmen tegen 2 bij 1 onthouding.

III. Deel Dierenwelzijn, bevoegdheid van Ben Weyts, Vlaams minister van Mobiliteit, Openbare werken, Vlaamse Rand, Toerisme en Dierenwelzijn

Het deel Dierenwelzijn werd op 21 november 2018 besproken.

1. Toelichting door de minister

1.1. Beleidsbrief

Beleid gezelschapsdieren

Minister *Ben Weyts* wil zorgen voor een betere omkadering en controle van de fokkerij en handel in gezelschapsdieren. Hij heeft, op basis van een advies van de Vlaamse Raad voor het Dierenwelzijn, verschillende wijzigingen aan de huidige regelgeving voorgesteld aan de Vlaamse Regering. Zo zal men in de meeste erkende inrichtingen minstens één personeelslid met een bewijs van vakbekwaamheid moeten hebben, en een interne opleiding voor de overige personeelsleden. Er komt een beperking van het aantal rassen of kruisingen tot 3 voor hobbykwekers en tot 7 voor beroepskwekers en kweker-handelaars, een beperking van het aantal nestjes per moederdier tot 3 per 24 maanden, en een verlenging van de speenleeftijd tot 8 weken voor pups en tot 12 weken voor kittens. Buitenbeloop en groepshuisvesting worden ingevoerd als norm, en vaccinatie van pups en kittens voor verhandeling wordt verplicht.

Op Europees niveau is de minister met een 'position paper' naar de Europese Commissie getrokken. Zestien andere Europese lidstaten hebben die paper intussen mee ondertekend. De handel werd ook als thema op de agenda van het Europees Platform Dierenwelzijn geplaatst. Er zijn contacten gelegd met andere lidstaten, om te proberen samen tegen de malafide kweek en handel te strijden. Er is onder andere een akkoord bereikt met Hongarije, om er naar te streven dat daar dezelfde strenge normen voor puppykweek en -handel worden gehanteerd als in Vlaanderen. Het besluit van de Vlaamse Regering voor de aanpassing van de erkenningsvoorwaarden zal zijn weg volgen naar definitieve goedkeuring. De werkzaamheden op Europees niveau zal de minister graag voortzetten.

De regelgeving met betrekking tot het registratiesysteem voor honden is aangepast, waardoor vanaf 1 januari 2019 wordt gewerkt via het rijksregisternummer. De minister verwacht dat dat een opmerkelijke verbetering zal zijn, waarmee de laatste bugs uit het systeem kunnen worden gehaald. Met het rijksregisternummer kan sneller en accurater gewerkt worden.

Ook inzake de ondersteuning en omkadering van asielen is er een ingrijpende wijziging aan het regelgevend kader. De minister meldt dat de aanpassingen van de erkenningsvoorwaarden principieel zijn goedgekeurd op het niveau van de Vlaamse Regering. Er werd een opleiding voor asielmedewerkers georganiseerd en gefinancierd. Er is een toename vast te stellen van het aantal medewerkers. Voorts zijn de tarieven voor opvang van in beslag genomen dieren geüniformiseerd, op basis van een realistische inschatting. Voorheen werd dat op ad-hocbasis beslist, nu is dat een meer automatisch systeem. De minister benadrukt dat de opleiding voor asielmedewerkers resoluut wordt voortgezet. De asielen worden ook actief voorbereid op de verplichting om ten minste één medewerker te hebben met een bewijs van vakbekwaamheid. Het beheersysteem voor asielen, dat gratis ter beschikking wordt gesteld aan de asielen, wordt verder gepromoot, wat moet zorgen voor een professionalisering van de sector. En op de website adopteereendier.be is het volledige aanbod inzake voor adoptie

aangeboden dieren van alle asielen in heel Vlaanderen op één centraal punt te vinden.

De minister wil de overpopulatie van katten aanpakken. Daarvoor werd de verplichte sterilisatie van huiskatten ingevoerd. Dat wil zeggen een sterilisatie vóór verhandeling en ten laatste op vijf maand. Katten geboren tussen 31 augustus 2014 en 1 april 2018 moeten tegen 1 januari 2020 worden gesteriliseerd. Daaraan gekoppeld zijn er ook maatregelen om de zwervkattenpopulatie te beheersen. Elke gemeente moet een meldpunt en een zwervkattenplan hebben. De steden en gemeenten worden daarbij ondersteund. Zwervkatten die opnieuw worden uitgezet, moeten worden gemerkt. De gemeente moet erop toezien dat de dieren gecontroleerd worden gevoederd en ook voldoende beschutting hebben. Er wordt een tool uitgewerkt om de steden en gemeenten te helpen bij het uitvoeren en opvolgen van hun zwervkattenplan. Dra volgt daarover een algemene communicatie.

Beleid landbouwdieren

Op het vlak van landbouwdieren ambieert de minister een voortrekkersrol op het Europese niveau. Samen met Duitsland, Nederland, Denemarken en Zweden heeft hij verschillende thema's aangekaart bij de Europese Commissie, onder andere over paarden, legpoeljen, transport van levende dieren en varkens. Ondertussen werden alle onderwerpen voorgelegd aan het Europees Platform Dierenwelzijn, dat ten aanzien van al die thema's specifieke werkgroepen heeft opgericht. Samen met andere voortrekkers worden er nieuwe voorstellen uitgewerkt. Stelselmatig wordt de druk verhoogd om de Europese Commissie tot meer activiteit te bewegen op het vlak van dierenwelzijn. Daarvoor wordt er gewerkt via het Europees Platform.

Niet onbelangrijk in deze regeerperiode is het verbod op onverdoofd slachten. In de eerste plaats gaat het over een verbod buiten het slachthuis. Dat zit in de discussie over tijdelijke slachtvloeren. In aanloop naar het afgelopen Offerfeest werden instructies verspreid naar de gemeenten, politiezones en de organisatoren van de tijdelijke slachtvloeren zelf.

Wat het verbod op chirurgische castratie van varkens betreft, investeert de minister in onderzoek naar detectie van berengeur aan de slachtlijn. Op basis van de laatste onderzoeken die moeten worden gefinaliseerd en die hoopgevend zijn, is hij optimistisch over een sluitend detectiesysteem. Nadat de Europese Commissie de ondersteuning van de expertengroep heeft stopgezet, heeft de minister die groep overgenomen, zodat die haar werkzaamheden kan voortzetten. Er wordt ook maximaal geprobeerd in dialoog te treden met het buitenland en de evoluties daar worden nauwgezet opgevolgd. De twee belangrijkste markten voor Vlaanderen zijn Duitsland en China. Duitsland zou een verbod op onverdoofd castreren invoeren vanaf 2019, maar dreigt daar nu van terug te komen, vooral in het licht van de concurrentie met Denemarken. De minister blijft investeren in het alternatief van de detectie van berengeur. Op dat vlak wil hij het voortouw nemen voor nieuwe detectiemethodes binnen Europa. Hetzelfde geldt voor de maximale ondersteuning van andere alternatieven zoals het type voeder. De werkzaamheden van de Europese expertengroep worden ondersteund en op de Europese agenda gehouden.

Inzake blokstaarten werd er gezorgd voor een meer sluitende regelgeving zodat de mazen in het net worden gedicht. Er was een principiële verbod op blokstaarten, maar in de praktijk werd dat absoluut niet nageleefd. Vandaar de ingrijpende maatregel om paarden die na 15 april 2018 werden geblokstaart, niet meer te laten deelnemen aan wedstrijden, tentoonstellingen en keuringen.

Ook in de pelsdierhouderij is er een revolutionaire stap gezet. Een voorontwerp van decreet voor de invoering van een verbod op het houden van pelsdieren is principieel goedgekeurd. Er is een overgangperiode gepland tot 30 november 2023, en ook is er een mogelijkheid tot het toekennen van vergoedingen opgenomen. Het voorontwerp van decreet zal zijn weg vervolgen. Het advies van de Raad van State is net binnengekomen en dat wordt bekeken. Desgevallend zal een antwoord worden geformuleerd. Parallel daarmee zijn voor het besluit van de Vlaamse Regering de grote lijnen al besproken, maar dat besluit kan niet worden getroffen zolang het decreet niet is goedgekeurd. Dat wil zeggen dat het voor de finale goedkeuring naar de Vlaamse Regering moet, waarna het naar het parlement komt.

Hetzelfde geldt voor de productie van foie gras door middel van dwangvoederen. Dat is vervat in hetzelfde voorontwerp van decreet en volgt ook dezelfde weg. Daar is dus ook een overgangperiode tot 30 november 2023, en ook is het basisprincipe van een vergoeding in het voorontwerp ingeschreven.

Beleid exotische dieren

Het beleid voor exotische dieren gaat over het garanderen van de continuïteit in de verplichte adviesverlening bij het vastleggen van erkenningsvoorwaarden en het beoordelen van erkenningsaanvragen. Daarvoor is de Vlaamse Dierentuinencommissie samengesteld. Belangrijker is echter dat het dierentuinenbeleid is geactualiseerd. Inzake dierenwelzijn is de lat hoger gelegd en zijn nieuwe erkenningsvoorwaarden goedgekeurd. Die voorwaarden omvatten onder meer het collectieplan dat elke dierentuin moet opstellen. Dit plan moet de visie van de dierentuin weerspiegelen met betrekking tot elke soort die de dierentuin wil houden. Zo moet onder meer worden vermeld waarom een dierentuin een soort wil houden. Elke dierentuin moet een ethische commissie oprichten. De verzorgers moeten hierbij nauw worden betrokken. Direct fysiek contact tussen mens en dier kan enkel nog mits toelating van de administratie. De Vlaamse Dierentuinencommissie probeert ook de normen voor zoogdieren af te werken.

Ook met betrekking tot roofvogels zijn de regels inzake huisvesting, verzorging en handel aangepast. Er zijn minimumnormen voor huisvesting. De aangebonden huisvesting is aan banden gelegd. Verkopers worden verplicht de nodige informatie over de behoeften van de dieren duidelijk mee te geven. Er zijn minimumvoorwaarden vastgelegd voor het gebruik van roofvogels tijdens demonstraties. Dit kan enkel in een beperkt aantal gevallen, namelijk tijdens evenementen die zijn gericht op dieren, tijdens samenkomsten van roofvogelhouders en tijdens educatieve of culturele evenementen die de geschiedenis van jacht en natuur behandelen. Er zijn beperkingen en roofvogeldemonstraties moeten altijd een educatief kader krijgen.

Het is de bedoeling iets gelijkaardigs tot stand te brengen met betrekking tot reptielen, maar dan in de vorm van een positieflijst. Dit is een ingrijpende oefening die al een tijdje aan de gang is. De werkgroep van de Vlaamse Raad voor Dierenwelzijn heeft al een aantal keren gedacht de positieflijst te kunnen afwerken, maar er werden telkens weer nieuwe bemerkingen gemaakt. Nu zou opnieuw het stadium zijn bereikt waarin dit kan worden gefinaliseerd. Aangezien in het verleden steeds op het laatste moment nog een suggestie kwam opduiken, denkt de minister dat de lijst wel klaar is, maar wil hij toch ook een slag om de arm houden.

Beleid proefdieren

De minister beschouwt dierproeven als een noodzakelijk kwaad. Hij probeert het gebruik van proefdieren maximaal te verhinderen en te beperken. In Europese context heeft hij in dit verband vooruitstrevende initiatieven genomen.

Er werd een voortgezette opleiding proefdierkunde georganiseerd. Die opleiding bestond uit tien lesdagen voor iedereen die met proefdieren werkt. Het gaat om een zeer breed gamma aan thema's, namelijk huisvesting, verzorging, pijnherkenning, pijnbestrijding en alternatieven, wat volgens de minister het belangrijkste punt is. Er moet in eerste instantie altijd worden nagekeken of er alternatieven voor dierproeven zijn en waar die alternatieven te vinden zijn.

In dit verband heeft de minister gestalte gegeven aan Re-Place, een databank van alternatieven waarbij het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest zich ondertussen ook heeft aangesloten. Er wordt op dit vlak ook samengewerkt met de Nederlandse overheid. Iedereen, in welk beleidsdomein of wetenschappelijk domein dan ook, die van plan is proefdieren te gebruiken, moet eerst in de databank controleren of wat hij met proefdieren wil bestuderen al niet eerder is bestudeerd, maar ook of er geen alternatieven zijn om dit zonder proefdieren te bestuderen. De Vlaamse overheid financiert tevens een onderzoek door VITO naar een in vitro-methode voor de detectie van schildklierhormoonverstorende stoffen.

Het gaat steeds om concrete casussen waarvoor veelvuldig gebruik van proefdieren wordt gemaakt. Om ervoor te zorgen dat proefdieren in de toekomst niet meer hoeven te worden gebruikt, wil de minister methodes ontwikkelen en onderzoek in verband met die methodes stimuleren en financieren.

Tot slot deelt de minister nog mee dat hij de Vlaamse Proefdierencommissie heeft gevraagd alle ethische commissies en dierenwelzijnsellen te evalueren. De Vlaamse Proefdierencommissie moet hierbij voor meer uniformiteit zorgen.

Ondersteuning van het beleid

Wat de ondersteuning van het beleid betreft, vormt de Vlaamse Raad voor Dierenwelzijn een degelijk adviesorgaan. De minister is hierover tevreden. Aangezien hij inzake het dierenwelzijnsbeleid volle kracht vooruit is gegaan, beseft hij echter wel dat hij de Vlaamse Raad voor Dierenwelzijn veel vragen heeft gesteld. Die raad is eigenlijk overstelpt met vragen, waardoor soms lang op adviezen moest worden gewacht. De Vlaamse Raad voor Dierenwelzijn heeft zes uitvoerige adviezen uitgebracht. Die adviezen hebben onder meer betrekking op het welzijn van legkippen, de dwangvoeding bij de productie van foie gras en de huisvesting van konijnen. De Vlaamse Raad voor Dierenwelzijn heeft ook voor het eerst een activiteitenverslag gepubliceerd.

Volgens de minister vormt de ondersteuning van het dierenwelzijnsbeleid door het Vlaams Dierenwelzijnsfonds de grootste nieuwigheid met betrekking tot de backoffice. Hierdoor is voorzien in een structurele financiering van het dierenwelzijnsbeleid. Die financiering is niet enkel structureel omdat de chips voor honden voor een constante inkomstenstroom zorgen, maar ook omdat dit fonds het principe van een rollend fonds volgt. Dit betekent dat alle inkomsten de daaropvolgende jaren ten bate van het dierenwelzijn blijven.

Dit druist in tegen het begrotingsprincipe dat een begroting jaarlijks wordt opgesteld. De middelen die tijdens een jaar niet worden uitgegeven, vervallen en komen opnieuw in de algemene middelen terecht.

Het Dierenwelzijnsfonds staat haaks op dat principe wat wil zeggen dat het geld erin blijft. Het geld wordt gebruikt voor een doortastende controle, wetenschappelijk onderzoek, sensibilisering, informatie enzovoort.

Controle

De controledienst is gevoelig uitgebreid waardoor het aantal behandelde dossiers is gestegen met 120 procent in vergelijking met 2014. Er komt een nieuw sluitend Vlaams controlesysteem voor de slachthuizen. Er is reeds een decretale basis gecreëerd voor het inzetten van externe dierenartsen. Er zijn ook opleidingen voor eigen inspecteurs en voor de dierenartsen belast met een opdracht. De werking van de inspectiedienst Dierenwelzijn is geüniformiseerd. Er is een goede samenwerking met de parketten wat zorgt voor een goede informatiedoorstroming en vervolgingsprioriteit. Een efficiënt controlesysteem uitbouwen blijft dus een prioriteit.

Er wordt onderzocht hoe de inning van teruggevorderde kosten voor opvang van inbeslaggenomen dieren kan worden verbeterd.

Sensibilisering

De minister heeft zijn visie op lange termijn voor een efficiënte sensibiliseringsstrategie gecommuniceerd via verschillende kanalen. Er was bijvoorbeeld een campagne rond de sterilisatie van katten, er is de huisdierinfo met fiches, er zijn de huisdierstickers waarvan er 350.000 zijn verdeeld, er zijn de jaarlijkse studiedagen.

1.2. Uitgavenbegroting 2019

Het budget voor de beleidskredieten is hetzelfde als dat van vorig jaar. De beleidskredieten zijn verviervoudigd sinds de start van de legislatuur. Voor de betaalkredieten komt er 204.000 euro bij.

In de begroting zijn er maar twee posten. Er zijn middelen inzake dierenwelzijn die gegroepeerd zijn en besteed worden aan studies, wetenschappelijk onderzoek en engagementen uit het verleden. Ook de bijdrage van Vlaanderen in het kader van het FAVV-protocol valt onder dit artikel. In 2018 is er op dit artikel bijkomend 3 miljoen euro ingeschreven voor de versterkte inspectie op slachthuizen. Die inspanning is dus recurrent.

Binnen het begrotingsfonds worden de inkomsten en uitgaven bij de begrotingsopmaak 2019 geschat op 756.000 euro. Dat is constant beleid ten opzichte van 2018.

2. Vragen van de leden

2.1. Tussenkost van Bart Dochy

Bart Dochy vraagt naar het verder verloop van de position paper die op Europees niveau is besproken en die gesteund wordt door zestien lidstaten.

Hij is gelukkig met de uniformering van de tarieven voor vergoedingen aan dierenasielen. Het is belangrijk dat asielen duidelijkheid hebben over wat ze kunnen verwachten op het moment dat ze inspanningen leveren. Wanneer wordt dat uitgerold? Het is geen eenvoudige oefening, gelet op de verschillende diersoorten, omstandigheden, medicijnen, veeartskosten en speciale behandelingen.

Aan de gemeente wordt gevraagd om een meldpunt voor zwerfkatten op te richten, wat positief is. Er zal daartoe een tool worden uitgerold. Is die klaar? Zullen de gemeenten daarvan gebruik kunnen maken in 2019?

Met betrekking tot de pelsdierhouders is er het ontwerp van decreet waarvan het advies van de Raad van State binnen is. Bart Dochy vindt de datum van 30 november 2023 kortbij. Het zal dus zaak zijn om een duidelijk systeem uit te werken in de uitvoeringsbesluiten zodat er nog weinig discussie is op het moment dat de bedrijven zich aanmelden om gebruik te maken van de vergoedingsregeling. Hij pleit dan ook voor een goed doorgesproken systeem.

Met betrekking tot foie gras is er een studie lopende om te zoeken naar alternatieve teeltmethodes om eventueel zonder de gavage op eenzelfde niveau van vervette lever te komen. Wat is de stand van zaken? Zijn er perspectieven die tot resultaten kunnen leiden?

Er komt een positieflijst op het vlak van reptielen die mensen kunnen houden. Als reptielen niet op die lijst staan, spreekt de minister van eventuele deskundigheid die wordt verwacht van de houder. Hoe zal dit worden gecheckt? Zullen die mensen een examen moeten afleggen of een cursus moeten volgen?

Bij operationele doelstelling 17 over het controleorgaan vraagt Bart Dochy de werkverhouding van de inspecteurs tussen enerzijds proactief werk en anderzijds werk gekoppeld aan een opmerking of klacht van een burger of overheid?

2.2. Tussenkomsst van Gwenny De Vroe

Gwenny De Vroe wijst op het feit dat Vlaanderen voor het eerst volwaardig bevoegd was voor dierenwelzijn tijdens deze legislatuur. Ze vindt het dan ook nuttig om in een evaluatie te voorzien van het beleid. Zal de minister dat doen om in kaart te brengen welke stappen er zijn genomen en te zien welke werkpunten er blijven? In de beleidsnota las ze dat er op het vlak van het garantiecertificaat heel wat klachten waren, maar in de beleidsbrief vindt ze daar opnieuw niets van terug. De vraag blijft daar hoe problematisch dat certificaat is en wat de minister er mee zal doen. Met dit voorbeeld staft ze waarom het nuttig is om het beleid te evalueren.

Inzake de verscherping van de voorwaarden voor handel in gezelschapsdieren verwijst de minister naar het aantal rassen waar de grens wordt gelegd voor professionele kwekers. Waar komt het getal zeven vandaan? Welke economische impact heeft dit op de professionele kwekerijen?

Er is nieuwe regelgeving voor het personeel van hondenkwekerijen en hondenhandelszaken. Er moet worden voorzien in een interne opleiding. Welke concrete vaardigheden zullen ze worden bijgebracht? Zal dit gebeuren door professionele lesgevers of kan een eigenaar dit zelf doen?

De 'position paper' met betrekking tot de kweek en verhandeling van honden kreeg ondertussen van zestien Europese lidstaten steun. Welke zijn dat?

Inzake de asielen moet er minstens één medewerker vakbekwaamheid hebben, is er de professionalisering van de sector en de website met het volledige aanbod in de asielen. Dat zijn belangrijke stappen vooruit. Is er al een verbetering vastgesteld met betrekking tot het aantal dieren dat wordt geadopteerd? Er is immers nog altijd een groot verschil tussen het aantal dieren dat wordt binnengebracht en het lage aantal dat uiteindelijk wordt geadopteerd. Zo nee, denkt de minister aan een schaalvergroting van de asielen?

Op het vlak van landbouwdieren verwijst ze naar het level playing field uit het regeerakkoord.

De minister is een van de leden van de voortrekkersgroep die op Europees niveau nieuwe voorstellen uitwerkt over verschillende dierenwelzijnsthema's. Ze vraagt naar meer details over de onderwerpen die daar worden besproken.

Ze is tevreden over het verbod op onverdoofd slachten dat op 1 januari 2019 in voege treedt. Zijn alle slachthuizen ondertussen voldoende geëquipeerd om dit verbod toe te passen?

Wat is de stand van zaken met betrekking tot de invoering van een sluitende toepassing van elektronarcose voor volwassen runderen?

Met betrekking tot het blokstaarten van paarden moeten de mazen in het net van de regelgeving gedicht zijn. Is er na de inwerkingtreding van dat decreet al een wezenlijk verschil merkbaar? Wordt het goed opgevolgd? Zijn er gerichte controles? Heeft de minister nog weet van omzeilingsmanoeuvres?

Op het vlak van de pelsdierhouderijen zijn er serieuze stappen vooruitgezet. In antwoord op een schriftelijke vraag van 9 oktober 2018 over de vergoeding van de getroffen bedrijven stelt de minister: "Bij het uitwerken van de vergoedingsregels moet rekening worden gehouden met juridische beperkingen rond retroactiviteit en het toekennen van vergoedingen in de landbouwsector.". (*Schriftelijke vragen* VI.Parl. 2018-19, nr. 3 aan minister Ben Weyts). Het is haar niet duidelijk wat dit concreet betekent voor de twee pelsdierhouderijen waarvan de vergunning afloopt begin 2019. Bovendien zouden er dit jaar nog 4 van de 17 pelsdierhouderijen dichtgaan. Komen deze bedrijven al dan niet in aanmerking voor een vergoeding? Wat is de huidige stand van zaken met betrekking tot het opstellen van een vergoeding voor die pelsdierhouderijen? Hetzelfde geldt voor het enige dwangvoederbedrijf.

Voor de dierentuinen wordt de lat hoger gelegd. Heeft elke dierentuin inmiddels een collectieplan uitgewerkt en een ethische commissie opgericht?

Bij de proefdieren is er de databank alternatieven. Ze vindt de samenwerking met Nederland een goede zaak. Als er een goed alternatief is, moet er niet meer worden gewerkt met proefdieren. Welk tijdsplan plant de minister en welke concrete aanpak van die commissie?

Over de tijdelijke sluiting van de Olmense Zoo is wel wat commotie geweest. Inmiddels zijn er aanpassingen doorgevoerd en is de zoo opnieuw opengegaan. Is die zoo dit jaar nog extra opgevolgd door de controlediensten? Wat waren de bevindingen? Hoeveel controles werden er in andere dierentuinen en dierenparken uitgevoerd? Werden er veel overtredingen vastgesteld? Zo ja, welke?

De minister heeft de controlediensten versterkt. Kan hij aantonen met cijfermateriaal in hoeverre de controle-intensiteit en de controle-effectiviteit zijn toegenomen ten aanzien van 2017 en de jaren daarvoor? Hoe groot is het aantal proactieve controles? Werd de werking van de versterkte controledienst inmiddels al een eerste keer geëvalueerd? Zo ja, wat waren de werkpunten?

Wat de versterkte inspectie op de slachthuizen betreft, is een extra budget uitgetrokken in de begroting. Gwenny De Vroe wil weten hoeveel extra controleurs de minister nodig heeft om dat allemaal te realiseren en hoe het contact en het overleg met federaal minister Ducarme verloopt. In de toelichting staat dat er een opleiding komt voor de BMO's en de inspecteurs. Vraag is hoe dat zal gebeuren en hoe het overleg verloopt.

In het kader van het actieplan om het dierenwelzijn in de slachthuizen te verbeteren, werd een screening van alle slachthuizen vooropgesteld. Die screening is nog niet volledig gebeurd. Gwenny De Vroe vraagt om meer zicht te krijgen op de opvolging daarvan en de evolutie van het aantal vastgestelde inbreuken.

De minister organiseert jaarlijks een studiedag over dierenwelzijn maar heeft daar in zijn beleidsbrief geen melding meer van gemaakt, dat is misschien een vergetelheid. Komt die studiedag er en wanneer?

De eindejaarsperiode komt dichterbij. In het verleden zijn de gemeentebesturen al meermaals gesensibiliseerd om in te zetten op stil vuurwerk. Er zouden echter nog andere technieken zijn om dieren te laten wennen aan het geluid van vuurwerk, meer bepaald aan de hand van filmpjes, geluidsopnames enzovoort. Gwenny De Vroe vraagt zich af of de minister dat ook als een optie ziet.

2.3. Tussenkomsst van Sofie Joosen

Sofie Joosen vindt dat de minister met deze laatste beleidsbrief een prachtig palmares kan voorleggen. Deze beleidsbrief durft nog ambitie te tonen en daar is de N-VA heel blij mee.

De voorbije legislaturen zijn veel initiatieven genomen op het vlak van dierenwelzijn maar er zijn nog een aantal uitdagingen. *Sofie Joosen* hoopt dat die uitdagingen worden aangegaan en dat daarbij de nodige durf aan de dag kan worden gelegd.

Wat de rol van asielen bij de opvang van inbeslaggenomen dieren betreft, heeft de minister het in de beleidsbrief over misbruiken. *Sofie Joosen* vraagt zich af of de minister zicht heeft op de omvang van die problemen en over welke misbruiken het precies gaat.

In de beleidsbrief staat ook dat er vaak problemen zijn met het invorderen bij de overtreders. Slaan die misbruiken daarop of zijn er nog meer misbruiken?

De minister zou een tool ontwikkelen voor de lokale besturen om hen te ondersteunen bij de aanpak van de overpopulatie van katten. Is er zicht op een concrete invulling van die tool?

Wat pelsdierhouderij betreft en de productie van foie gras door middel van dwangvoer, kijkt de N-VA uit naar de verdere stappen die de minister daar nog in zal zetten.

2.4. Tussenkomsst van Els Robeyns

Els Robeyns sluit zich aan bij de vragen over timing en over wat er tijdens de rest van deze legislatuur nog zal gebeuren. De minister heeft de verdienste dat er tijdens deze legislatuur heel wat stappen vooruit zijn gezet op het vlak van dierenwelzijn, en dat mag ook gezegd worden. Zij deelt de vragen over de position paper wanneer het gaat over de verdere timing en de verdere ondersteuning van de gemeenten bij de aanpak van zwervkatten. Als burgemeester is zij benieuwd welke tools de minister daarbij vooropstelt.

Els Robeyns vraagt naar de timing van het nieuwe controlesysteem voor de slachthuizen dat de minister naast het systeem van het FAVV wil ontwikkelen.

Wat het onverdoofd slachten betreft, wordt definitief gestart met de verplichte verdooving vanaf 1 januari 2019. In de beleidsbrief focust de minister vooral op

die overgangperiode die geldt voor de runderen en zegt daarbij niet veel over de schapen. Vraag is of de slachthuizen daar voldoende op voorbereid zijn en of er garanties zijn dat zij voldoende uitgerust zijn. Els Robeyns gaat ervan uit dat de minister voldoende controles zal organiseren en vraagt naar een stand van zaken in verband met de overgangsmaatregelen voor runderen.

Wat de castratie van de biggen betreft, is zij een beetje teleurgesteld. Dat staat in het regeerakkoord maar het lijkt erop dat dit niet zal gebeuren tegen eind deze legislatuur. Volgens de minister zou er geen betrouwbare detectiemethode zijn voor berengeur aan de slachtlijn maar hij heeft het niet meer over het vaccin, wat volgens Els Robeyns toch een alternatief is. Sommige supermarkten nemen dat zelfs op in hun lastenboek.

Ook inzake dierproeven mag er wat meer ambitie zijn en moeten concrete doelstellingen voorop worden gesteld. Het aantal dierproeven moet dalen, zo niet, zal Vlaanderen in tegenstelling tot andere regio's geen stappen vooruit kunnen boeken.

2.5. Tussenkomsst van Sabine Vermeulen

Sabine Vermeulen is tevreden dat er heel wat zaken uit het advies van de Raad voor Dierenwelzijn in de beleidsbrief van de minister zijn opgenomen. Onder andere de verlening van de quarantaineperiode naar tien dagen. Een lid van de werkgroep gaat hiermee niet akkoord, maar omdat iedereen weet wie dit lid is, stelt zij zich daar geen verdere vragen bij. Sabine Vermeulen is er wel heel tevreden mee omdat deze quarantaineperiode veel beter aansluit bij de incubatieperiode van veel voorkomende infectieuze aandoeningen. Ze vindt dat dit de gezondheid en het dierenwelzijn van puppy's alleen maar ten goede zal komen.

In het advies van de Raad voor Dierenwelzijn staat ook de opmerking om het garantiecertificaat aan te passen. Wat is de stand van zaken op dit vlak?

Het stemt Sabine Vermeulen heel tevreden dat de minister er werk van heeft gemaakt dat het rijksregisternummer van de eigenaar in het registratiesysteem van honden zal worden opgenomen. Kan hier ook het rijksregisternummer van de eigenaar van het moederdier aan worden gekoppeld?

Ze vindt het goed dat de minister blijft sensibiliseren want dat is de hoeksteen van het dierenwelzijnsbeleid. Vorig jaar schreef ze een opiniestuk over de verpletterende verantwoordelijkheid van de consument die op Black Friday een hondje koopt. Ze wees daarbij op de verantwoordelijkheid van de aanbieder, maar ook op die van de consument of koper, want het zijn meestal de diertjes die op Black Friday worden gekocht die al op kerstdag aan het asiel worden aangeboden. Of iets later in juli en augustus aan een boom worden gebonden.

3. Antwoorden van de minister

Evaluatie van het dierenwelzijnsbeleid

De *minister* gaat in op de vraag naar de evaluatie van het dierenwelzijnsbeleid en administratie. Zijn beleidsbrief is zo opgesteld dat deze zowel een evaluatie bevat van zijn gevoerde beleid als een vooruitblik op de toekomst biedt. Het is aan de volgende regering om te bepalen op welk vlak en op welke manier zij het dierenwelzijn verder wil bevorderen.

De vraag over het Waalse Gewest werd al eerder besproken in de Commissie voor Dierenwelzijn. Daaruit kun je, aldus de minister, niet concluderen dat men

in Wallonië veel verder gaat in dierenwelzijn en dierenbescherming dan in Vlaanderen. Het loopt volgens de minister grosso modo gelijk met Vlaanderen. Men heeft in Wallonië wel de oude federale Dierenwelzijnswet volledig vervangen. Daardoor meent de minister dat sommigen denken dat bepalingen die gewoon werden overgenomen uit de Dierenwelzijnswet nieuwe bepalingen zijn. Niets is minder waar. De minister las in de pers dat men in Wallonië een nieuw verbod op schietoefeningen op dieren heeft ingevoerd, maar die bepaling bestond al in de jaren tachtig. Gelukkig maar. Deze is dan ook gewoon overgenomen in het nieuwe decreet in Wallonië. Toch vindt hij wel dat de volgende Vlaamse Regering de ambitie moet hebben om het Waalse verbod op kooisystemen voor legkippen ook in Vlaanderen te realiseren. Dit is minder evident, de sector is veel groter. Toch hoopt de minister dat dit Vlaanderen niet zal weerhouden.

Hondenfokkerijen

De minister gaat in op de vraag waarom hij hondenfokkerijen heeft opgelegd dat ze nog maximaal zeven rassen mogen kweken. De Vlaamse Raad voor Dierenwelzijn had geen beperking gesuggereerd over het aantal rassen en kruisingen. De minister stelt alleen vast dat de Raad er niets over heeft gezegd, dat betekent niet dat ze hier bezwaar tegen heeft. De minister is vertrokken van de vaststelling dat er zoveel verschillende hondensrassen zijn. Die verschillen niet alleen van kleur, look en feel, maar ze vereisen ook een aparte aanpak. Hij vindt dat je nu eenmaal niet alle kennis die over elk specifiek ras is vereist, kunt incorporeren in een persoon. Daarom achtte hij het nuttig om een plafond in te stellen. Hij vindt niet dat dit een marktverstorend effect heeft. Want van de 314 erkende professionele kwekers en kweker-handelaars, vind je in 2017 bij vijfenveertig ervan meer dan zeven rassen of kruisingen. Het gaat over 14 procent van de professionele kwekers en kweker-handelaars en dat is een beperkt aantal. De professionele kwekers en kweker-handelaars maken ook maar 40 procent van het totaal aantal erkende kwekers uit.

Er wordt dus slechts een beperkt aantal handelaars getroffen. De factoren gedrag, temperament, aandoeningen en gevoeligheid daarvoor geven elk ras specifieke kenmerken en fokkers moeten daar de nodige kennis over hebben. Vandaar mag een fokker ook maar zeven rassen kweken.

De minister acht het nodig dat dierenverzorgers in hondenkwekerijen op de hoogte zijn van dierenwelzijnsaspecten. De laatste Europese verordeningen en richtlijnen leggen daartoe opleidingen op en er bestaat een mogelijkheid om die intern te organiseren. Eigenaars van kwekerijen kunnen wel een beroep doen op externen – en worden daartoe aangemoedigd – maar zijn daar niet toe verplicht. Meer specifieke bepalingen hierrond zal de minister vastleggen via besluit.

Wat de kweek en verhandeling van honden betreft, geeft de minister mee dat er ondertussen zestien landen – niet twaalf, zoals nog in de beleidsbrief staat – de position paper van de Europese Commissie steunen: België, Bulgarije, Denemarken, Duitsland, Frankrijk, Finland, Ierland, Italië, Luxemburg, Malta, Nederland, Oostenrijk, Polen, Slovenië, het Verenigd Koninkrijk en Zweden. De grote exporteurs, waaronder Tsjechië, hebben zich er nog niet over uitgesproken.

Naar aanleiding van die position paper heeft het dierenwelzijnsplatform samen met de Europese Commissie een subgroep opgericht die zesmaandelijks samenkomt. Binnen die subgroep is een inventaris opgesteld van alle maatregelen die de zestien deelnemende landen nemen tegen illegale handel van hondenspups, met een specifieke nadruk op de identificatie en registratie van de dieren en de erkenningsprocedures voor kwekers. Gezien het uiteenlopende karakter van die maatregelen, heeft de minister nog geen zicht op de timing van

een eventuele finale richtlijn. De Vlaamse maatregelen zijn trouwens het meest verregaand.

Een belangrijk gegeven is dat ook Slovakije en Roemenië deelnemen aan besprekingen binnen bovengenoemde subgroep, aldus de minister. Met Hongarije, ook een belangrijke exporteur, heeft Vlaanderen daarnaast een akkoord gesloten om de controle op en het beleid rond handel in beide gebieden op elkaar af te stemmen. Er worden onder andere gegevens en kennis uitgewisseld om elkaars beleidsmaatregelen en controlesystemen te leren kennen en begrijpen. Met dit akkoord hoopt de minister de Hongaarse kwekers ertoe aan te zetten de strenge Vlaamse regels te volgen, wanneer ze naar Vlaanderen exporteren. De bedoeling is ook dat het akkoord als opstap dient om met andere landen gelijkaardige regelingen te treffen.

Asielen

De minister is er geen voorstander van om voor asielen een minimale omvang te gaan vastleggen. Grote asielen scoren niet noodzakelijk beter dan kleine op het vlak van dierenwelzijn. Bovendien fluctueert het aanbod in asielen constant. Wat de dagvergoeding voor dierenopvang in asielen betreft, zijn er forfaitaire bedragen vastgelegd per diersoort. Die vergoeding moet de gewone huisvesting en verzorging dekken, maar er is wel ruimte voor flexibiliteit. Kosten voor transport of hoefverzorging kunnen bijvoorbeeld ook in rekening worden gebracht. Een aanpak op maat blijft dus mogelijk.

Zwerfkatten

Rond de overpopulatie van zwerfkatten is een nieuwe communicatie voor steden en gemeenten klaar. De minister wil echter nog een aantal weken wachten met het schrijven ook effectief te versturen, gezien de nakende veranderingen in de gemeentebesturen. Zo wil hij vermijden dat de communicatie tussen de plooiën valt. Het uitstel zorgt bovendien voor nog wat extra tijd om eventuele nieuwe elementen aan het schrijven toe voegen.

Landbouwdieren en het level playing field

De 'position papers' die zijn aangenomen, gaan over paarden, over het transport van levende dieren, over varkens, en ook over jonge legkippen. In de beleidsbrief stond dat er voor dat laatste nog geen werkgroep was opgericht, maar ook dat is ondertussen gedekt, aldus de minister. Het loutere feit dat die werkgroepen werden opgericht, toont alleszins aan dat er voor die thema's voldoende steun werd gevonden bij de andere lidstaten, maar die werkgroepen zijn pas nu gestart. Het is dus een beetje te vroeg om al resultaten te verwachten. De voorstellen van de voortrekkersgroep hebben betrekking op het verbeteren van het dierenwelzijn binnen Europa, en niet in derde landen. Men beperkt zich vooralsnog daartoe.

Verbod op onverdoofd slachten

De slachthuizen zijn klaar met betrekking tot onder andere de verdovende systemen, de elektronarcose. Er is voorzien in de nodige apparatuur. Nu gaat het enkel over een aantal dieren, tot en met de schapen. De minister heeft altijd gezegd dat het de bedoeling is om die elektronarcosetechniek ook en dwingend uit te breiden tot kalveren en runderen. De situatie inzake kalveren is hoopgevend. Dat moet nog wetenschappelijk worden gevalideerd om een besluit voor te kunnen leggen aan de Vlaamse Regering, maar men gaat ervan uit dat ook voor kalveren de elektronarcosetechniek nu op punt staat. Inzake runderen is men

nog niet volledig rond. Zeker inzake de zwaardere dieren, de dikbildieren is dat nog een beetje een probleem, maar ook wat dat betreft, boekt men vooruitgang.

Blokstaarten

Inzake het blokstaarten kan de minister nog geen evaluatie geven, eenvoudigweg omdat de verplichting geldt voor alle dieren geblokstaart na 15 april 2018. Men spreekt dus over wel heel erg jonge veulens. Men kan dat pas volgend jaar beginnen te evalueren en controleren, en dan nog pas in de tweede jaarhelft. Het heeft dus weinig zin om nu al bijkomende controles uit te voeren. De minister stelt vast dat de sector zich nog in het verwerkingsproces bevindt. Dat begint nu wat te dagen. De sectorspelers moeten beseffen dat het menens is. Er zullen daadwerkelijk controles komen. Als hij nu nog altijd dergelijke tentoonstellingen en wedstrijden ziet, dan is dat weinig hoopgevend, maar men zal echt moeten luisteren, en anders moeten voelen.

Pelsdieren

Wat de pelsdieren en de vraag naar die vergoeding betreft, kan de minister niks zeggen, want er moet eerst een decretale basis zijn om vervolgens die vergoedingen te kunnen vastleggen. Voor die vergoedingen zijn de nodige budgetten uitgetrokken. Dat is dus absoluut het probleem niet. Hij wil voorzien in een billijke vergoeding, maar dat wil per definitie dus ook zeggen dat dat vergoedingen op maat zijn. Anders zou het niet billijk zijn. Hij kan pas een vergoeding uitkeren wanneer er een decretale basis is en er op basis daarvan een besluit is goedgekeurd. De sector kent ook de grote principes, enerzijds van het decreet, maar de minister heeft anderzijds tegelijkertijd ook al overeenstemming bereikt over enkele principes, die vervolgens concreet zullen worden vertaald in het besluit. Men werkt met een berekening zoals bij de landinrichting, dus bedrijf per bedrijf, rekening houdend met bedrijfsspecifieke factoren. Dat maakt het ook moeilijk om nu al een beeld te geven van die vergoeding, maar dat zal op basis van een individuele berekening zijn. Het bedrijf kiest dan vrij of men stopt of aan reconversie doet. De overheid zal niet sturen of dwingen daarin.

Gavage

Wat foie gras en de studie naar alternatieve methodes voor dwangvoeding betreft, zal de minister nog even moeten bekijken hoe het met de timing zit.

Slachthuizen

De screening van alle slachthuizen heeft een aantal aanbevelingen opgeleverd, om te beginnen voor de slachthuizen zelf. Vaak ging het om verbeteringen boven op de wettelijke bepalingen. Ook voor de overheid heeft die screening echter heel wat suggesties opgeleverd. Wat de aanbevelingen in verband met de regelgeving betreft, heeft de minister trouwens verleden week een ontwerp van besluit met een aantal aanpassingen voorgelegd aan de Vlaamse Regering. Dat gaat over de opleiding van het slachthuispersoneel en over de onafhankelijkheid van de AWO. De Vlaamse Regering heeft die 'klokkenluidersregeling' voor die AWO's principieel goedgekeurd, zodat die niet kunnen worden ontslagen als ze een probleem inzake dierenwelzijn melden. Ze genieten dan bescherming ten opzichte van de werkgever die ze uiteindelijk aanklagen.

Dierentuinen

Er waren enkele vragen over de dierentuinen en die komen eigenlijk te vroeg. Er is binnen de nieuwe dierentuinenregelgeving in een hele overgangsfase voorzien. De verplichtingen die de minister oplegt, leggen voor sommige dierentuinen de

lat ongelooflijk fel hoger. Het collectieplan moet worden bezorgd tegen 1 februari 2019. Men moet een ethische commissie installeren tegen 1 augustus 2019. De dierentuinen moeten de kans krijgen om die commissie samen te stellen. Slechts een beperkt aantal mensen is daarvoor vakkundig geschikt. Die hebben enige tijd nodig om een en ander voor te bereiden.

Het verbod op fysiek contact vereist in vele gevallen infrastructuurinvesteringen. Daarvoor is in een overgangsfase voorzien. Dat treedt pas in werking vanaf 1 augustus volgend jaar.

De volledige herziening van de minimumnorm voor zoogdieren is een immens complexe oefening. De minister vreest dat men op dat punt niet zal rond geraken in deze legislatuur. Dat proces staat of valt niet met deze legislatuur, dat wordt voortgezet. De minister heeft graag een grondig advies, want men kan er donder op zeggen dat die regelgeving net zoals de positieflijst voor reptielen voorwerp van heftig protest wordt bij voorstanders en eigenaars van zulke dieren die ernaast vallen en heftig zullen reageren. Dat moet grondig worden voorbereid, dat mag geen haastwerk zijn.

De Olmense Zoo is tot deze zomer maandelijks gedetailleerd opgevolgd, met positief resultaat. De zoo heeft de aanbevelingen en opmerkingen in het verdere en recentere verleden echt ter harte genomen en opgevolgd.

Er zijn drie controles in dierentuinen uitgevoerd waarvan één in het kader van een erkenningsaanvraag. Die erkenning is geweigerd op basis van die inspectie. Er zijn ook twee pv's opgesteld.

Positieflijst reptielen

Het idee van een positieflijst voor het houden van reptielen is niet nieuw. Dat bestaat voor zoogdieren al tien jaar. Er moet een aanpassing van de regelgeving komen. De procedure voor reptielen wordt geënt op die voor zoogdieren. Als men een zoogdier wil houden dat niet op die lijst staat, moet men een aanvraag indienen. Daarvoor is een standaardformulier beschikbaar. Dat peilt naar de kennis van de aanvrager, de infrastructuur die hij of zij ter beschikking stelt, de verzorging die men zal geven. Als er geen of onvolledige informatie is, wordt er bijkomende informatie opgevraagd. Die aanvraagdossiers worden vervolgens voorgelegd aan de Vlaamse Dierentuinencommissie die ze evalueert en die beslist in functie van de garantie op het dierenwelzijn.

Dierproeven

Het is de bedoeling dat de Vlaamse Proefdierencommissie op basis van de taken van de ethische commissies en de dierenwelzijnsellen zoals in de regelgeving staat omschreven, vanuit de praktijk criteria vastlegt die voorzien in toch een grondige objectieve evaluatie van de werking van die commissies en cellen, en dat mogelijk maakt. Op basis van die criteria gaat men de ethische commissies en dierenwelzijnsellen evalueren. Op basis daarvan kan men opnieuw werk maken van de uniformiteit tussen die verschillende ethische commissies en dierenwelzijnsellen. Het signaal dat men geeft, is dat er ongelijke kwaliteit is en dat er verschillende procedures worden gehanteerd.

Controlediensten

De opstelling van de controlecijfers is een manueel werk van enige omvang. Daarom worden ze pas jaar per jaar opgemaakt. Het heeft weinig zin om nu een vergelijking te maken op basis van onvolledige cijfers voor 2018. Men doet dat op jaarbasis.

Het aantal behandelde dossiers is toegenomen met 120 procent. De toename van de intensiteit heeft natuurlijk niet alleen te maken met de toename van het personeel, maar ook met de manier van werken en organisatie van de inspectiedienst. Op dat vlak was er nog heel wat marge voor verbetering. Tegenover 2014 was er in 2017 een toename met 120 procent. In dezelfde periode is het aantal inbeslagnames gestegen met 156 procent, een indrukwekkend cijfer. Op het vlak van inspectie is heel wat vooruitgang geboekt. Dat wil niet zeggen dat alles al in orde is.

Het aandeel proactieve controles is opgetrokken tot zo'n 10 procent, tegenover nul in het verleden. De minister wil dat nog verder optrekken. Daarvoor moet de werking van de inspectiedienst verder worden geoptimaliseerd. De minister zou daar graag nog meer personeel voor inzetten.

De minister stelt dat er in de schoot van de huidige Vlaamse Regering een besparingsnorm was opgelegd waarbij er in totaal 6 à 7 procent, bovenop de 6 à 7 procent uit de vorige regeerperiode, op het aantal ambtenaren bespaard werd. Daarentegen is Dierenwelzijn erin geslaagd een verdubbeling van het aantal inspecteurs goedgekeurd te krijgen, in plaats van een besparing van 7 procent. Daarbovenop nog iets vragen omschrijft hij als 'adding insult to injury' en daar is hij dan ook niet in geslaagd. De spreker hoopt wel dat er bij de start van een volgende regering opnieuw gezorgd kan worden voor een vergroting van de getalsterkte van de inspecteurs van Dierenwelzijn.

Hij merkt op dat hij over de slachthuiscontroles zelf onder handen nemen een toelichting gegeven heeft bij de bespreking van de beleidsbrief.

De minister stelt dat de praktische opleidingen voor de politie gegeven worden door de inspecteurs van Dierenwelzijn, maar dat de politiezones wel zelf bepalen welke politieagenten dan deelnemen aan een dergelijke opleiding. Dierenwelzijn houdt geen lijsten bij van de deelnemers en hun functie. Er is de voorbije jaren zwaar ingezet op goede contacten met de politiezones. Er zijn goede contacten ontstaan met de parketten, vooral omdat de parketten ontlast zijn door de introductie van administratieve boetes in het begin van de regeerperiode. Vroeger kwamen ontzettend veel overtredingen en pv's bij het parket terecht en werd er als gevolg veel geseponneerd. Nu houdt Dierenwelzijn die zelf in handen, de opbrengst gaat trouwens ook naar het Dierenwelzijnsfonds. Hetgeen de parketten nu aangeleverd krijgen qua dossiers van dierenwelzijn, moeten ze wel au sérieux nemen. Dit lukt ook wel: er zijn veel minder seponeringen en veel meer effectief behandelde zaken. Het belangrijkste is echter dat ondertussen bijna alle politiezones een verantwoordelijke voor dierenwelzijn hebben. Niet in alle zones gaat dit even vlot, vaak afhankelijk van de lokale referentiepersoon, maar er is toch een zichtbare vooruitgang op dat vlak.

Biggencastratie

Wat de biggencastratie betreft, stelt de minister dat bijvoorbeeld een retailspeler als Colruyt het alternatief van de immunocastratie in het lastenboek heeft opgenomen. Hij is hier niet dieper op ingegaan omdat Vlaanderen wat de binnenlandse afzetmarkt betreft, eigenlijk quasi dekkend is. Voor de binnenlandse markt worden ofwel immunocastratie, ofwel intacte beren gebruikt. Het probleem zit dus niet in het binnenland, maar in het buitenland, en in eerste instantie in de belangrijke afzetmarkten Duitsland en China. Men is daar terughoudend. Bij de detectiesystemen van berengeur vreest men dat er toch nog altijd het risico zal bestaan dat berengeur wordt aangetroffen. Dit verklaart de gemaakte investeringen en de voortrekkersrol die Dierenwelzijn speelt inzake deze detectiesystemen. Maar bij de immunocastratie speelt heel de gevoeligheid omtrent allerhande insputingen of additieven, vooral na de problemen met

voedselveiligheid. Men is daar dus heel terughoudend wanneer men weet dat bepaalde vaccins werden toegediend. In sommige afzetmarkten volstaat de wetenschap dat er een extra vaccin toegediend werd, om te leiden tot een afwijzing. Voor wat Vlaanderen betreft, blijft dit wel een piste om op door te gaan. De minister denkt echter dat intacte beren misschien nog een beter spoor is, ook omdat dat beter vlees oplevert, zowel kwalitatief als kwantitatief. Men stelt immers vast dat in het geval van de intacte beren de opbrengst hoger is voor de kwekers, en de kwaliteit beter.

4. Indicatieve stemming

Het aan de commissie toegewezen gedeelte Dierenwelzijn van de algemene uitgavenbegroting 2019 wordt indicatief unaniem aangenomen met 8 stemmen.

Tinne ROMBOUTS,
voorzitter

Johan DANEN
Gwenny DE VROE
Sabine VERMEULEN,
verslaggevers

Gebruikte afkortingen

AGNAS	afbakening van de gebieden van de natuurlijke en agrarische structuur
ANB	Agentschap voor Natuur en Bos
AWO	animal welfare officer
AWV	Agentschap Wegen en Verkeer
Benelux	België, Nederland, Luxemburg
BE REEL!	Belgian renovates for energy-efficient living (project)
BMO	zelfstandige bio-ingenieur, industrieel ingenieur, master of bachelor belast met opdracht
BPA	bijzonder plan van aanleg
BRV	Beleidsplan Ruimte Vlaanderen
btw	belasting over de toegevoegde waarde
cng	compressed na-tu-ral gas
CPT	Clean power for transport
CVBB	Coördinatiecentrum voor voorlichting en begeleiding duurzame bemesting
DNA	desoxyribonucleic acid
EBO	energiebeleidsovereenkomst
EMD	Electricity Market Design
ENA	Economisch Netwerk Albertkanaal
ENOVER	Energieoverleg
EPB	energieprestatie en binnenklimaat
EPC	energieprestatiecertificaat
ETS	emissions trading scheme
FAVV	Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen
GRUP	gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan
IHD	instandhoudingsdoelstelling
IT	informatietechnologie
kmo	kleine of middelgrote onderneming
LEZ	lage-emissiezone
LIFE	L'Instrument Financier pour l'Environnement (van de Europese Unie)
MAP	Mestactieplan
MBO	milieubeleidsovereenkomst
MER	milieueffectrapport
MIRA	Milieurapport Vlaanderen
NEC	national emission ceiling
OD	operationele doelstelling
OP	operationeel programma
OVAM	Openbare Vlaamse Afvalstoffenmaatschappij
PAS	Programmatische Aanpak Stikstof
PV	photovoltaic
pv	proces-verbaal
REG	rationeel energiegebruik
RSV	Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen
RUP	ruimtelijk uitvoeringsplan
RURA	Ruimterapport
SARO	Strategische Adviesraad Ruimtelijke Ordening - Onroerend Erfgoed
SBP	soortenbeschermingsprogramma
SD	strategische doelstelling
UNIZO	Unie van Zelfstandige Ondernemers
VCRO	Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening
VEA	Vlaams Energieagentschap
VEB	Vlaams EnergieBedrijf
VIP	Vlaams investeringsproject
VITO	Vlaamse Instelling voor Technologisch Onderzoek

VLAIO	Agentschap Innoveren en Ondernemen
VLAREBO	Vlaams reglement betreffende de bodemsanering (besluit van de Vlaamse Regering van 5 maart 1996)
VLAREM	Vlaams reglement betreffende de milieuvergunning
VLM	Vlaamse Landmaatschappij
VMM	Vlaamse Milieumaatschappij
VREG	Vlaamse Regulator van de Elektriciteits- en Gasmarkt
VVP	Vereniging van de Vlaamse Provincies
VVSG	Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten
wkk	warmte-krachtkoppeling